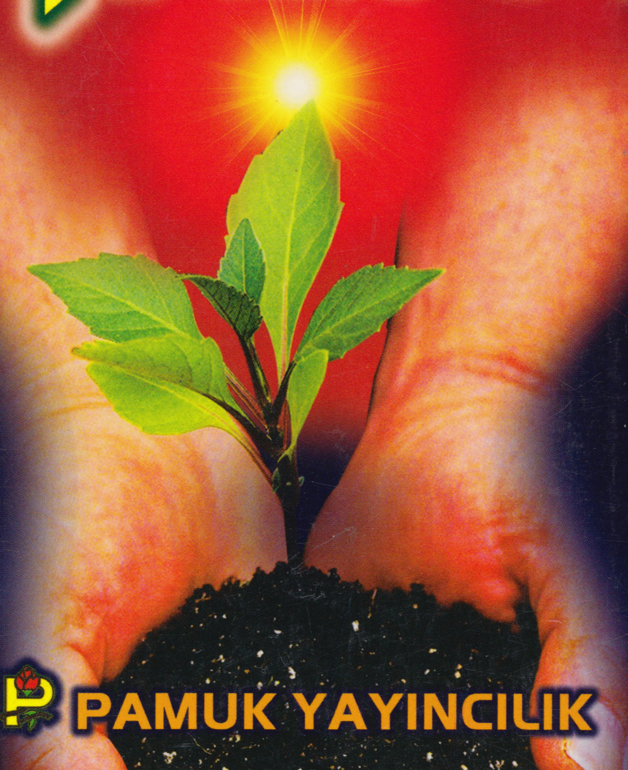
AHMET NAZMİ

AĞAÇ DİKMENİN FAZİLETİ

PAMUK YAYINCILIK

Ahmet Nazmi

AĞAÇ DİKMENİN FAZÎLETİ

Türkçesi:
Rahmi Serin

Baskıya Hazırlayan:
Arif Pamuk

PAMUK YAYINCILIK

MATBAACILIK SAN. TİC. LTD. ŞTİ.
B.Reşitpaşa Cd. Yümni İş Merkezi No:22/9
Tel: (0 212) 528 60 04 Tel-Faks: (0 212) 522 26 83
İnternet adresimiz:
www.pamukyayincilik.com.tr

AĞAÇLANDIRMA – YEŞİLLENDİRME ÇEVRE BAKIMI VE ÇEVRE ANDI

Çevre;
Yaşadığımız doğa,
Topraklar, ağaçlar, yeşillikler,
Akan sular, göller, denizler,
Solukladığımız temiz hava,
Yaşama güç veren güneş, parlayan ay ve yıldızlardır.

Çevre;
Yaşamın kopmaz, vazgeçilmez bir parçasıdır.
Bütünlüğüdür.
Çevre ile varız,
Çevre ile bütünleşir,
Temiz çevre, temiz ahlak ile huzurlu ve mutlu yaşarız.

Yaşamak;
Kuşkusuz her canlının vazgeçilmez hakkıdır.

Ama; Yüce Allah'ın yarattıklarının en seçkini, en değerlisi ve en güzeli olan insan;

Az da olsa eğitimsizlik, bilinçsizlik, inançsızlık, bencillik ve çıkarcılık baskısı, yanıltması altında kalarak;

Nefsinin ve Şeytan'ın da aldatmasıyla, korkunç bir ihanetle;

Kendi elleriyle çevremizi kirletir;

Kendi elleriyle katleder, yakar, yıkar, yok eder.

Diğer canlıların, özellikle yeşilin, ağaçların yaşam haklarını ellerinden alır.

Halbuki sağlıklı ve mutlu yaşamak;

Ancak temiz, yeşil ve ağaçlarla süslü bir çevre ile olur. Ama ne acıdır ki bu insan;

Çevrenin sunduğu yeşille tezyin edilmiş ve ağaçlarla donanmış güzellikleri;

Bilinçsizce kirleterek, aptalca, haince yakarak, yıkarak yokeder.

O güzelim topraklar,

Ağaçlar, yeşillikler, akan sular, şelaleler,

Görkemli doğa,

İnsanı sevgiyle kucaklayan o güzel yeşil alanlar;

Her geçen gün biraz daha acımasızca tahrip edilerek;

Canımız güzeller güzeli yurdumuz çölleştirilmekte ve yaşanılmayacak hale getirilmektedir.

Hayatımız toprağımız da **Erozyonla** akıp gitmekte;

Karadeniz'imiz de; çıkarca Batılılarca, sanayi atıklarıyla kirletilerek, oluşan gazı deniz yüzüne doğru yükselmektedir. Bu gazın hava (Oksijen) ile temasa geçtiğinde, Dünya'yı yokedecek bir patlamaya neden olacağı bilim adamlarınca saptanmıştır.

Ama şimdi; başta yönetim olmak üzere, ulusça dalmışız seyrine bu acı **yokoluşların!?..**

Yok mudur kurtuluşu bu yokoluşların?

Yok mudur çaresi bu tükenişlerin?

Elbette var. Önce öğrenmek, bilmek, bilinçlenmek ve bunun aydınlığında;

Denizlerimiz dahil tüm çevre kirlenmesinin, yeşilin yokedilmesinin, bilinçsizce ağaçlarımızın kesilmesinin, ormanlarımızın yakılmasının son bulması için;

Doğayı ve yeşili korumak,
Sevgiyle bütün yurdumuzu,
Uzmanların denetiminde,
Valilerimizin, Kaymakamlarımızın, Belediye Başkanlarımızın ve Muhtarlarımızın sorumluluğunda;
Ulusça her ay en az bir veya birden fazla ağaç dikerek;
Çevremizi yeşillendirerek;
Denizlerimiz dahil kıyılarımızı ve çevremizi temiz tertemiz tutarak, yaşanır duruma getirmektir.

BUNUN İÇİN DE İÇELİM ÇEVRE ANDIMIZI:

"Çocuklarımızın ve torunlarımızın;
Temiz ve sağlıklı bir çevrede yaşamaları için çevreyi kirletmeyeceğime;
Doğal kaynakları koruyacağıma ve gelişmesi için bireysel katkıda bulunacağıma;
Çevresel değerlere sahip çıkacağıma;
Zarar verenlere, kirletenlere izin vermeyeceğime;
Doğal kaynakları kullanırken tutumlu olacağıma;
Çevreyi kirletmeyen, kalkınma ilkeleri doğrultusunda hareket edeceğime; bu uğurda, bu yönde işbirliği ve dayanışma içinde bulunacağıma;
Kutsal inançlarımız çizgisinde, Yüce Allah'ımın buyrukları, Yüce Peygamber'imin hadisleri doğrultusunda **çevremizi ve yeşilimizi koruyacağıma;**
Namusum üzerine söz verir, and içerim.

İbrahim YÜCEL
Araştırmacı – Yazar
(Emk. Top. Alb.)

AĞAÇ VE ORMAN

Değerli okuyucum! Sebilürreşat mecmuasında 8/191 nolu nüshada yayınlanan bu yazı ile sizi başbaşa bırakıyorum:

"Yurdun tabiî servet ve güzelliğini arttıran, ziraî, iktisadî, sıhhî ve medenî hayatın ilerlemesine vesile olan **ağaç ve ormandır.**

Yaz ve kış yeşilliğini muhafaza eden, bir deniz halinde dalgalanan, hayat ve muradın remzi olan yeşil manzarası binbir derdin devasıdır. Yapraklarından süzülüp gelen temiz ve **yaşatıcı havası ciğerlerimize dolar, cana can katar.**

Ağaç ve orman, iklimi mutedil hâle getirir, kuraklığı giderir, yeraltı sularını besler, su taşmalarına, toprağın denize akmasına mâni olur.

Ağaca ve ormana olan ihtiyacımız, sayılamıyacak kadar çok ve geniştir, **evimizin eşiğinden, çocuğumuzun beşiğine, kibrit çöpünden, telgraf direğine kadar en hayatî maddelerimiz için ağaca ve ormana muhtacız.**

Ağacı, ormanı olmıyan, bağı bahçesi bulunmıyan yerde yaşanmaz. **Ormansız, ağaçsız yurt, saçsız başa ve tuzsuz aşa benzer.** Gökyüzünü süsleyen yıldızlar ise yeryüzünü süsleyen de ağaç ve ormandır.

Hürriyetin, temiz havanın âşığı olan ormanlar, yurdu koruyan askerler gibi dağların başına karargâh kurmuş ve her biri hürriyet âbidesi halinde göklere kadar yükselmiş

olan kıymetlerdir. Yeşil yaprakları gökten yağmuru çeken âdeta mıknatıslı birer iğnedir.

Ağaç ve ormanın yurt savunmasındaki rolü de mühimdir. Bilhassa yakılıp yıkılan yerlerin yapılmasında, yurdun kalkınmasında ağaca olan ihtiyacımız büyüktür.

Ağaç ve orman gibi birçok yönden hayatî ehemmiyeti haiz bulunan bir mevzu etrafında neler yazılsa ve neler söylense yeridir. Eli kalem tutan her vatandaşın bu husustaki vazifesi mühimdir. Zira ormanlarımız gittikçe azalmakta ve mevcudiyetini kaybetmektedir.

Sıhhat, servet ve saadet kaynağı olan güzelim ormanlarımız, âdeta son müdafaa hattına çekilen askerler gibi dağların başına, tepelerin yamaçlarına kadar çekilmişlerdir. Bu halin ne acıklı bir manzara arzettiğini düşünmek yerinde olur.

Şairlere, ressamlara ilham kaynağı olan ağaç ve orman, şefkat ve merhamet gibi insanî ve bediî duyguların tecellisine de vesiledir. Orman içinden geçen bir insanın yüzünü gözünü okşayan ağaç dalları, bize kıymayınız, size servet, sıhhat ve saadet veriyoruz dercesine bir his verir.

Ormansız, ağaçsız yurtta ne sevimli, verimli bir hayat, ne de sıhhat ve saadetten eser olur. Gürbüz nesil, yerini dejenere olmuş, çelimsiz, sıska nesle bırakır. Yurtta kuraklıklar, sel âfetleri hüküm sürmeye başlar.

Bir memlekette ağaç ve ormanın korunması, her şeyden ziyade vatandaşların ağaç ve orman sevgisine bağlıdır. Orman bölgelerinde yaşayan vatandaşlar, ormanın kıymetini takdirde gecikir, baltayı alıp ormana girer, hayvan otlatır ve ateş yakarken dikkatsizlik ederse fecaat büyüktür.

Vatandaş haklarına ve devletin servet hazinelerine büyük bir zarar yapılmış, bir dünya cenneti bir anda eritilmiş ağaç ve ormandan eser kalmamış olur. **Bu ve buna benzer fecaatlara meydan vermemek için halkımıza ağaç ve orman sevgisi hakkında eğitim ve öğretimde yer verilmesi yerinde olacağı kanaatindeyim.**

Bayramlarda ve bilhassa yılbaşılarında güzelim çam ağaçları telef edilmek suretiyle süs yapılması da bir itiyat hâline gelmiş bulunmaktadır. Atalarımızın **"yaş kesen baş keser."** Sözünü hatırlatmak yerinde olur.

Yurdu sevmek, ona hizmet etmek demek, ağacı, ormanı sevmek ve ağaç-orman yetiştirmeye önem vermek demektir. Bir ağaç hayırsız bir evlâttan daha hayırlıdır. Dikilen bir ağaç, yaşadığı müddetçe dikenin ve onu yetiştirenin hatırasını taşır ve dikenin nam ve hesabına sevap kaydedilir.

Elhasıl, ağaç ve orman yetiştirmenin faydası ve fazileti çok büyüktür."

BİRKAÇ SÖZ

Suların toplandığı denizler, nasıl ki mavileşmiş ummanlarsa, toprağın denizleri de yeşillerle donanmış ormanlardır. Yeşil, bu güzel rengini cennetlerden almış, dünyamızda ağaç olarak, çiçek olarak, çayır çimen olarak gözükmüştür.

İnanan insanın gözünde yeşil türbeleşmiştir, mukaddestir, mübârektir.

Bir çocuğun gözünde yeşil, çayırdır, çimendir.

Bir delikanlının gözünde yeşil, güldür, yâsemendir. O, sevgilisine yeşil yeşil bakar.

Bir yiğitin yeşili, sırasında sırtını dayadığı, her hususta yararlandığı, çeşitli meyvelerinden yediği ağaçtır.

Bir olgun kişiye göre yeşil, ülkenin boy atmış ormanıdır, tabii zenginliğidir.

Doktor ona, ülkenin şıfa hazinesi olarak bakar. Çünkü yeşil, salgıladığı oksijenle cana can katar.

Bir sanatkâra göre her güzel eser, yeşilin sarmaladığı ağaçlardan yapılır.

Bir köylünün gözünde yeşil ona iş veren, aş veren, süt veren bir anadır.

Bir şehirli yeşili parklarda, piknik yerlerinde bulmak için can atar.

Toprak, istediği güce kavuşmak için üzerinde yeşil yeşil ağaçlar ister. Yeşilden mahrum bırakılınca küser, arkasını döner.

Yeşille süslenen ağaçlar, verdikleri çeşitli meyvelerle, açtıkları türlü çiçeklerle ve sağladıkları gölgelerle cennetin gölgesini oluştururlar.

Kurtlar, kuşlar, insanlar, bütün yaratıklar ormanda mutlu olur, orada hür olmanın tadını çıkarırlar.

Bir dervişe göre yeşil; her mevsim yüce Allah'ı **"Hû, Hû"** diye zikrederek, sırasında rükûlara, secdelere kapanan ağaçlar, ormanlardır.

Uzun söze ne hâcet, Allah Rasulü'nün ter kokusunu bize, yeşile sarılı gül taddırmıyor mu?

Yeşile bakmayan, onu okşamayan, onunla iç içe olmayan kimse göz zevkinden mahrumdur.

Allah'ım! İnsanlarımıza yeşil ve ağaç sevgisi nasib eyle!..

Rahmi SERİN

METİN YAZARININ ÖNSÖZÜ

Esirgeyen, bağışlayan Allah'ın adıyla...
Âlemlerin Rabbi Allah'a hamdolsun.

Salât ve selâm, Efendiler Efendisi Muhammed Mustafa'ya, Ehl-i Beyt'ine, bütün Sahabelerine ve onu gerçek anlamda sevenlerin üzerine olsun.

Mahallemizdeki eski bir mezarlıkta yaşlanmış bir dut ağacı vardır ki, —Allah'a hamdolsun şimdiye kadar mezarlıktan selvilerini, ağaçlarını deviren ve türlü türlü sebepler bularak ormanları mahveden ve keyfi için bıraktığı ateşi söndürmeyip, ateşi ormana sirayet ettirmeye sebep olarak bütün ormanı ateşe veren ve ayağının bastığı yerde ot bitmeyen anarşistin şerrinden korunduğu, her yıl mevsimi gelince çocuklar bu ağaçtan dut silkip yerler.

Birgün dut mevsiminde mezarlığın kenarından geçiyordum. Çocuklar bu ağaçtan dut yiyorlardı. İçlerinden bir çocuk yüksek sesle:

"Allah bu ağacı dikene rahmet eylesin. Eğer bu ağaç olmasaydı, dut yüzü görmeyecektik" deyince, çocuğun sözü kalbimi sızlattı. Bununla birlikte çocuğun kıymetbilirliğine de hayret ettim. Bundan ibret alarak her yıl meyveli, meyvesiz ağaç dikmeye karar verdim. Görüştüğüm kimseleri de teşvike başladım. Teklifimi kabul etmeyen olmadı: Fakat sözünün eri kaç kişi çıkacağını bilemem.

Müracaat ettiğim kimselerden bazısı, yeri olmamasını, bazısı da ağaç dikmeye gücünün yetmediğini sebep ve mazeret olarak ileri sürdüler. Yeri olmayanlara, komşu, akraba, ahbap ve diğer ağaç bekleyen yerleri ve önceleri selvi ağaçları ile

süslü iken birkaç yıl içerisinde çırılçıplak kalan ve her yerinde atalarımızdan yüzlercesi gömülü bulunan mezarlıkları gösterdim.

Ağaç dikmeye gücünün yetmediğini ileri sürenlere:

"Kozalaktan servi yetiştiriniz; fındık, kestane, iğde, kiraz, erik, şeftali, kayısı, elma, armut, palamut ve diğer çekirdeklilerin çekirdeği dikilir. Yahut ayva, elma, üzüm, söğüt, kavak, gül, incir gibi ağaçları çelik yapıp dikiniz. Tekniğine uygun iş yapmak için tarım bakanlığının ve ilgili kuruluşların yayınlarından yararlanınız. Mart ayının ilk haftasında incir dalını, özellikle Sultanselim inciri ve kavak çubuğunu eğri olarak toprağa batırınız, kurak zamanlarda haftada bir defa sulayınız" dedim.

Birgün yine dostlarımdan birini teşvikte bulundum. Dostum:

"Uyarılarını severek kabul ettim. Fakat ben de sana bu hususta bir hikâye anlatmak istiyorum. Lütfen beni de sen dinleyiver" dedi.

"Geçen yıl Muğla'ya gitmiştim. Bahçeleri çok, meyveleri bol gördüm. Çalışkanlıklarını takdir ettim. Onlar da bana şöyle dediler:

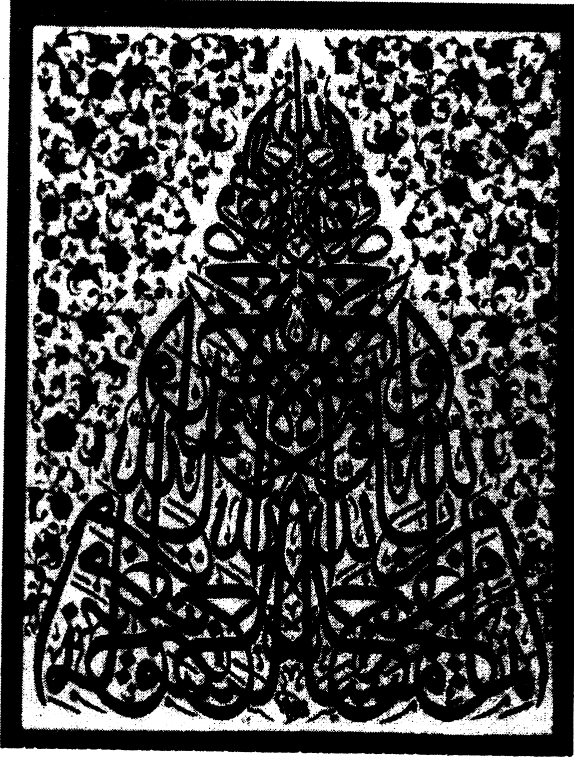
"Önceleri bu yerler keçilerin otlağı idi. Saygıdeğer bir hocaefendi bize misafir geldi. Hadis-i şerifler okuyarak bizi ağaç dikmeye teşvik etti. Bizler de Peygamber Efendimiz'in emridir diye bu gördüğün yerlerde ağaç yetiştirmeye başladık. Amacımız Peygamber Efendimiz'in hoşnutluğunu kazanmaktı. Şimdi o sayede bol bol meyveler yiyoruz. Yaşını, kurusunu bölgemiz dışına sevkedip para kazanıyoruz. Sen de madem ki bizi bu hususta daha da teşvik ediyorsun. Şüphesiz dinî teşvik etmek,

insanları uyarıp yol göstermek çok yarar sağlıyor. Bu konuda ifade buyurulan hadis-i şerifleri, yapabildiğin kadarıyla bir araya getirip halka oku ve okut ki amacına kolaylıkla erişesin. Uygun bir zamanda mü'minleri coşturan, tarım ve ağaç yetiştirmenin önemiyle ilgili ayetleri de bir araya getir ki, bu konuda İslam'ın yüceliği bilmeyenlere duyurulmuş olsun."

Ben de bu teşvik üzerine işe başladım ve bazı yerlerden tarım ve ağaçla ilgili bilgileri biraraya getirerek, bu küçük kitabı toparlamış oldum.

Çalışmak bizden, ikram ve ihsan Allah'tandır.

Ahmed Nazmi

İSLÂM DİNİ AĞAÇ VE ORMANI SEVMEYİ VE ONU KORUMAYI EMREDER

Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

إِنْ قَامَتِ السَّاعَةُ وَفِي يَدِ أَحَدِكُمْ فَسِيلَةٌ فَإِنِ اسْتَطَاعَ أَنْ لاَ تَقُومَ حَتَّى يَغْرِسَهَا فَلْيَغْرِسْهَا.

"Kıyamet kopsa bile, —yani kıyametin büyük alâmetleri çıksa bile— o zaman elinizde bir fidan bulunuyorsa ve onu dikmek için de bir engel yoksa derhal o fidanı dikin."[1]

Bu hadis-i şerif, dünyanın yenilenmesi, güzelleştirilmesi ve yararlı hale getirilmesi için sorumlu ve yükümlü bulunduğumuza en açık delildir.

Bu hususta iki kıssa anlatarak konuya açıklık getirmeye çalışalım.

Abbasî halifelerinin en ünlüsü Harun Reşid, bir gün Bağdat dışındaki hurmalıkları gezerken, ihtiyar bir Arabın fidan dikmekte olduğunu görüp yanına kadar gider:

"Ey ihtiyar! Hurma ağacı kırk yılda yemiş verir. Sen ise ihtiyarsın. Şu halde meyvesini yemeyeceğin ağacı dikip de ne yapacaksın?" der. İhtiyar:

"Bu ağaçları bizden önce gelenler özellikle bizim için dikmişler. Ben de bunu kendim için değil,

---

İmam-ı Buharî, Edebü'l-Müfred/ Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivayet etmiştir.

benden sonra gelecekler için dikiyorum" cevabını verir.

Harun Reşid, bu cevaptan hoşlanıp ihtiyara bahşişte bulunur. Arap, bahşişi aldıktan sonra elleriyle sakalını sıvazlayıp:

"Allah'ım! Sana şükürler olsun" der. Harun Reşid:

"Niçin teşekkürde bulundun?" der. İhtiyar:

"Herkes diktiği ağacın meyvesini kırk yılda aldığı halde, ben bugün diktiğim ağacın, yine bugün meyvesini alıyorum. Onun için hamd ve teşekkürde bulunuyorum" der. Harun Reşid tekrar bahşişte bulunur. İhtiyar da hamd ve teşekkürde bulunduktan sonra şöyle devam eder:

"Bu defa da şunun için hamd ve teşekkürde bulunuyorum: Başkaları diktikleri ağaçların ürünlerini yılda bir defa alırken ben bir günde iki defa alıyorum."

Harun Reşid, ihtiyarın inceliğini ve zekâsını takdir eder ve yoluna devam eder.

Sultan Mahmud (İkinci Mahmud), birgün sivil kıyafetiyle (giyimiyle) İstanbul surları dışında, o zamana kadar bakımlı olduğu halde, yakın zamanlarda bakımsızlıktan bozulmuş, verimden düşmüş bağlardan birinde ihtiyar bir Arnavud'un çalışmakta olduğunu gördü. Şakacı bir padişah olduğundan bağcının yanına yaklaşıp:

"Baba, kendini ne yoruyorsun? Artık senin dinlenme zamanın gelmiş" der. İhtiyar karşılık olarak:

"Efendim, bu bağı bize bakımlı ve verimli bir halde verdiler. Ben de aldığım gibi, hatta daha da

bakımlı olarak bırakmalıyım ki, insandan sayılmış olayım" diyerek ibret alınacak bir ders verir.

Bilinmeli ki, bizim dinimiz ağaç yetiştirmek hususuna pek çok önem vermiştir. Kur'an-ı Kerim'in birkaç yerinde ağaçtan, ağaçların yararlarından bahsolunmuştur. Peygamber Efendimiz de ağaç yetiştirmek için neler söylemiş, nice emirler vermiştir ki, biz bu emirlerin bazılarını bu kitapta topladık.

Ağaç dikmek şöyle dursun biz, rastladığımız ağacın canına okumaktan başka bir şey bilmeyiz. Sanki Allah (c.c.): "Sakın ağaç dikmeyin" demiş; sanki Peygamber (s.a.v.): "Yeryüzünde ağaç bırakmayın" diye emir vermiş de biz de o emirleri yerine getirmeye çalışıyoruz. Nerede bir ağaç görsek hemen kökünü kazımaya bakıyoruz.

Fakat sonra bunun günahını çekmeye başlayınca da: "Ne bitmez tükenmez çilemiz varmış" diyoruz.

"Allah'ım! Bizler senin sevgili Peygamber'inin ümmetleriyiz. Ne var Allah'ım, bizleri bu kadar sıkıp cenderelere sokacak" diye, hâşâ kabahati Allah'a havale etmek isteyenlerimiz de var. Hiç düşünmüyoruz ki, bu dünya bir sebepler dünyasıdır. Kim olursa olsun, kendini mutlaka bu dünyanın yaratılışı kanunlarına uyduracaktır.

Yüceler yücesi Allah'ın, yerde ve göklerde, gizli ve açık olan hikmetlerini sezecek, anlayacak ve ona göre davranacaktır. Bir insan, Peygamber de olsa yine böyle yapacak, bu yolu tutacaktır. Madem ki bir insan dünyaya gelmiştir. İster istemez soğuğun, sıcağın çaresine bakacak, yemenin, içmenin yolunu, usûl ve kaidesini öğrenecektir.

Çocuk nasıl yetiştirilir? Dünyada nasıl rahat

yaşanır, hep bilecektir. Bunları bilmeyenlere veya bilmek istemeyenlere, yerde gökte ne varsa hepsi düşmandır. İşte biz; dediğim gibi, yaşamın yolunu bilmeyenlerdeniz. Allah'ın bunca hikmetine, kudretine karşı göz yummuş, bütün dünyayı düşman edinenlerdeniz. Yer, gök bize karşı düşman kesilmemiş midir?

Memleketimizde havalar yağmurlu giderse ortalığı sel basar. Her taraf göl kesilir, bataklıklar çoğaldıkça çoğalır. Havalar kurak giderse köylünün eli ayağı kurur.

Tarlalarımıza çekirge ve benzeri zararlı haşereler gelmez mi? Bağlarımıza, bahçelerimize böcek ve benzeri haşereler üşüşmez mi? Ekinlerimizi soğuklar sıcaklar kavurmaz mı? Daha bunlar gibi nice afetler hep bize musallat olmaz mı? En ufak bakterilerden tutun da dünyanın en büyük varlıklarına varıncaya kadar hepsi bizim üzerimize hücum etmez mi? İşte bu bizim çektiklerimizden birçoğu, ağaçlara hep hor bakışımızdan ve onların asla gerçek değerini bilmeyişimizdendir.

Ağaç Allah'ın en büyük nimetlerinden biridir. Ağacın gölgesinden, meyvesinden, dalından, yaprağından, tahtasından, odunundan, ifrazatından yararlanıldığı gibi, sağlık ve tarım yönünden de sayılamayacak kadar çok yararı vardır. Çünkü ağaç denilen canlı nesne her şeyden önce bir şifa kaynağıdır. Dalıyla, budağıyla sâde öyle dururken bile bin derde devadır. Sonra berekettir. Yağmurların vaktinde yağmasına bir sebeptir. Sonra buğday kadar yararlı ve önemli bir yiyecektir, rızık kaynağıdır. En son kendi usûl ve kuralıyla kesmek şartıyla kerestedir, odundur.

Eğer ağaçlar her şeyden önce kerestedir, odundur, kömürdür dersek halimiz haraptır. Zira ağaçlar olmasa vaktinde yağmur yağmaz, kurak olur, kırağı olur, sel olur. Bataklık, hastalık olur. Olur oğlu olur. Bu gizli kapaklı değil, her zaman görülen ve bilinen bir husustur.

Öyle yerler vardır ki, ağacı bol, yağmuru, yağışı güzel, havası mükemmel, halkı da yanaklarından kan fışkıracak kadar sağlam, hepsinin de keyfi yerinde. Fakat kimse bilmez ki, o yağmurlar, o bereket, o havanın güzelliği, o vücudun sağlamlığı, hep o ağaçlar yüzündendir.

Eğer o yerin halkı, bu nimetlere sebep olan ağaçların kıymetini bilmeyip de, onların kökünü kazımaya başlarsa artık orası gitgide yaşanmaz bir hale gelir. Bakarsın ağaçlar azaldıkça hava ağırlaşır. Hastalık çoğalır. Bet beniz solar. Ağızlarda tad kalmaz. Vücutlarda eski sağlık görülmez. Ağaçsız kalan tepelerde yağmurlardan toprak tutmaz olur. Yaprak, dal, budak yok ki inen yağmurun hızını alsın. Ağaç kökü, ağaç damarı yok ki yerleri tutsun, zaptetsin. Hep topraklar aşağılara doğru akar ve canım dereler dolar, o güzelim tepeler çıplak kalır. Yatakları dolup yolunu şaşıran dereler öteye beriye yayılır. Her tarafta sazlıklar, bataklıklar meydana gelir. Vaktiyle ağaçların şenlendirmekte olduğu sulak yerlerde, ağaçsızlık yüzünden bataklıklar başgösterir. Derken yağmurlar da vaktinde yağmaz olur. Toprağın da eski bereketi kalmaz. Bir vakitler o mübarek ağaçların zümrüt gibi yaprakları arasından nazlı nazlı esen rüzgarlara karşılık artık zehir gibi sam yeli esmeye başlar.

Eskiden tatlı tatlı ötüşen bülbüllerden eser

kalmaz da, onların yerini akrep gibi sokucu sivrisinekler tutar. Bir zamanlar rahat ve huzur içinde bulunan o güzel köy az zaman içinde kuruya kuruya mahvolur gider. Sonra bir de bakarsın ki, o güzel köyün yerinde yeller eser, baykuşlar mekân tutar. İşte Allah (c.c.) adama ağaç kesmenin cezasını böyle çektirir.

İslâm dininde ağaca bu kadar önem niçin veriliyor? Elbette bunda birçok hikmetler vardır. Asıl marifet bunları bilmektir. İşte Avrupalılar bu marifeti gösteriyorlar. Ağacın en ufak bir yararına varıncaya kadar anlayıp, araştırıp ona göre davranıyorlar. Pek sazlık, pek bataklık olan yerleri kolayca ıslah için hemen bol bol ağaç dikiyorlar. Az zamanda orasını cennete çeviriyorlar. Bir ağaç yetişince sadece sallanıp boy göstermez...

O mübarek, hiç haberimiz olmadan yılda yaklaşık 1200 kilogram suyu topraktan çekip havaya salıverir. Durmaz, dinlenmez bir tulumba makinesi gibi her zaman işleyerek, daima su alarak sizin düşmanınız olan rutubeti (nemi), bataklığı kurutmaya çalışır. Bir ağaç yılda 1200 kilogram kadar suyu kurutursa, 100 ağaç 120 bin, 1000 ağaç da 1 milyon 200 bin kilogram suyu kurutmuş olur. İşte hiç bir külfeti ve yan etkisi olmayan bir makina... Anlayana bundan daha büyük bir nimet olmaz.

Ağacın bu kadar su kuruttuğuna bakıp ta "öyleyse ağaç nemli yerler için iyidir. Ama kuru yerler için fenadır. Çünkü büsbütün ortalığı kurutur" demeyin. Çünkü ağaç, hem bataklıkları kurutur, hem de yağmurların bol bol yağmasına sebep olur.

Bir taraftan bataklıkların dolmasına, derelerin taşmasına yardım eder. Daha bunun gibi birçok

sebepten dolayı ağaç, baha biçilmez büyük bir hazine olur. Büyük bir nimet olur.

Bu böyle iken insan nasıl olur da ağaç yetiştirerek evinin, köyünün havasını iyileştirmeye çalışmaz? Doğrusu elde bu kadar kolay bir çare varken, tembellik edenlerin başına ne gelse yine de azdır. Hele o yetişmiş sülün gibi ağaçları yok edenlerin günahı ne kadar büyük olsa yine de hiç kalır.

Yalnız şu var ki o cezaları, o günahları sade tembeller, sade o insafsızlar çekseler haydi ne ise... Lakin iş o kadarla kalmaz. Birtakım suçsuz, günahsız yavrucaklar da babalarının, dedelerinin ateşine yanarlar. O bataklıklar içinde, o sivrisinekler arasında zehirlene zehirlene daha ölmeden solarlar. Zavallı boyuncukları çöp gibi incelip karıncıkları davullar gibi şişer. Betleri, benizleri saz gibi sararır. Zavallıcıkların çoğu yaşamaz. Yaşayanlar da bir işe yaramaz.

Bundan dolayı köylerimiz gittiktçe büyüyeceği yerde küçülür. Halkımız başka milletler gibi gittikçe dal budak salacağı yerde kavrulup kalır.

Bir deneyelim, havası iyi olmayan sazlık, bataklık yerlere bol bol ağaç dikelim. Hele o kaliptüs denilen sıtma ağacından dikilirse daha güzel olur. Bakın beş altı yıl içinde yetişecek olan ağaçlar o sazlıkları, o bataklıkları nasıl kurutur, o yerleri sıtma ve benzeri hastalıklardan nasıl kurtarır.

Biz istedikten sonra sıtma ağacının tohumu da gelir, hepsi de olur biter. Fakat sıtma ağacı pek soğuk yerlerde yetişmez. Ancak zeytin, incir yetişen, havası ılıman yerlerde olur.

Eğer bulunduğunuz yer soğuk bölge ise karaağaç, kızılağaç, kavak, söğüt, dışbudak, salkımsöğüt ile meyveli ağaçlar dikmeli. Dikecek fidan bulun-

mazsa, bari hiç olmazsa günebakan dedikleri ayçiçeği ekmelidir.

Rusya'da bataklıkları kolayca kurutmanın çaresini bununla bulmuşlar. Pek çok ektikleri için, ayçiçeğinin tohumundan yağ çıkarmaya başlamışlar. Böylelikle hem memleketin havası düzelmiş, hem bir kazanç yolu bulunmuş.

Bir de sade ağaç dikmekle olmaz. Onu korumak, onu evlat gibi yetiştirmek gerekir. İşte bizim yapamadığımız şeylerden biri de budur.

Halbuki ağaçlara verilecek emek boşa gitmez. O ödünç bir şeydir. Sonra büyüyünce o mübarekler, kendilerine verilen emeklere, edilen hizmetin acısını bin kere çıkarırlar. Bunun için asla üşenmemeli.

Dikilen fidanları, serpilip boy atıncaya kadar güzelce korumalı. Sonra büyüyüp yetişince de onlara acıyın, onlara zarar verecek şeylerden sakının.

Konuyla ilgili bir eserde belirtildiğine göre, Erzurum ilinde, bir kaynak başında, ihtiyar bir köylü ile görüşürken:

"Ah, keşki şurada bir ağaç olaydı, bu öğle sıcağında gölgesinden yararlanırdık" dedi. Ben ona:

"Köyünüzde niçin ağaç dikmiyorsunuz?" dedim.

"Böyle bulduk, böyle gider" karşılığını verdi. İşte görüldüğü gibi köylülerimizde gelişme, ilerleme düşüncesi yoktur.

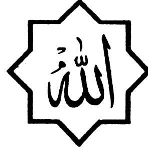
Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

إِذَا سَمِعَ أَحَدُكُمْ بِالدَّجَّالِ وَفِى يَدِهِ فَسِيلَةٌ فَالْيَغْرِسْهَا فَـإِنَّ لِلنَّاسِ عَيْشًا بَعْدُ*

"Deccal'ın çıktığını işittiğiniz zaman bile elinizde bir fidan bulunursa derhal onu dikiniz. Çünkü insanlar Deccal'dan sonra da yeryüzünde yaşacaklardır."

Bu hadis-i şerif, İmam-ı Buharî'nin Edebü'l-Müfred'inde, Câmiu's-Sağîr'de bulunmaktadır. Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivayet edilmiştir. Bu hadis-i şerif aynı zamanda önceki hadis-i şerifi de açıklar durumdadır.

Ağaç dikmenin usulü, şartları, zamanı herkes tarafından iyi bilindiğinden bu hususlar hadiste açıklanmıştır. Bu konuda gereken bilgi ileride verilecektir.

DECCAL'IN ÇIKIŞI

Deccal'ın çıkışı, kıyametin büyük alametlerindendir. Deccal ortaya çıkınca insanların arasına öyle bir fitne ve küfür tohumu eker ki, olağanüstü bir zekâya sahip kimse olduğundan, o devrin insanları akın akın arkasına düşüp çevresinde toplanırlar. Onun öğrettikleri ve yaptırmak istedikleri ile yeryüzünü tamamen fitne ve fesat kaplar. O zamanı yaşayan müslümanlar İslâmiyet'in en bunalımlı günlerini yaşarlar.

Hadis-i şerif bize şu öğüdü vermektedir: Öyle belalı bir günde bile ümitsizliğe düşmeyip dünyaya olan hizmetinizi devam ettirmeli, "Dünya artık yıkılıyor, artık kıyamet kopacak, ağaç mağaç nemize gerek" denmemelidir. Çünkü Deccal'dan sonra da insanlar bir müddet daha dünyada yaşamlarını sürdüreceklerdir.

Durum böyle iken, bizim ağaç düşmanlığımıza bakınca, "Tevbeler olsun" insanın şöyle diyeceği geliyor: Sanki hâşâ Peygamber Efendimiz öyle dememiş. Kıyamet kopsa bile yeryüzünde bir tek ağaç kalmışsa onun da kökünü kurutun demiş... İşte bizim fıtratımız bu kadar dönmüştür.

Bu hadis-i şerifi okuyan, anlayan bir müslüman, bundan sonra her yıl Peygamberinin emrini tutmak ve rızasını kazanmak için bir ağaç olsun dikeceğinde hiç şüphe yoktur. Çünkü müslüman Peygamberini canından çok sever. Sevginin alameti de sevdiğinin emrine özen göstermektir.

Peygamber Efendimiz'in bu emri yalnız bahçı-

vanlara, bağ-bahçe sahiplerine değil, bütün insanlaradır. Dinin yüceliğine bakın ki, bir hadis-i şerif ile bütün insanlığın seve seve yeryüzünü umran kılmasına yol bulmuştur. Bunun üzerinde bir söz söylemek, hiç kimsenin haddi değildir.

Ne yazık ki, bilgisizlik ve vurdumduymazlık bizleri tembel ve bir işe yaramaz hale getirmiştir. İnşaallah bu günden itibaren Allah'ın yardımı ile hepimiz hadis-i şerife göre amel ederiz. Ağaç mağaç benim nemelâzım demeyiz. Memleketimizi baştan başa ormanlarla kaplı hale getirdiğimizde o zaman imrendiğimiz gelişmiş memleketler gibi yemyeşil dünya cenneti haline dönüşmüş olur.

Şunu da özellikle belirtmek isterim ki, ülkemizi birbaştan bir başa yeşillik ve ormanlık hale getirmede geç kalırsak, bir gün gelir bu ağaç dikip ülkemizi ormanlık hale getirme işini devlet politikası halinde karşımızda görür, bu hizmeti muhakkak yerine getiririz.

Ülkemizin kalkınması, sanayileşmenin yanında, tarım ve orman ürünlerinin çoğaltılıp gelişmesi ve özellikle de meyveciliğin ihracatımızda ağırlıklı olarak yer almasına bağlıdır. Bu hususta devletin uyarıcı, eğitici ve finansal desteğine ihtiyaç vardır.

Bir de bu konuda millete rehberlik edecek kişileri seçmede hatalarımız oluyor. Bu hususta Kur'an-ı Kerim'e başvuracak olursak, aradığımızı Yusuf Suresi'nde buluruz.

Yüce Allah, bize rehberlik edecek kişileri, kendilerinden yararlanmamız gereken kimseleri şöyle takdim buyuruyor:

قَالَ اجْعَلْنِى عَلَى خَزَائِنِ الْأَرْضِ إِنِّى حَفِيظٌ عَلِيمٌ*

"(Yusuf): Beni ülkenin hazinelerine tayin et. Çünkü ben (onları) çok iyi korurum ve bu işi iyi bilirim, dedi."[2]

Yani orman yetiştiricilikte ve tarımda rehberlik edecek olanlar en üst seviyede hem koruyucu, hem de bilgili olmalıdırlar. Ayette geçen "Hafîz" ve "Alîm" kelimeleri bunu anlatmaktadır. Ormancılıkta, ağaç yetiştiriciliğinde ve tarımın her dalında işin uzmanı muhakkak bulunmalı ve onların rehberliğinde yapılmalıdır. Bazı uzmanlar bize bu hususta şu tavsiyelerde bulunuyorlar:

Devlet arazisi bulunan yerlerde bu araziler devlet tarafından yöre halkına dağıtılmalı, arazinin yolları, sulama sistemi alt yapı olarak devlet tarafından yerine getirilmeli, tüzel kişilik birimleri olarak halk teşkilatlandırılmalı, meyve, tarım ve orman ürünleri ile ilgili sanayi mutlaka kurulup ülkenin her tarafına yayılmalıdır. Halk üretici hale getirilip emeğinin karşılığını bol bol elde etmelidir. Özellikle öyle bir ormancılık ve meyve yetiştiricilikte halk teşvik görmeli ki, sonuçta işletilmedik arazi parçası kalmamalıdır. Ormanlık alan yapılacak yere orman fidanları dikilmeli, meyve yetiştirilecek yerde onun yetiştirilmesine dikkat edilmeli, sulu veya kuru tarım yerine göre muhakkak devreye sokulup işletilmedik bir karış yer bırakılmamalıdır. Yüce Allah, bu millete her hususta yükselme, ilerleme ve yenilenme aşkı ihsan eylesin...

---

[2] Yusuf Suresi, ayet: 55.

AĞAÇ DİKMEK SEVABI DEVAM EDEN BİR İBADETTİR

Bir hadis-i şeriflerinde Allah Rasulü (s.a.v.) bakın ne buyuruyor:

إِذَا مَاتَ الْإِنْسَانُ إِنْقَطَعَ عَنْهُ عَمَلُهُ الاَّ مِنْ ثَلاَثَةٍ مِنْ صَدَقَةٍ جَارِيَةٍ أَوْ عِلْمٍ يُنْتَفَعُ بِهِ أَوْ وَلَدٍ صَالِحٍ يَدْعُو لَهُ*

"İnsan vefat edince, işinden, ibadetlerinden, hayır ve diğer iyiliklerinden sevap kazanma imkanı kalmaz. Yalnız üç şeyin sevabı devam eder:

1. Sadaka-i Cariye: Cami, çeşme, hastane, okul, köprü ve benzeri hayır kurumları yaptırıp bırakmak. Ağaç dikmek vs.

2. Dine ve insanlığa hizmette bulunacak öğrenciler yetiştirmek.

3. Kendisini hayırla andıracak iyi huylu, bilgili, dine ve insanlığa yararlı evlat yetiştirip bırakmak."

Memleketimizde gördüğümüz muhteşem mabetler, her kasaba, hatta köylerde okullar, çeşmeler, kültür yuvaları, birbirinden güzel çeşitli sanat eserleri, hanlar, hamamlar, çarşılar, yollarımızı süsleyen ulu çınarlar, meyvelerinden yararlanılan çeşitli meyve ağaçları, bunların bakımları ve yaşatılmaları için vakfedilen çeşitli akarlar, bu hadis-i şerifin gönüllere doldurduğu feyiz ve ilhamla meydana gelmiş, getirilmişlerdir.

Yine bu hadis-i şerifin ışığında, Allah'ın yarattığı her varlığa şefkat gösterilmiş, dolaylı ve dolaysız hizmetlerde bulunulmuştur.

tığı her varlığa şefkat gösterilmiş, dolaylı ve dolaysız hizmetlerde bulunulmuştur.

İBNİ BATUTA SEYAHATNÂME'SİNDE ANLATILANLAR

İbni Batuta, Seyahatnâme'sinde diyor ki:

Şam'da pek çok konuda hizmet veren vakıflar bulunmaktadır. Bu vakıflardan birisi, hacca gidemeyecek kadar düşkün veya yoksul kimseler için yardım amacıyla kurulmuştur. Birisi de fakir kızlara çeyiz yapmak için kurulmuştur. Herhangi bir sebeple çeyizini yapamayan genç kızlar bu vakıftan yardım görmek suretiyle ceyizlerini tamamlıyorlardı. Keza bir vakıf daha vardır ki, o vakıf, esirler satın alıp onları azad etmek görevini yerine getirir. Başka bir vakıf, yabancıların yol, erzak ve giyecek ihtiyaçlarını karşılamak için kurulmuş ve bu görevi sürdürmektedir. Ayrıca yolların bakım ve temizliği için kurulmuş bir vakıf bunlar arasındadır. Vakfu'l-evânî (kap kacak yardımı vakfı adı altında kurulu bir vakıf, ev eşyasından birisi kırıldığı takdirde kırılan eşyanın parçaları veya bir parçası bu vakfa getirilir, bu vakıf o kimseye kırılanın aynısını yeniden satın almak üzere nakit para yardımında bulunur..."

Osmanlılarda, "Avârız akçesi" adı altında toplanan yardım paraları ile son döneme yakın zamanlara kadar bütçesi zayıf vakıflara yardımda bulunulurdu. Üç aylar girince mahallede bulunun dul

kadınlara, çalışamaz durumda olan hasta ve sakatlara erzak dağıtımı yapılır, ihtiyaçları karşılanırdı. Aynı ailelerin kış yakacakları temin edilirdi. Mahallenin öksüz çocuklarına ihtiyaç durumunda, özellikle de bayramlarda elbiseler alınırdı. Fakirlerin tamire muhtaç evleri tamir ettirilirdi. Özetle çeşitli yardımlar yapılır, insanların sevinmelerine çalışılırdı. Kimse hayır ve iyilik yapmada geri kalmamaya çalışır, her fert gücü nisbetinde yardımdan geri durmazdı. Zamanımızda çok az miktarda kimsenin kişisel yardımları hariç, yukarıdakilerin benzerlerini görmek mümkün değildir.

Geçmişte büyük hayır sahiplerinin dağları delip, güzel ve zamanın tekniğine uygun bir şekilde bentler ve kemerler meydana getirerek şehirlere akıttıkları sular, bu hadis-i şerifin feyzi ve bereketiyle ortaya çıkmamış mıdır?

Mekke-i Mükerreme'deki Zübeyde suyunu akıtan güç nedir? Ne yazık ki, gerekli bakımı yapılıp sağlama alınmayan bu büyük tesis ileride çalışamaz duruma gelecektir. İstanbul'a su taşıyan bendler için de aynı durum sözkonusudur. Bu hususlarda ihmalleri görülenler ileride hayırla anılmayacaklardır.

Ağaç dikme de cari sadaka arasında yer almaktadır. Fakat insanların çoğu şöyle söylüyorlar:

"Meyvesini yiyemeyeceğim bir ağacı niçin dikeyim?"

İşte sapık fikirlerimizden biri de "nemelâzımcılık" fikridir. Bu fikri red için Allah Rasulü (s.a.v.): "Sana sadaka-i cariye gereklidir, o çok işine yarar" buyuruyor. Geleceğimiz sağlama almak ve rahat bir gelecek bulmak istiyorsak Peygamber (s.a.v.) emri doğrultusunda hareket etmeliyiz.

AMEL DEFTERİ HER ZAMAN AÇIK OLANLAR

Allah Rasulü (s.a.v.) buyuruyor:

سَبْعٌ يَجْرِى لِلْعَبْدِ أَجْرُهُنَّ وَهُوَ فِى قَبْرِهِ بَعْدَ مَوْتِهِ مَنْ عَلَّمَ
عِلْمًا أَوْ أَجْرَى نَهْرًا أَوْ حَفَرَ بِأْرًا أَوْ غَرَسَ نَخْلاً أَوْ بَنَى
مَسْجِدًا أَوْ وَرَّثَ مُصْحَفًا أَوْ تَرَكَ وَلَدًا يَسْتَغْفِرُ لَهُ بَعْدَ
مَوْتِهِ*

"Yedi sınıf kimsenin ölmüş olmakla amel defteri kapanmaz. Ölüp kabre konduktan sonra da dünyada bıraktıklarından yararlanıldığı müddetçe amel defterlerine sevap yazılır. Bunlar:

1- İnsanlara dünya ve ahirette yararı dokunacak ilim,

2- İnsan, hayvan ve bitkilerin yararlanmaları için kanal açtırıp su akıtanlar,

3- Aynı niyetle âdi kuyu, sondaj ve artezyenle su çıkarıp umumun yararına sunanlar,

4- Hurma ve benzeri meyveli ağaçlar dikip, meyvelerinden insanları yararlandıranlar,

5- Cami ve mescit gibi ibadet yeri yaptıranlar,

6- Okunmak üzere mirasçılarına, dostlarına Kur'an-ı Kerim bırakanlar,

7- Ana-babası için yüce Allah'tan bağışlanma dileyen kız-erkek hayırlı evlat bırakanlar."[3]

---

[3] Ebu Davud, Sünen, Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivayet etmiştir.

Bu hadis-i şerif, yukarıda geçen üçüncü hadis-i şerifi daha geniş olarak açıklamış olmaktadır.

Dikkat eden görecektir ki, İslam vakıflarında yedi madde olarak sıralanan bu esaslar çoğu zaman bir vakfın hizmetinde toplanmış bulunmaktadır. Bu vakıf hayırları vesilesiyle Müslümanlar her zaman zenginliğe, teknik alanda gelişmeye, her türlü fen bilgilerine, sanata, ahlaka, Allah'ın yarattığı her varlığa karşı şefkat ve merhamet duymaya, bu hususlarda fikir birliği etmeye davet edilmişlerdir. Bunlar elde edilmeyince elbetteki hiçbir gelişme olmaz. Böyle olmakla beraber, ne yazık ki, bu arzulananlara sahip olmada istenilen yerde ve seviyede değiliz.

Bir de Müslümanlar, beş vakit namazlarının oturumlarında, selam vermeden önce aşağıdaki duayı okuyorlar:

رَبِّ اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ يَقُومُ الْحِسَابُ*

Rabbiğfir lî ve li vâlideyye ve lil mü'minîne yevme yekûmül hısâb*

Manası:

"Allah'ım! Beni, ana ve babamı, bütün mü'min kullarını, hesap ve ceza günü olan ahiret gününde mağfiret buyur."

Fakat bu zamanda ana-babaların çoğunun evlatları namaz kılmadıkları için ana-babalar bu istiğfardan mahrum kalmaktadırlar. Hatta ana-babanın cenaze namazını bile kılmayıp son bir din hizmetini yapmaktan kaçınarak uzaktan uzağa cenazeyi seyreden evlat, zamanımızda giderek çoğalmaktadır. Böyle bir umursamazlık ve ilgisizlik, sanırım hiçbir millette yoktur.

AMEL DEFTERİ HER ZAMAN AÇIK OLANLARLA İLGİLİ BİR BAŞKA HADİS-İ ŞERİF

Allah Rasulü (s.a.v.) buyuruyor:

إِنَّ مِمَّا يَلْحَقُ الْمُؤْمِنُ مِنْ عَمَلِهِ وَحَسَنَاتِهِ بَعْدَ مَوْتِهِ عِلْمًا نَشَرَهُ وَوَلَدًا صَالِحًا تَرَكَهُ وَمُصْحَفًا وَرِثَهُ أَوْ مَسْجِدًا أَبْنَاهُ أَوْ بَيْتًا لِإِبْنِ السَّبِيلِ بَنَاهُ أَوْ نَهْرًا أَجْرَاهُ أَوْ صَدَقَةً أَخْرَجَهَا مِنْ مَالِهِ فِي صِحَّتِهِ وَحَيَاتِهِ تَلْحَقُهُ مِنْ بَعْدِ مَوْتِهِ*

"Öldükten sonra mü'minlere ulaşacak ve amel defterlerine yazılacak olan sevaplar şunlardır:

1- Dünyada ve ahirette yararı dokunacak ilimleri okutmak, öğretmek ve yazmak suretiyle ilmi yayanlar,

2- Kendilerinden sonraya hayırlı ve insanlığa yararlı evlat bırakanlar.

3- Kur'an-ı Kerim vakıf ve bağışında bulunanlar,

4- Cami, mescit ve benzeri ibadethane yapanlar veya yaptıranlar,

5- Yolcuların ve kimsesizlerin yararlanmaları için içinde geçici olarak barınacakları misafir evleri yaptıranlar.

6- İnsanların, bütün canlı varlıkların ve bitkilerin hizmetlerinde kullanılmak üzere su çıkartıp veya getirtip akıtanlar.

7- Sağlıklı iken kazanılan servetle hastane ve benzeri sağlık kurumu yaptırıp fakir ve kimsesiz hastaların hizmetine verenler. Yine aynı amaçla huzur evleri yaptıranlar.

8- Yetim, yoksul, dul ve kimsesiz ihtiyar olan muhtaçlara sadaka verenler."[4]

AĞAÇ DİKEN SEVABI DEVAMLI OLAN BİR SADAKADIR

Allah Rasulü (s.a.v.) bir hadis-i şeriflerinde şöyle buyuruyor:

مَنْ غَرَسَ غَرْسًا لَمْ يَأْكُلْ مِنْهُ آدَمِيٌّ وَلاَ خَلْقٌ مِنْ خَلْقِ اللهِ الاَّ كَانَ لَهُ صَدَقَةٌ*

"Bir kimsenin dikmiş olduğu ağacın meyvesinden gerek insan, gerekse diğer canlılar yedikleri müddetçe o kimsenin amel defterine sadaka olarak geçer. Bir ağacın yenilen meyvesi, o ağacı dikenin sadakası olur."[5]

Allah Rasulü (s.a.v.) bir başka hadis-i şeriflerinde aynı konuda şöyle buyurmaktadır:

مَا مِنْ شَيْئٍ يُصِيبُ مِنْ زَرْعِ أَحَدِكُمْ وَلاَ تَمْرِهِ مِنْ طَيْرٍ وَلاَ سَبُعٍ الاَّ وَلَهُ فِيهِ أَجْرٌ*

---

[4] Sünen-i İbni Mâce, c.1, s. 554, Ebu Hüreyre (r.a.)'den rivayet etmiştir. Ayrıca diğer hadis kitaplarında da bulunmaktadır.

[5] Câmiu's-Sağîr, Ebü'd Derdâ (r.a.)'den rivayet edilmiştir.

"Ürettiğiniz ürünlerden ve diktiğiniz ağaçların meyvesinden kurt, kuş, arı ve diğer canlılardan herbisinin gıdalanmasının sevabı ağacı dikenedir."[6]

Aynı konuda bir başka hadis-i şerifte de şöyle buyurulmaktadır:

مَا مِنْ رَجُلٍ يَغْرِسُ غَرْسًا فَيَأْكُلُ مِنْهُ إِنْسَانٌ أَوْ طَائِرٌ أَوْ بَهِيمَةٌ إِلاَّ كَانَ لَهُ صَدَقَةٌ*

"Bir kimse bir ağaç dikip de onun meyvesinden insan, kuş ve diğer canlılar yerseler, o meyveler onu dikenin carî sadakası olur." (Carî sadaka: Öldükten sonra da sahibine sevabı yazılmaya devam eden hayır demektir.)

Aynı konuda diğer bir hadis-i şerifte de Allah Rasulü (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

لاَ يَغْرِسُ مُسْلِمٌ غَرْسًا وَلاَ يَزْرَعُ زَرْعًا فَيَأْكُلُ مِنْهُ إِنْسَانٌ وَلاَ دَابَّةٌ وَلاَ طَائِرٌ وَلاَ شَيْئٌ الاَّ كَانَتْ لَهُ صَدَقَةٌ*

"Bir Müslüman meyveli bir ağaç diker veya ürününden yararlanılan bir ürün eker ve ondan insan, hayvan ve kuşlar yerse, o şey o ağacı diken veya o ürünü eken kimse için sadaka olur."[7]

Aynı konudaki diğer hadis-i şerif de aynen şöyledir:

---

[6] Taberânî, Hilal b. Sâib (r.a.)'den rivayet edilmiştir.

[7] Müslim, c. 5, sh. 28, Ümmü Mübeşşir el-Ensârî (r.a.)'dan rivayet edilmiştir.

مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَغْرِسُ غَرْسًا أَوْ يَزْرَعُ زَرْعًا فَيَأْكُلُ مِنْهُ طَيْرٌ أَوْ إِنْسَانٌ أَوْ بَهِيمَةٌ إِلاَّ كَانَ لَهُ بِهِ صَدَقَةٌ*

"Herhangi bir Müslüman meyveli bir ağaç diker yahut da ürününden yararlanılan bir ürün eker de ondan kuş, insan veya herhangi bir canlı hayvan yerse o yenen şey sahibi için sadaka olur."[8]

Diğer bir rivayet de şöyledir:

مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَزْرَعُ زَرْعًا أَوْ يَغْرِسُ غَرْسًا وَأَكَلَ مِنْهُ طَيْرٌ أَوْ إِنْسَانٌ أَوْ بَهِيمَةٌ إِلاَّ كَانَ لَهُ صَدَقَةٌ*

"Herhangi bir Müslüman çeşitli yiyecek bitkiler eker, sebzeler yetiştirir veyahut da meyveli ağaç diker ve onlardan kurtlar, kuşlar ve insanlar yerse onu eken veya diken için muhakkak sadaka sevabı yazılır."[9]

Yani ekiniz, biçiniz, ağaç dikiniz, bolluk olsun. Emeğinize göre hemcinsleriniz olan insanlar, hatta hayvanlar, kurtlar, kuşlar bile geçinsin; sizin varlığınızdan bütün varlık yararlanıversin, demektir.

Bu hadis-i şeriflere göre hareket etmeye hazırlanan bir Müslüman, kendi adına hareket etmek isteyeceğinden elinde arazisi varsa onu, içerisine ağaç dikerek, ürünler ekerek değerlendirmeye bakar. Şayet buna imkanı yoksa, arazi elde etmek için para kazanmanın yolunu arar, tarımla ilgili bilgileri ehil ve

---

[8] Buharî, c. 3, sh. 66 ve Müslim, c.5, sh. 38; Hz. Enes (r.a.)'den rivayet etmişlerdir.

[9] Mesâbîh, Hz. Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivayet edilmiştir.

sorumlu kişilerden sorar, kitaplardan okuyarak öğrenir. İhtiyaç arttıkça bu konudaki eserler de çoğalacaktır. Bundan birçok insan yararlanır. Sonuçta memleket kalkınır, işinin ehli çiftçiler, bahçıvanlar yetişir. Buraya kadar sıralanan hadis-i şerifler tarımda çalışmanın, onu en modern ve verimli bir şekilde işletmenin bir din borcu, aynı zamanda sevap kazanma vesilesi olduğuna şahit değil midir?

Bir hadis-i şerifte de bakın Allah Rasulü (s.a.v.) ne buyuruyor:

مَا مِنْ رَجُلٍ يَغْرِسُ غَرْسًا اِلاَّ كَتَبَ اللّٰهُ لَهُ مِنَ الْأَجْرِ قَدْرَ مَا يَخْرُجُ مِنْ ثَمَرَةِ ذَلِكَ الْغَرْسِ*

"Bir kimse bir ağaç dikse, o ağaç meyve verdikçe ve insanlar ondan yararlandıkça sevabı ağacı dikene yazılır. O ağaç, dikenin cari sadakası olur. İsterse daha sonra o ağacın bulunduğu yer bir başkasının mülkü olsun. Yahut da o ağaç hayır olarak bir başkasının arazisine dikilmiş olsun."[10]

Aynı konuda bir hadis-i şerifte de şöyle buyrulmuştur:

مَا مِنْ أَحَدٍ يُحْيِى أَرْضًا فَيَشْرَبُ مِنْهَا كَبِدٌ حَرِىٌّ أَوْ يُصِيبُ بِهِ عَافِيَةً اِلاَّ كَتَبَ اللّٰهُ لَهُ بِهَا أَجْرًا*

"Her bir yere çeşme, kuyu, artezyen ve diğer yollardan su akıtır ve o sudan ciğeri yanık bir canlı su içerse veya o sudan herhangi bir ihtiyacını gide-

---

[10] Câmiu's-Sağîr, İbni Abbas (r.a.)'dan rivayet edilmiştir.

rirse onların hayata kavuşturulma sevabı o suyu akıtana yazılır."[11]

YERALTI SULARINI ÇIKARMADA SONDAJIN ÖNEMİ

Yalnız ağaç dikmekle olmaz. Ağacı usulüne göre dikmekle birlikte, bir yıl boyunca haftada bir kova su verilmelidir ki, ağaç tutsun. Susuz ağaç tutmaz. Ağaç diken az çok zahmete katlanmalıdır.

Memleketimizde, akarsulardan yararlanmanın yanında, yeraltı sularından yararlanmak da büyük önem arzetmektedir. Bunun için sondaj çalışmalarına devam etmek ve yeraltı sularının dışarıya çıkmasını sağlamak gerekir. Sondaj usulü ile çıkarılan suların sağlık için daha elverişli, tarım için de olağanüstü yararı vardır. Sondaj kuyularının çoğaltılmasına önem verilirse hem memlekette sular bollaşır, hem de aynı yoldan yeni yeni madenler keşfedilir. Kurak ovaları sulamak, ölü ve verimsiz toprağı diriltmek, yolları yeşille şenlendirmek, susuzluktan sıkıntı çeken şehir, kasaba ve köylerin ihtiyaçlarını gidermek mümkündür. Fakat aramak ve yapmak lazımdır. Memleketimizde su kıtlığı çeken çok yerler vardır. Bu yerlerin de birkaç yüz metre altında, çok eski zamanlardan beri birikmiş, dışarı çıkmak için salınacak burguyu dört gözle bekleyen billur gibi su yatakları duruyor olmalıdır.

---

[11] İbni Asâkîr, Ümmü Seleme (r.a.)'den rivayet etmiştir.

Günümüzde, nehirleri, kanallar açarak sularını çevreye yaymak mümkün olduğu gibi, yeri delerek altında birikmiş suları yeryüzüne çıkarmak da mümkün olmaktadır. Önemli olan, yerini bulmak ve sondajlamaktan ibarettir. Dağları delip tüneller açarak yolları kısaltan himmetler, aynı tünellerden nehirleri de akıtma gücüne sahiptirler.

Sanayide gelişmiş ülkeler, yeraltı su hazinelerini yerüstüne çıkararak bu konuda da zirveye ulaşmışlardır.

Medeniyet, bir bilgi ve tekniğine uygun çalışma yarışıdır. Bu yarışta geri kalanlar, ileride olanların manevî sömürgesi olmaktan kurtulamazlar.

VERİMSİZ VE ÇORAK BİR ARAZİYİ VERİMLİ HALE GETİRMENİN ÖNEMİ

Allah Rasulü (s.a.v.) şöyle buyuruyor:

مَنْ أَحْيَى أَرْضًا مَيْتَةً فَلَهُ فِيهَا أَجْرًا وَمَا أَكَلَتِ الْعَافِيَةُ مِنْهَا فَهُوَ لَهُ صَدَقَةٌ*

"Kim boş, kuru ve çorak bir yeri ıslah, sulu ve verimli hale getirirse bunun sevabını alır. Gerek insanlar, gerekse diğer canlılar o yerden yararlandıkça, o yeri ihya edip verimli hale getirene sadaka olarak yazılır."[12]

[12] Mesâbîh, Hz. Câbir (r.a.)'den rivayet edilmiştir.

Avrupa'nın iş disiplinini, tekniğe uygun çalışma sistemini örnek almak her zaman mümkündür. Gerçekten de onların bu husustaki üretkenlikleri ve geldikleri yer takdire şayandır. Elbetteki bizim onlardan daha iyi taraflarımız bulunmaktadır. Avrupa'da aile çökmüş, insan sevgisi bitmiştir. Her şey menfaate içindir. Allah rızası için yapılan bir iş kalmamıştır. Bizim onlardan alacağımız şey iş disiplini ve sanayideki gelişmedir.

Bir tarım ülkesi olarak bilinen Türkiye'ye, halen tarım ülkesi demek zordur. Çiftçi, istenilen bilgi, beceri ve imkana kavuşturulamamıştır. Toprağı değerlendirme ve verime dönüştürme gayretleri Avrupa ülkelerine göre hiç mesabesindedir. Arazi kıtlığına ve mevsim yetersizliğine rağmen Avrupa ülkelerinden herhangi birini geçerken, bir insanın malikânesinden, köşkünden geçer gibi görmeye göz doymuyor. Zengin bir kişi, çok çalışkan beş bahçıvanla, on dönüm toprağını ne kadar tanzim ettirebilirse, bu topraklar ondan daha mükemmel bir şekilde intizamdadır. Buralarda ekilmemiş, verime dönüştürülmemiş bir avuç toprak, el sürülmemiş bir taş parçası görülmez. Her tarlanın çevresi meyve ağaçlarıyla süslenmiştir. Tarlanın her tarafı düzgün bir geometrik şekilde ve düzende, ağaçların kalınlığına kadar bir düzen içerisindedir. Hele ormanlıklarda tabii güzelliklerden başka görülen düzen insanı çalışmak için heveslendiriyor. Sondajlama ile çıkarılan suların çevresine ekilen sebzeler ayrı bir güzellik. Merdiven basamaklarına kadar, yarış edercesine boy gösteren sebzeler ve çiçeklere şaşmamak mümkün değil. Mesainin çokluğu, ihtiyacın da fazlalığını gösterir. Özetlersek; Avrupa'nın tarım ve ormancılık tekniğini

aynen uygulayarak, kapağı henüz açılmayan hazinelerimizi işletmeye doğru çalışmanın zamanı gelmek şöyle dursun, geçmektedir de.

RIZIK KAPISI ARŞ'TAN YERİN DİBİNE KADAR AÇIKTIR

Allah Rasulü (s.a.v.) şöyle buyuruyor:

يَا زُبَيْرُ إِنَّ بَابَ الرِّزْقِ مَفْتُوحٌ مِنْ لَدُنِ الْعَرْشِ اِلَى قَــرَارِ
بَطْنِ الْأَرْضِ يَرْزُقُ اللهُ كُلَّ عَبْدٍ عَلَى قَدَرِ هِمَّتِهِ وَنَهْمَتِهِ*

"Ey Zübeyr! Rızık kapısı Arş-ı Alâ'dan tut da yerin dibine kadar açıktır. Allah Teala Hazretleri her kulunu himmet ve emeğinin derecesine göre rızıklandırır."[13]

Bu hadis-i şerifte, astronomi alimlerinden tutun da madenciliğin bütün kollarında ihtisasını tamamlayan maden mühendislerine, Jeoloji alimlerine kadar birlikte bilgi ve çalışmalarını birleştirerek sonuç elde edebilceklerine ve insanlığın bu müşterek çalışmadan yararlanacağına işaret vardır. Ne var ki, bilgi, beceri, kesintisiz çalışma ve ısrarcı olmanın yanında iyi huylu ve insanî olmak da gereklidir.

Dikkat buyurulursa, bu hadis-i şerifte, insanlığın refah ve huzurunu temin eden hiçbir sanat ve

---

* Hilye-i Ebî Naîm, Hz. Zübeyr (r.a.)'dan rivayet edilmiştir.

hiçbir iş kolu dışta kalmamıştır. Allah Rasulü sanki hepsine birden seslenmiştir.

Şuna bilhassa dikkat edilmelidir ki, bu yaşam mücadelesi bilirninde hangi ülkenin devlet-millet çalışması ileri derecede olursa o ülke-millet kazanmaktadır.

Mesela Avrupa sanayileşmeden önce Osmanlılarda da hayli el sanatları ve kazanç yolları vardı. Fakat Avrupa'nın sanayileşme dönemine girmesiyle fen ve sanata verdikleri önem, Osmanlılar gibi eliyle iş gören bir toplumun elindekini de kapıp götürdü. En son mahvolan sanatımız, milli sanatımızdan biri olan mürekkepçilik oldu. O da gitti. O zaman elimiz bağrımızda kalıverdi.

Bir ara irfanı kıt müslümanlar, "Bid'attır" diyerek tarım makinalarına önem vermediler. Halbuki yasak olan bid'at, "dinde olmayan bir şeyi, dindenmiş gibi kabul etmektir." Yoksa dünya işleriyle ilgili yenilikler asla dinde yasak değildir. Asrımız makina ve sanayi asrı olduğundan, gerçek müslümanlar zillete düşmemek için makinaya, sanayiin getirdiği yeniliklere sarılmalıdırlar. Eğer yeniliklere ayak uydurmazsak, mahvolup yok olacağımızı günün koşulları gözümüze sokmuyor mu? Bakalım ayine-i devran ne gösterir! Yani bakalım gelecekte daha neler göreceğiz. Her zevalin bir kemali, her kemalin de bir zevali vardır. Yeter ki milletçe eksik ve kusurlarımızı iyi bilelim. Derdini bilen dermanını bulur.

RIZKI TOPRAĞIN DERİNLİKLERİNDE ARAMAK

Allah Rasulü (s.a.v.) şöyle buyuruyor:

أُطْلُبُوا الرِّزْقَ فِي خَبَايَا الْأَرْضِ*

"Rızkı toprağın altında arayınız."[14]

"Yeri derince sürerek veya belleyerek toprağın altını üstüne getirip bitki yetiştirme gücünü artırınız" demektir. Çünkü toprağı derin sürmek veya bellemek, kuraklığa karşı bitkilere dayanma gücü verir.

Yahut "işaretlerini teknik deneylerle ve araştırmalarla gördüğünüz yerlerde, yeri günümüz teknik araçlarıyla açarak maden ve diğer cevherleri çıkarınız" demektir.

Bu hadis-i şerifin emrine uyup jeolog ve maden mühendisleri yetiştirerek, her zaman canla başla çalışacak olursak ülkeyi kalkındıracağımıza ve millete refah getireceğimize petrol, doğalgaz, maden kömürü, altın, gümüş, bakır... gibi hâlen yerin altında gömülü hazineleri açığa çıkaracağımıza şüphe yoktur.

Bu konuyu tarihî bir olayla açmaya çalışalım:

[14] Câimu's-Sağîr. Hz. Ebu Hüreyre (r.a.)'den rivayet edilmiştir.

ÜLKEMİZDE TAŞKÖMÜRÜ CEVHERİNİN İLK BULUNUŞU

II. Mahmud (saltanatı 1808-1839) zamanında Darphane, Tophane, Baruthane ve Tersane fabrikalarıyla diğer müesseselerde kullanımı ve temini vacip (olmazsa olmaz) derecede bulunan maden kömürlerinin dış ülkelerden satın alınması ve getirtilmesinin güçlüğü ile birlikte daha başka birtakım sıkıntılar doğurması, adı geçen Hakânca düşünülerek, ülkenin aslında bir madenler hazinesi olduğu, kömür cevherinin de bulunabileceğine inandığından, ülkenin her tarafında, herkesin, her yerde kömür aramaya yetkili kılındıkları ve istenilen özellikte cevher bulunduğunda derhal İstanbul'a getirilmesi, padişah emri olarak her tarafa duyurulmuştur. İstenilen özellikte taşkömürü getiren kimse padişah tarafından ödüllendirileceğinden başka ömür boyu maaşla da ödüllendirilecekti.

Vapurların yol ve hızlarını artıran maddenin, maden kömürü denilen siyah taştan ibaret olduğu haberi Ereğli kasabasında da dilden dile dolaştığı sırada, hicrî 1245, miladî 1829 yılında Uzun Mehmed adındaki şahsın merakını ve bununla birlikte ödüllerden yararlanma hevesini uyandırarak, köyü civarında bulunan arazide siyah taş aramaya başlamış, bu arada uykusuzluğunu ve yorgunluğunu hiçe sayar olmuştu.

Uzun Mehmed, gece gündüz, siyah taş, maden kömürü hülyası ile düşünür dururken, birgün evinde un bulunmadığı için, mebcuren buğday öğüt-

mek üzere, köyün yakınında bulunan "Köse Ağzı" denilen yerdeki değirmene gider. Değirmen kalabalık olup birkaç saat nöbet beklemek durumunda olduğu için canı sıkılıp dere boyuna, deniz kenarına gezinmeye çıkar. O sırada çıkan soğuk rüzgardan fazlaca üşüdüğü için ateş yakıp ısınmayı düşünür. Halen "Limancık" denilen bir koy (küçük girinti) içine girerek bir parça ateş yakar, ateşin bulunduğu yerde, madencilerin "Mustura" dedikleri siyah bir nümune yanmaya başlayınca Uzun Mehmed dikkatini onun üzerinde yoğunlaştırır. Bu musturanın devamında parça parça siyah taşların çıkarılması aklına aradığı cevheri getirir, "Buldum buldum" diyerek derhal ateşi söndürür ve değirmene gider. Buğdayını öğüttürdükten sonra evine gider, bir sufra küfesi alır, gizlice kimseye sezdirmeden ertesi gün ateş yaktığı yere gelir.

Buradan, yani Limancık mevkiinden küfeyi doldurarak, evine de bildirmeyerek, Alaplı, Akçaşehir üzerinden kara yolu ile İstanbul'a gelir. Doğruca Darphane-i Âmire'ye müracaat ederek küfeyi takdim eder. Bahsi geçen örnekler Darphane-i Âmire'ce incelenerek istenilen özellikte olduğu görülüp padişah II. Mahmud'a arzedilir, padişah fermanı gereğince Uzun Mehmed'e Beşbin kuruş bahşiş verilir, yaşam boyu olmak şartıyla da altıyüz kuruş kendisine aylık maaş bağlanır.

Uzun Mehmed, Ereğli'nin Kestane köyü halkındandır. İşte teşvik ve ödüllendirme böyle gelirler elde ettirir.

ÜLKEMİZDE TEBEŞİRİN İLK BULUNUŞ ÖYKÜSÜ

Yozgat ilinin, Sorgun kasabası okulu birinci sınıf öğrencilerinden kasaba hatibinin oğlu 10 yaşındaki Mehmed Demir, köyün pek yakınında, Karataş mevkiinde, tatil zamanını, kuzularını otlatarak vakit geçirmeye çalışırken, çocuk eline geçirdiği bir taşla kuzularını yönlendirmek için attığı sırada, taşın düştüğü yerde birtakım beyazlıklar çıktığını görür. Mehmed Demir, inceleyici bir dikkatle bu taşı evine getirir. Siyah yazı tahtası üzerinde denemeye başlar. Bir taşın, kaleminden daha iyi görev yaptığını anlayınca hemen arkadaşlarını toplar. Hepsini bu keşiften yararlandırır.

Ülkemizde bütün ihtiyaçlarımızı karşılayacak her türlü ham maden cevherine sahip bulunuyoruz. İşte bu servetlerden yararlanmak için küçük bir dikkat yeterli olabilmektedir. Her türlü yeniliği elde etmek için küçük bir himmet ve dikkat gerekir.

Ecnebi memleketlerinin her yerinde maden kömürü, özellikle gazhanelerinin bulunduğu yerlerde o kömürden daha ucuz satılan "Kokkömürü" sobalarda ısıtmak, mutfaklarda ve daha başka yerlerde yakılmada kullanılmaktadır. Ülkemizin bazı bölgelerinde; ormansız bazı yerlerde, maden kömürü bulunduğu halde yeterince faydalanılamamaktadır. Odun kömüründen daha güçlü ve idareli olduğundan, mevcut maden kömürü ocaklarının halkın ihtiyacına yetecek ölçüde genişletilmesi ve yeni ocakların açılmasıyla maden kömürünün genel ihtiyaçlarda

kullanımının dikkate alınması, halkın sağlığı için çok zararlı olan tezek kullanımından kurtarılması çok yerinde olur.

Görevli olarak Anadolu'yu gezmiş olan Avusturya maden mühendislerinden "Mösyö Kariker", Küçük Asya'nın, yani Anadolu'nun her tarafında maden kömürü bulunduğunu söylemiştir. Bu madenlerin nerelerde olduğu günümüzde bilinmektedir.

Hülasa, ormanlarımızı iyi koruyup geliştirmek için, odun kömürü yerine, yer kömürü (taşkömürü) kullanmak gerekmektedir.

Linyit, ülkemizin her tarafında vardır. Linyit: Henüz tamamen maden kömürü yerine geçememiş bitki kalıntılarıdır. Birçok çeşidi vardır. Gerçek maden kömürüne nisbetle zayıf, kalorisi düşüktür. 55-75 karbonu içerir. Maden kömürü gibi havagazı üretiminde kullanılabilir. Yalnız uzun alev ile çokça dumanlı olarak yanar. Kokusu ise fenadır. Gelişmiş ülkelerde linyit, tabii olarak evlerde, sobalarda yakıldığı gibi daha çok kokkömürüne dönüştürülerek, duman ve kokusu giderilmiş olarak her yerde kullanılır.

İyi kalite linyit kolayca kırılıp toza dönüşen kok meydana getirmektedir. İşte ormanların korunmasına olağanüstü gayret sarfedilen gelişmiş ülkelerde, özellikle de Avrupa ülkelerinde odun yakıt olarak kullanılmaktan kaldırılmıştır. Memleketimizde de yeteri kadar linyit bulunduğundan, yakıt tedarikin önemli olduğu her devirde bundan yararlanma çareleri düşünülmelidir. Bu husus asla ihmal edilmemelidir.

Keşan, Biga, Gelibolu, Tekirdağ kömür ma-

denerini işletmek, Bahçeköy'deki kömür ocaklarını muntazam şekilde işletmek yakıt sıkıntısını ortadan kaldırır. Bir taraftan Ereğli'deki ocaklara hız vermekle beraber, diğer taraftan Soma'daki ocakları da unutmamalıdır. Halkımız yerin altından çıkarılması büyük emek ve masraf gerektirmeyen linyitin yakıt olarak kullanımına alışırsa hem daha ucuz ve kolay yoldan yakıt elde etmiş, hem de ormanlar rastgele kesilmekten kurtarılmış olur.

Yukarıda geçen hadis-i şerife göre bir anlamda da "Rızkı, toprağın gizli yerlerinde arayınız" demek olur. Eski eserler, alimleri, bu hadis-i şerife: "Rızkı, harabeleri halen mevcut bulunan eski ve meşhur beldeleri kazanarak, toprak altında kalmış defineleri isteyiniz" manasını da verirler ki, buralardan çıkan kıymetine paha biçilmez eski eserler müzelere gönderilir.

Eski eserler müzeleri: Geçmiş asırların medeniyetteki yükseliş derecelerinin incelenmelerine ve bilinmelerine imkan tanıyacak eser kalıntılarının toplanıp tanıtılmasına ve bu sayede tarihsel ve sanatsal gerçeklerin keşfedilmelerine ve ortaya çıkarılmalarına yegane vasıta olduklarından cihan bilgi kaynaklarının en güzide müesseselerinden sayılmışlardır ki, günümüzde Avrupa'nın her tarafında eski eser müzelerine verilen önem diğer müesselere göre daha fazladır denilebilir.

Tarih ilminin en derin tabakaları bugün eski eserlerin keşfiyle bilinir olduğuna bakılırsa, bu eserlerin keşf ve incelenmelerine hizmet ve görevleri itibariyle müzelerin gereklilik ve yararları birçok bakımdan ortaya çıkar.

Müzeler, bir yüksek okul, bir ilim evidir. Eski

eserler sanatsal olarak da pek büyük yararlar sağlar. 1290 (1874) yılında Almanya hükümeti tarafından, Mösyö Karl Human bilirkişiliği ile meşhur Bergama kalesinin kazılarına başlanıp 10 yıl devam eden bu muazzam kazı, daha sonra yapılacak antika kazılarına örnek teşkil edecek derecede ün kazanmıştır. Almanya'da "Bergama Şubesi" adıyla özel bir müze açılmıştır.

Bu müzede pahabiçilmez değerde antik eserler bulunduğu anlatılmaktadır. Bu kazının sonuna doğru, hicri 1299 (1883) yılı şubatında "Yeni antik eserler nizamnamesi" yürürlüğe konulduğundan, o tarihten itibaren, yabancılar tarafından yapılan kazılarda çıkacak eserlerin tamamı İstanbul müzesine ait olmuştur.

Bergama harabeleri hakkında 39 sayfadan ibaret bir broşür vardır ki, Berlin kraliyet müzesi umum müdürlüğü tarafından tertip ve yayımı yapılan asıl broşürden, Almanya eski eserler imparatorluk müessesesi ilgililerinin bilgileri dahilinde tercüme edilip hicri 1320 (1904) yılında Türkçesi Berlin'de basılmıştır. Broşürün içeriği seyahat, Bergama şehri, tarihî bilgiler, ziyaret şekilleri, vadiler içerisinde koşuşmalar, şehrin aşağı kısmı harabeleri ve çevresi, kale üzerindeki harabeler, kraliçe bahçesi, Trajan Mabedi'dir. Bu broşürden az bir kısmının içeriği aşağıda anlatılmaktadır:

Karl Human, 1873 yılında, Bergama kalesi kısımlarından, yüksek kabartma tasvirleri içeren bazı büyük levhaların ilk parçalarını Berlin'e göndermiş ve bunu takiben hükümet tarafından verilen izin gereğince bu yerin kazı araştırmasına başlanmıştır.

Karl Human, çalışmalarını, 1878 yılından 1886

yılına kadar, Berlin müzesinin gözetimi altında olmak üzere, birkaç ara ile sonuçlandırmayı başardığı gibi bu hususta "Rayhardbon" gibi ehil birisinin yardımları da geçmiştir. Bundan sonra fennî tedkiklere devam edilmiş ve 1898 yılında yüzbaşı Berlit tarafından bu yerin bir de haritası alınmıştır.

İşte araştırmalar ve kazılar sonucunda eski Bergama şehrinin geriye kalan kısımlarından pek çok şeyler ortaya çıkarılmıştır ki, bunların birçoğu her ne kadar Berlin ve İstanbul müzelerinde korunmakta iseler de halen yerinde görülen binalar ve eski eserler yine o yerde pek büyük görünüm arzetmekte, görenlerin hayranlıklarını çekmektedir.

TARIM MÜZELERİ

Avrupa'nın her tarafında bolca bulunmaktadır. Eski Ticaret ve Tarım Bakanlığı'nın çıkarmış olduğu 61-63 no'lu mecmualarında Peşte müzesinin kuruluş tarihi ve teşkilatı hakkında özel bir bend vardır ki, özet olarak şunları içerir:

Su ve suya ait işler ve hizmetler şubesi. Arıcılık şubesi, İpekçilik şubesi. At cinsi hayvanlar Şubesi. Nallı hayvanlar kısmı. Sığır cinsi hayvanlar. Koyunlar, tavuklarla ilgili şubeler. Kümes hayvanları. Tarım tarihi şubesi. Eğitim şubesi. Havadan gözetilenler şubesi. Tarım sanayii şubesi. Tarım aletleri ve bunlara mahsus evler. Bağcılık, sütçülük, yararlı kuşlar. Bitki hastalıkları. Haşereler. Meyveli ağaçlar

ve bütün şubeleri. Hububat, çayır ve sanayi bitkileri şubesi. Orman şubesi. Avcılık şubesi.

Sofya Tarım Müzesi:

Bulgaristan'ın her yerinde nasıl elbise giyilir? Erkek kadın kıyafetleri. Köylerde keten ve pamuk temizlenmesi usulü ve ipliğe dönüştürülmesi. Bağ işleri. Eski sikkeler koleksiyonu. Nakış örnekleri. Bağımsızlığı elde etmek için ilk önce isyan eden voyvoda fotoğrafı ile hançeri ve silahı. İstiklal savaşında kullanılan silahlarla yapılmış top. Makedonya komitacılarından 300'ü aşkın sergerdelerin yarım fotoğrafları. Tıbbî bitkiler koleksiyonu.

EKİLEN DİKİLEN ÜRÜNÜ YERİNDE İYİ KORUMAK

Bu hususta bakın Allah Rasulü (s.a.v.) ne buyuruyor:

أَحْرِثُوا فَإِنَّ الْحَرْثَ مُبَارَكٌ وَفِيهِ مِنَ الْجَمَاجِمِ*

"Ekiniz, biçiniz. Tarımla meşgul olunuz. Çünkü ekip biçmek pek mübarek bir iştir. (İnsanlara yararlıdır.) Ekilen tarımın korunması, zararlı hayvanların girişini engellemek için bostan korkuluklarını sıkça yapınız."[15]

[15] Câmiu's-Sağîr. Ali b. Hüseyin (r.a.)'den rivayet edilmiştir.

Alemlerin Fahri Efendimiz (s.a.v.) ümmetini tarıma teşvikin yanında ekilen, dikilen ürünün bereketlenmesini, elde edilecek ürünün fazlalaşması için gerekli olan makul, denenmiş ve hakça sebeplere tevessül olunmasını irade buyuruyor. Bitki ve ağaçlarda hastalık meydana geldiğinde gerekli tedavisini emir buyuruyor.

Asrımızın orak, harman çayır, kalbur ve değişik ölçüdeki pulluklarını arkasina takarak toprağı mükemmel kazan traktörlerle motorlu pulluklar ve diğer tarım makinalarına ve bunların işini gören her türlü yeni araçlara tevessül olunması gereği bu hadis-i şeriften açık olarak anlaşılmıyor mu?

Tarla, bahçe ve koruluklarin çevresinde korkuluklar yapıyoruz. Ürünün bereketini korumak ve yararlanmak için değil mi?

Öyle ise tarımsal ürünümüzü, ticaretimizi, yararımızı artıran her meşru ve makul şeyin kabul ve seçimine adeta görevliyiz.

Mü'minlerin Emiri Hazreti Ömer b. Hattab (r.a.) Hazretleri bir cemaate rastlar. Onlara "Siz kimlersiniz?" diye sorar. Onlar da cevap olarak: "Biz mütevekkilleriz" yani her hususta Allah'a güvenenlerdeniz derler. Mü'minlerin Emiri onlara:

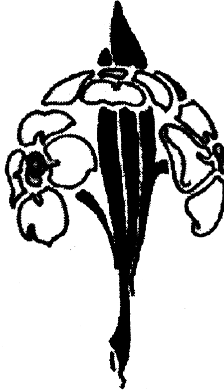
"Siz yalancısınız. Mütevekkil değilsiniz. Belki müteekkilsiniz. Lüpçüsünüz (hazır yiyicilersiniz). Çünkü mütevekkil o kimsedir ki, toprağa usulüne uygun bir şekilde tohumu atıp ekimini güzelce yapar, sonra da Hakk'a gönül bağlar. Çünkü bir kimse ekin ekse, yahut ağaç dikse veya aşılasa onun sevabı amel defterine sadaka olarak yazılır" buyurdular.

Bu hadis-i şerifte hububat ve sebze de dahildir. Fakat hiçbir iş emeksiz ve bilgisiz yürümez. Bu

konularda yazılmış eserleri okuyup ona göre hareket etmek gerekir.

Memleketimizde takip edilecek tarım usulü, kullanılacak alet ve edevatlar, memleketin toprağına, iklimine, özellikle de yıllarına uygun olmalıdır.

Özetlersek, bütün gücümüzle zenginlik ve güç kaynağımız olan toprağa sarılalım. Tarım tekniği ilerledikçe değişik sanatlar da kendi kendine ilerler. O zaman millet tarımı ve yavaş yavaş sanatı kolaylıkla idare edebilecek serveti, ilim ve beceriyi de elde etmiş olur.

ÇİFTÇİLİK

Altun, altun!
Hayır kardeş, sen bu fikri değiştir.
Altun devri çoktan geçti, şimdi demir devridir.
Divanedir o tembel ki, demirlere hor bakar;
Ondan sonra (Altun) diye gece gündüz sayıklar.
Şu gördüğün hakir şeyler; öküz, tohum, bel, orak!..
Senin asıl çalışmaklığın hep bunlar ile olacak.

Bunlar saçmış, bunlar saçar her ocağa bereket.
Sen bunları şu dünyada her şeyden çok takdis et.
"Ağırınca işte altun!.. Onu bırak, at" derse
Buna asla tamah etme, el uzatma sakın sen.
Çiftçi olmak, büyük şeydir. Ekin, yurdu şenletir!
Saban aziz bir alettir; alın teri bir zevktir.
Sen bu zevki bulamazsın, başka yolda gidişten.

Mehmed Emin

TOPRAK

Toprak altundur, servet ve sermayedir. Daha doğrusu anadır. Yedirir, içirir, vücudumuzu besler, en sonunda açılıp cesedimizi kabul eder, örter. Analar çocuklarını bağrına basar, sevgi ve şefkat gösterir. Topraklar da insanları sinesine alır, lütuf ve kerem gösterir. Kara toprak anadan da azizdir. Onu elde etmeli. Kaybetmemeli.

Tüccarın sermayesinden, ustanın aletlerinden çiftçinin toprağı daha kıymetlidir. Daha yararlı bir güç kaynağıdır. Topraksız kalmak gücü kaybetmek demektir. Nakit ve sermayenin, alet ve eşyanın gücü toprak ile yükselişe geçer. Nakitten başka toprağa da sahip olan tüccarın itibarı daha ileridedir. Sanatı ile birlikte toprağa da sahip bir ustanın işi daha başkadır.

Toprak, yanmayan, ayrılmayan sermaye ve alettir. Bununla beraber biraz sıkıntıya düşünce toprağı elden çıkarmak, satmak veyahut terketmek, çalışıp işletmemek cinayettir. Velinimete karşı hıyanettir.

Sayılmayacak kadar toprağı olup da terkedenler, hatta satanlar vardır. Bilmiyorlar mı ki bu gün bir lira eden 10 yıl sonra 10 lira edecektir. Bugün bir liraya toprağını elden çıkaran, sonra 100 lira bulup aynı toprağı geri alamayacaktır.

Toprağı elde tutunuz, sonu selamettir.

Toprağı kalmayanın sonu ise nedamettir (pişmanlıktır).

AMELİN HAYIRLISI DEVAMLI OLANIDIR

Allah Rasulü (s.a.v.) şöyle buyuruyor:

أَحَبُّ الأَعْمَالِ اِلَى اللهِ أَدْوَمُهَا وَاِنْ قَلَّ*

"Yüce Allah'ın çok sevdiği amel, devamlı olarak yapılanıdır. İsterse az olsun." Bundan dolayıdır ki, hayırlı bir işe başlayanlar onun arkasını bırakmamalıdır. Sosyal hastalıklarımızdan biri de sebatsızlık olduğundan, bu hadis-i şerif ile azim ve sebata davet ediliyoruz.[16]

Yine Allah Rasulü (s.a.v.) şöyle buyuruyor:

اَلنَّخْلُ وَالشَّجَرُ بَرَكَةٌ عَلَى أَهْلِهِ وَعَلَى عِقِبِهِمْ بَعْدَهُمْ اِذَا كَانُوا لِلّهِ شَاكِرِينَ*

"Hurma ve diğer meyveli ve meyvesiz ağaçlar, sahibi ve kendisinden sonra gelen evlat, torun ve mirasçıları için, ilahî nimete şükrettikleri müddetçe bereket, hayır ve yarar getirir."[17]

İlahî nimete şükür ise, o nimeti ihsan eden yüce Allah'ın emirlerine uyup yasaklarından kaçınmak, fakir ve yoksul kimselere elde edilen nimetten ikramda bulunmak, ağaçların hakkını gözeterek ilim,

---

[16] Sahih-i Müslim. Hz. Aişe (r.a.)'den rivayet edilmiştir.

[17] Râmuzu'l-Ehâdîs, Hüseyin b. Ali (r.anhüma)'dan rivayet edilmiştir.

fen ve tecrübe dairesinde ağaçların büyümesine, çoğalmasına ve korunmasına çalışmaktır. Böyle olmazsa küfran-ı nimet olur. Ağaçlar kurur, o güzelim nimetler yok olup elden çıkarlar.

EN FAZİLETLİ SADAKA SU VERMEKTİR

Allah Rasulü (s.a.v.) şöyle buyuruyor:

أَفْضَلُ الصَّدَقَةِ سَقْيُ الْمَاءِ*

"Ağaçlar, hayvanlar ve bitkilerden susuz kalanlara su içirmek sadakanın efdalidir (daha sevaplı olanıdır)."[18]

Sa'd ibni Ubade (r.a.) Hazretleri:

"Ey Allah'ın Rasulü! Ümmü Sa'd vefat etti. Hangi sadaka daha sevaplıdır" diye sorduğunda, Allah Rasulü'nün dilinden, yukarıdaki hadis-i şerif döküldü. Bunun üzerine ümmü Sa'd adına bir kuyu kazdırıldı."

Ne şaşılacak bir durumdur ki bizler de kazılmış kuyuları doldurmaya bakıyoruz. Kandil gecelerinde su dağıtanlar, bu hadis-i şerife göre hareket ediyorlar. Çeşmelerine su gelmeyen mahalleler halkı para toplayıp, işbilir ve müteşebis kimseler görev-

---

[18] Sünen-i Ebî Davud, Sa'd b. Ubâde (r.a.)'den rivayet edilmiştir.

lendirerek su akıtsalar ne büyük sevaba nail olurlar.

Aynı konuda yine Allah Rasulü (s.a.v.) bakın ne buyuruyor:

لَيْسَ صَدَقَةٌ أَعْظَمُ أَجْرًا مِنْ سَقْيِ الْمَاءِ*

"Su içirmek gibi büyük sevap kazandıran hiçbir sadaka yoktur."[19]

Aynı konuda bir hadis-i şerif daha. Allah Rasulü (s.a.v.) şöyle buyuruyor:

مَنْ سَقَى عَطْشَانًا فَأَرْوَاهُ فُتِحَ لَهُ بَابُ الْجَنَّةِ*

"Susuz kalan bir insanı (veya bir toprağı, yahut da bir ağacı veya bitkiyi) su ile doyuran kimse için cennet kapısı açılır."

Sulama ve suya kandırma sayesinde yeryüzü cennet gibi olmaktadır. Bu hizmete karşılık olarak ahirette de mükafat olarak hayır sahibine yüce cennet ikram olunur. Yani bu hayır sahibi dünyada da cennet gibi güzelliğe, ahirette de gerçek cennete girmeye hak kazanıyor.

Yalnız ağaç dikmekle olmaz. Onu sulamak, korumak, evlat gibi yetiştirmek lazımdır. İşte bizim yapamadığımız şeylerden biri de budur. Halbuki ağaçlara verilecek emek boşuna gitmez. O ödünç bir şeydir. O mübarekler büyüyünce, kendilerine verilen emeğin, edilen hizmetin karşılığını bin kere çıkarırlar. Bunun için asla üşenmemeli, fidanları serpilip boy atıncaya kadar sulamalı, korumalı, büyüdükten sonra

---

[19] Sünen-i Ebî Davud, Ebu Hüreyre (r.a.)'den rivayet edilmiştir.

da acımalı, onlara tehlikeli olacak şeylerden korumalıdır.

Allah Rasulü (s.a.v.) şöyle buyuruyor:

مَنْ سَقَى مُؤْمِنًا عَلَى ظَمْآءٍ سَقَاهُ اللهُ مِنَ الرَّحِيقِ الْمَخْتُومِ*

"Susuz kalan bir mü'mine su veren kimseye yüce Allah cennet şarabından ihsan eder."[20]

[20] Sünen-i Ebî Davud, c.1, sh. 236, Said b. Sa'd (r.a.)'dan rivayet edilmiştir.

SEVAP İYİLİK KARŞILIĞIDIR

Bu konuda Allah Rasulü (s.a.v.) şöyle buyurdu:

لاَ أَجْرَ لِمَنْ لاَ حَسَنَةَ لَهُ*

"Dünyada iyi ameli bulunmayan kimsenin ahirette ecir ve sevabı yoktur."

Birgün Fatih camiinde meşhur meczuplardan Köpekçi Hasan baba vaazda şöyle diyor:

"Karşıma hem topal, hem çolak bir adam çıksa da: Ben kendi cinsime hizmet etmek istiyorum, fakat buna gücüm yetmiyor dese; ben de ona: Eline bir taş al, sürüne sürüne o taşı yerleştir. O taş orada kaldıkça senin için carî sadakan olur, dedim."

Hizmet etme düşüncesi bir ülke fertlerinin kalbinde yer tutup hizmet etme aşkı kalpleri çıra gibi tutuşturup yakarsa o ülke pek çabuk canlanır. Fakat yapılacak hizmet makul ve meşru olmalıdır. Aksi halde hizmet ferahlık yerine dert ve huzursuzluk getirir.

Şakacılığı ile, meşhur bir zat: "Ben çocuk iken balmumundan minber ve hatip resmi yapardım. İmamlığa ve hatipliğe özenirdim. Sonunda istediğime kavuştum" derdi. Allah Rasulü (s.a.v.) şöyle buyuruyor:

تَعَلَّمُوا مِنَ الْعِلْمِ مَا شِئْتُمْ فَوَاللّٰهِ لاَ تُؤْجَرُوا بِجَمْعِ الْعِلْمِ حَتَّى تَعْمَلُوا*

"İstediğiniz kadar ilim tahsil ediniz. Allah'a yemin ederim ki ilmin gereğiyle amel etmedikçe onu toplamakla sevap kazanmış olmazsınız."[21]

İlim ve amel birbirinden ayrılırsa ondan bir yarar elde edilemez. Pek fazla ilim tahsil edip, onunla az amel edenin eline fazla bir şey geçmez. Her ikisinde de eşitlik bulunmalıdır.

YÜCE ALLAH ACIYAN KULLARINA ACIR

Allah Rasulü (s.a.v.) buyuruyor:

مَنْ لاَ يَرْحَمْ لاَ يُرْحَمْ*

"İnsanlara acımayan kimseye yüceler yücesi Allah acımaz."[22]

Kim Allah'ın rahmetinden uzak olursa (yani kim acıma duygusundan mahrum ise) o kimse zalimin tâ kendisidir.

Aynı konuda yine Rasulüllah şöyle buyuruyor:

اَلرَّاحِمُونَ يَرْحَمُهُمُ الرَّحْمَنُ إِرْحَمُوا مَنْ فِي الْأَرْضِ يَرْحَمُكُمْ مَنْ فِي السَّمَاءِ*

---

[21] Râmuzu'l-Ehâdîs ve Câmiu's-Sağîr, Hz. Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivayet edilmiştir.

[22] Buharî, c.7, sh. 18, Cerir b. Abdullah (r.a.)'dan rivayet edilmiştir.

"Fakir ve zayıf olan kimselere acıyanlara yüce Allah da merhamet eder. Yeryüzünde yaratılmış olanlara acıyınız ki, gökyüzünde bulunan ulvi varlıklar (melekler) de size acısın."[23] (Sizin için rahmet ve mağfiret niyazında bulunsunlar.)

Kış-yaz kömürsüz, odunsuz, yiyecek içeceksiz, barınaksız ve elbisesiz kalan zayıf ve düşkünlere, çıplak kalan dere ve tepelere acıdığı için ağaç dikenlere ve her zaman hayra koşanlara yüce Allah acıyıp merhamet eder ve işlerinde kolaylık ihsan buyurur.

Aynı konuda Allah Rasulü şöyle buyuruyor:

مَنْ لاَ يَرْحَمِ النَّاسَ لاَ يَرْحَمْهُ اللهُ*

"İnsanlara acımayana Allah da acımaz."[24]

İnsan, kusur ve hatanın kaynağı olduğundan her zaman yüce Allah'ın affına ve merhametine muhtaçtır.

Demek ki insanın kendi cinsi olan insanlara, hayvanlara, bitkilere, ağaçlara, her türlü cansız varlıklara, vatana acımak insanlık görevimizin büyüklerindendir. Bunda kusur edecek olursak zararı kendimizedir. Mesela, acımasızca yaptığımız ağaç katliamı yüzünden ülkemiz çıplak bir hale girdi. Kömür, odun, kereste yoksulluğunu pek müthiş bir şekilde çekmekteyiz. Bir ağaç kesilecek olursa, yerine iki ağaç dikmezsek, yıllar geçtikçe daha büyük felaketlere uğrayacağımız gibi, evlat ve torunlarımızın bedduaları da bizleri yerimizde rahat yatırmayacaktır.

---

[23] Sünen-i Ebî Davud, c.2, sh. 625.

[24] Müslim, c.7, sh. 77; Tirmizî, Şemâil; Cerir b. Abdullah (r.a.)'-dan rivayet edilmiştir.

ZALİMLER ALLAH'IN RAHMETİNDEN YARARLANAMAZLAR

Bu hususta Allah Rasulü (s.a.v.) şöyle buyuruyor:

لاَ تُنْزَعُ الرَّحْمَةُ اِلاَّ مِنْ شَقِيٍ *

"Allah'ın rahmeti, ancak zalimlerden esirgenir."[25] Allah'ın rahmetini esirgediği insanlara bedbaht ve şaki denilir.

"Hep çeker gelirim cezayı, amelimdir" mısraı ne güzel söylenmiştir.

Aynı konuda bir hadis-i şeriflerinde de Allah Rasulü (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

مَنْ لَمْ يَرْحَمِ النَّاسَ لَمْ يَرْحَمْهُ اللهُ وَمَنْ لَمْ يَرْحَمْهُ فَهُوَ شَقِيٌ *

"İnsanlara acımayanlara Allah da acımaz. O'nun acımadığı kimse de, bir şakidir."[26]

İnsanlara acımayan zalimler, görünüşte muhteşem, muazzam ve mutluluk tabloları sergileseler de yüce Allah günün birinde onların yüzlerini yere sürter. Zulüm çok fazla yaşama şansına sahip değildir. Eninde sonunda kahrolmaya mahkumdur.

İnsanların ırz, mal ve canıyla oynayanların

[25] Sünen-i Ebî Davud. c.2. sh 921; Tirmizî. Sünen; Hz. Ebu Hüreyre (r.a.)'dan rivayet edilmiştir.

[26] Buharî, Edebü'l-Müfred. Cerir b. Abdullah (r.a.)'dan rivayet edilmiştir.

yaşamlarını tarih göstermekte olduğu gibi, bizler de canlı tarih olarak birçok örneği gözümüzle görmekteyiz.

Bu konuda Allah Rasulü (s.a.v.) bir hadis-i şeriflerinde de şöyle buyurmaktadır:

نِعْمَ الْعَوْنُ عَلَى الدِّينِ قُوتُ سَنَةٍ

"Ailenin bir yıllık geçimine yetecek her türlü yiyecek, giyecek ve diğer ihtiyaçların hazırlanması dine ne güzel yardımdır."[27]

Atalarımız, geleceği de düşünürler, evin ihtiyaçlarında, odun, kömür, kışlık ve yazlık elbiseden bir yıllık her türlü ihtiyaçlarını hazırlarlar idi. Her zaman anbarları dolu bulunurdu. "Yevmün cedîdün, rızkun cedîdün" demezlerdi. Yani yeni gün, yeni hazırlık. Geleceği düşünmeye gerek şeklindeki düşünce İslam'a uygun bir düşünce tarzı değildir. Hatta büyük annelerimizin dolaplarında ufak tefek hastalıklar için ilaçları da hazır idi.

Bir taraftan batının bize açtığı savaş ekonomisi, diğer taraftan medenice cesaret göstermeyerek şaşırıp, hareket eden ölü gibi bir hale gelmemiz bizi bu duruma getirdi. Bari bundan sonra gaflet uykusunu bırakıp kendimize güvenilir ve işbilir örneklere uyarak çalışalım ve yüceler yücesi Allah'tan bize akıl ve fikir vermesini, gözümüzü açmamıza yardımcı olmasını niyaz edelim.

[27] Câmiu's-Sağîr, İbni Abbas (r.a.)'dan rivayet edilmiştir.

العليم جل جلاله

PEYGAMBER EFENDİMİZ EVİNİN YILLIK İHTİYACI İLE BİZZAT MEŞGUL OLMUŞTUR

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَبِيعُ نَخْلَ بَنِى نَضِيرَ وَيَحْبِسُ لِأَهْلِهِ قُوتَ سَنَتِهِمْ*

"Allah Rasulü (s.a.v.) Efendimiz, kendi malı olan Benî Nadîr hurmalığından gelen hurmasını satar, ev halkının bir yıllık yiyecek ve diğer ihtiyaçlarını ondan tedarik buyururdu."

Bir hadis-i şeriflerinde de şöyle buyurmaktadır:

*خَيْرُ النَّاسِ أَنْفَعُهُمْ لِلنَّاسِ

"İnsanların en hayırlısı, insanlara yararı dokunandır."[28]

[28] Câmiu's-Sağîr, Câbir (r.a.)'dan rivayet edilmiştir.

İSLAM'DA YARDIMLAŞMANIN ÖNEMİ VE HERKESİN VARINDAN VERMESİ GEREKTİĞİ

Allah Rasulü (s.a.v.) şöyle buyuruyor:

يَا حُمَيْرَاءُ مَنْ أَعْطَى نَارًا فَكَأَنَّمَا تَصَدَّقَ بِجَمِيعِ مَا أَنْضَجَتْ
تِلْكَ النَّارِ وَمَنْ أَعْطَى مِلْحًا فَكَأَنَّمَا تَصَدَّقَ بِجَمِيعِ مَا طَيَّبَ
تِلْكَ الْمِلْحُ وَمَنْ سَقَى مُسْلِمًا حَيْثُ يُوجَدُ الْمَاءُ فَكَأَنَّمَا
اَعْتَقَ رَقَبَةً وَمَنْ سَقَى مُسْلِمًا شَرْبَةً مِنْ مَاءٍ حَيْثُ لاَ يُوجَدُ
الْمَاءُ فَكَأَنَّمَا أَحْيَاهَا*

"Allah Rasulü (s.a.v.) Efendimiz Hazretleri, Aişe (r.anha) annemize hitaben: "Ey gülyüzlüm![29] Her kim kömürü tutuşturmak için birkaç ateş parçası isteyene ateş verirse, onun yaktığı ateşin pişirdiği yemek kadar sadaka vermişcesine sevaba nail olur. Tuzu kalmayıp da gerek pişmiş ve gerekse pişmek üzere olan yemeğine biraz tuz isteyene tuz verilirse, o tuz hangi yemeğin içine girip tad verirse tuzu veren o yemek kadar sadaka vermek sevabına kavuşur. Her kim su bulunmayan yerde bir müslümana su verip sebil yaparsa, bir köle azad etmiş kadar sevap kazanır. Susuz bir yerde bir müslümana kim su verirse onu yeniden diriltmiş gibi sevap alır."[30]

---

[29] Allah Rasulü (s.a.v.)'nün eşlerine ne kadar şefkatli, ne kadar kibar bir eda ile seslendiklerinden erkekler ibret almalıdır.

[30] Sünen-i İbnî Mâce, Said b. Müseyyeb'den rivayet edilmiştir.

Bu hadis-i şeriften, insanların kışlık, yazlık kömürlerini yetiştirmek için ormanlar yetiştirenlerin, onları usulüne göre kesip kömür yaparak sevkedenlerin ve kömür eve girinceye kadar çalışanların ve evde onu kullananların —isterse para ve benzeri bir menfaat karşılığında olsun— ne derece sevaba nail olacaklarını iyi düşünmelidir. Tuz ve su verme de buna kıyaslanmalıdır.

Zamanımızda ateş edinmek, gelişen teknoloji sayesinde pek sıradan, gayet önemsiz bir iştir. Fakat bu yakıt malzemelerinin bulunmadığı bir zamanda ateş edinebilmek gerçekten çok zor bir mesele idi.

Derin derin maden ocaklarında ve hayatî tehlikesi bulunan yerlerde çalışan, mesailerini gökyüzünde ve deniz diplerinde sürdüren kimseler için de bu hadis-i şeriften alacakları hisseler vardır.

الرزاق جل جلاله

٧

SADAKA VEREN KENDİSİNİ CEHENNEME KARŞI KORUMUŞ OLUR

Allah Rasulü (s.a.v.) şöyle buyuruyor:

إِتَّقُوا النَّارَ وَلَوْ بِشَقِّ تَمْرَةٍ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَبِكَلِمَةٍ طَيِّبَةٍ*

"Kendinizi cehennemin ateşinden hatta yarım hurma kadar olsun, sadaka vermek suretiyle koruyunuz. Ona da gücünüz yetmezse, gönül alacak güzel bir söz olsun, muhtacından esirgemeyiniz."[31]

Bir diğer hadis-i şerifte yine aynı konuda Allah Rasulü (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

يَا عَائِشَةَ لاَ تَرُدِّى السَّائِلَ وَلَوْ بِشَقِّ تَمْرَةٍ*

"Ey Aişe! İhtiyacından dolayı isteyeni boş döndürme. Hiç olmazsa yarım hurma olsun veriver."[32]

Bir başka hadis-i şerifte Allah Rasulü (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

يَا عَائِشَةَ بَيْتٌ لاَ تَمْرَ فِيهِ جِيَاعٌ أَهْلُهُ*

"Ey Aişe! İçinde hurma bulunmayan bir ev halkı aç sayılır."[33]

---

[31] Buharî, c.7, sh. 19; Müslim, c.3, sh. 86; Adî ibni Hâtem (r.a.)'dan rivayet edilmiştir.

[32] Sünen-i Ahmed ibni Hanbel.

[33] Müslim, Sünen-i İbni Mâce.

Bu hadis-i şerifte de evde yiyecek stoku bulundurmanın gereğine işaret vardır. İnsan kendi eliyle meyveli, meyvesiz ağaç ve tarım ürünleri yetiştirip çoluk çocuğunun ihtiyacını gidermelidir.

AHİRETTE YARARI ÇOK OLACAK İŞ VE HAREKETLER

Allah Rasulü (s.a.v.) şöyle buyuruyor:

مَا فَوْقَ الْخُبْزِ وَجَرَّةِ الْمَاءِ وَظِلِّ الْحَائِطِ وَظِلِّ الشَّجَرَةِ
فَضْلٌ يُحَاسَبُ بِهِ إِبْنُ آدَمَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ*

"Ekmek yapmak, sadaka vermek, su akıtıp sebil yapmak (bedava yararlanılmasını sağlamak), bağ, bostan yapıp veya ağaç dikip halkı gölgesinden ve meyvesinden yararlandırmak, bunlara yapılan duvarın gölgesinde serinletmek gibi insanın kıyamet gününde hesabına geçip işine yarayacak ve sevap kazandıracak bir şey yoktur."[34]

Yediğimiz bir ekmeği düşünelim. Sofralarımızda yenilebilecek duruma gelinceye kadar ana maddesi olan un ne kadar ellerden geçerse ve onu meydana getirmek için bu yolda ehil elemanlar çalışırsa onların alacakları sevap da bu gruba dahildir. Soğuk ve sıcaktan insanları ve hayvanları

[34] Deylemî, İbni Abbas (r.a.)'dan rivayet etmiştir.

korumak için binalar yapanlara ve onların malzemelerini meydana getirenlere de müjdeler olsun.

Yine Allah Rasulü (s.a.v.) şöyle buyuruyor:

يَا عَائِشَةَ إِسْتَرِى مِنَ النَّارِ وَلَوْ بِشَقِّ تَمْرَةٍ فَإِنَّهَا تَسُدُّ مِنَ الْجَائِعِ مَسَدَّهَا مِنَ الشَّبْعَانِ*

"Yâ Aişe! Cehennem ateşinden, yarım hurma da olsa, sadaka vererek kendini koru. Çünkü yarım hurma bile aç kimseye yarar sağlar, midesinde bir yer tutar."[35]

Bir başka hadis-i şerifte de şöyle buyurur:

بَيْتٌ لاَ تَمْرَ فِيهِ كَالْبَيْتِ لاَ طَعَامَ فِيهِ*

"Hurmasız ev, yemeksiz ev gibidir. Çünkü hurma da yemekten sayılmıştır."[36]

Yine Allah Rasulü (s.a.v.) şöyle buyuruyor:

مَنْ ضَارَّ أَضَرَّ اللهُ بِهِ وَمَنْ شَاقَّ شَقَّ اللهُ عَلَيْهِ*

"Kim bir kimseye bilerek ve isteyerek zarar verirse, o zararı sebebiyle yüce Allah da onu zarara sokar. Kim bir kimseye bilerek ve isteyerek güçlük çıkarırsa yüce Allah da ona güçlük çıkarır."[37]

---

[35] Ahmed ibni Hanbel, Hz. Aişe (r.a.)'dan rivayet etmiştir.

[36] Sünen-i İbni Mâce.

[37] Câmiu's-Sağîr, Sünen-i Ebî Davud, s. 512; Sünen-i İbnî Mâce, sh. 21, Mâlik b. Kays (r.a.)'dan rivayet edilmiştir.

SOFRADA KIRINTILARI TOPLAYIP YEMENİN ÖNEMİ

Allah Rasulü (s.a.v.) şöyle buyuruyor:

أَكْرِمُوا الْخُبْزَ فَإِنَّهُ مِنْ بَرَكَاتِ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ مَنْ أَكَلَ مَا سَقَطَ مِنَ السُّفْرَةِ غُفِرَ لَهُ*

"Ekmek ikramında bulununuz. Ekmeğe saygı gösteriniz. Ayak altında bırakmayınız. Buğday ve ununu çiğnemeyiniz. Ekmeği hakir görmeyiniz. Hatta sofralarınızda yalnız yemek için bekleyip sofranın kıymetini küçültmeyiniz. Çünkü amaç, vücudu beslemek için karın doyurmaktan ibarettir. Ekmekte kuvvetli gıda vardır. Ekmek göklerin ve yerin bereketinden meydana gelir. Sofrada bulunan ekmek kırıntılarını atmayıp kim yerse, yüce Allah o kimsenin günahlarını bağışlar."[38]

Allah Rasulü (s.a.v.) yine aynı konuda şöyle buyuruyor:

أَكْرِمُوا الْخُبْزَ فَإِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ أَنْزَلَهُ مِنْ بَرَكَاتِ السَّمَاءِ وَأَخْرَجَهُ مِنْ بَرَكَاتِ الْأَرْضِ*

"Ekmek ikramında bulununuz. Çünkü Allah azze ve celle onu gökten, güneş ışığı, ısısı ve diğer bitim, gelişim ve olgunlaşmaya elverişli maddeler indirerek meydana getirmiştir. Ve onu arzın

[38] Câmiu's-Sağîr, Taberânî, Abdullah b. Haram (r.a.)'dan rivayet edilmiştir.

bereketinden çıkardı. Ekmeği yerken hakkına riayet ediniz ve dikkatli olunuz. Nankörlükten sakınınız. Ekmeği yediğiniz yerde ona güzel hizmette bulunun. Ekmeği yetiştiren vatana ihanette bulunmayın."[39]

HAKKI OLMAYAN TOPRAĞI SAHİPLENMENİN CEZASI

Allah Rasulü (s.a.v.) şöyle buyuruyor:

مَنِ اقْتَطَعَ أَرْضًا ظُلْمًا لَقِيَ اللهَ وَهُوَ عَلَيْهِ غَضْبَانُ*

"Hakkı olmayan bir toprak parçasını zorla eline geçiren kimse, yüceler yücesi Allah'ı mahşer günü kendisine dargın olarak bulur."[40]

Yani, bir toprak parçasını zor kullanarak kendisine mal eden kimse azaba mahkum olur. Tarla, bahçe, orman, mera... gibi yerlerde komşular arasında sürekli birbirinin sınırını geçmek, birbirinden yer çalmak çoğu bölgelerde halen sürüp gitmektedir.

Allah Rasulü (s.a.v.) Efendimiz bu gibi hareketleri ümmetine yasaklıyor. Her müslümanın malının, canının, ırzının diğer mü'minler yanında güven içinde bulunması gerektiğini ısrarla belirtiyor.

---

[39] Nevâdir-i Hikem-i Tirmizî, "Ekmeğin Şerefi" bölümünde kayıtlıdır.

[40] Buharî, Müslim, Sünen-i Ahmed ibni Hanbel, Vâil b. Hacer (r.a.)'dan rivayet edilmiştir.

Bu Peygamber emrinin aksine olarak, memleketimizde eşrafın, halkın tarlalarını istedikleri gibi kullandıkları çoğu bölgelerde devam etmektedir. Doğu bölgelerimizde ağalık devri halen sürüp gitmektedir. Birçok köyü olan ağa, o köylerde yaşayan zavallı halkı da zorla kendi arazisinde çalıştırmakta, zavallı halk buna bir türlü ses çıkaramamaktadır.

Köylerimizde çıkan kavgaların, daha kötüsü meydana gelen cinayetlerin çoğu arazi meseleleri yüzündendir.

Aynı konuda Allah Rasulü (s.a.v.) bakın ne buyuruyor:

مَنِ اقْتَطَعَ شِبْرًا مِنَ الْأَرْضِ ظُلْمًا طَوَّقَ اللهُ إِيَّاهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنْ سَبْعِ أَرَضِينَ*

"Bir topraktan hakkı olmadığı halde bir karış yeri kendi malına katana, yüce Allah yerin altına kadar ne kadar ağırlık varsa hepsini o zalime yükletir, boynuna bir halka gibi geçirir. Yani o zalimi pek acıklı ve ezici bir azaba uğratır."[41]

Erus binti Üveys adındaki kadın, Mervan ibni Hakem'in Medine valisi bulunduğu bir zamanda, yukarıda geçen hadis-i şerifin ravisi cennetle müjdelenen on bahtiyar zattan Said ibni Zeyd'i Mervan'a: "Said ibni Zeyd benim yerlerimi zorla elimden aldı" diye şikayette bulundu. Said Hazretleri:

"Allah Rasulü'nün dilinden yukarıda geçen hadisi işittiğim halde nasıl olur da bu alçaklığı yapa-

---

[41] Müslim, c.5, sh. 58, Said b. Zübeyr (r.a.)'dan rivayet edilmiştir.

bilirim" dedi ve arkasından da o araziden elini çekti. Sonra da şöyle dua etti:

"Allah'ım! Eğer kadın yalancı ise gözünü kör et ve o tarladaki kuyu kabri olsun."

Günün birinde kadın o kuyuya düşüp öldü.

العظيم

جل جلاله

ALMANCA'DAN TERCÜME EDİLEN ÖRNEK BİR YAZI

Adamın biri tarlasının yanında, dul ve kimsesiz bir kadına ait tarlaya göz diker ve tarlasına ilave eder. Birgün gasbettiği tarlada ekip biçmekte iken tarla sahibi kadın gelir:

"Efendi, mülkümü zorla elimden aldınız. Allah buna razı olmaz ama siz gücünüze güvenerek burayı elimden aldınız. Sizden yalnız bir ricam var, bari o dileğimi (ricamı) olsun kabul ediniz. Şu özbe öz malım olan tarladan ne olur bana bir çuval dolusu toprak verin" der. Zorba adam bu sözü işitince güler ve:

"Pekala çuvalını doldur" der. Kadın çuvalını ağzına kadar toprakla doldurup, o zalim kişiye:

"Çok rica ediyorum, çuvalı arkama almama yardım ediver" der. Zalim kişi bir hayli çabalarsa da çuvalı yerinden oynatamaz ve kaldıramayacağından dolayı kadından özür diler. Bunun üzerine kadın:

"Ey Allah'tan korkmaz insafsız! Görmüyor musun ki, daha toprağın bir çuvalını bile kaldıramıyorsun. Ya bunun gibi milyonlarca çuvala sığmaz bir yerin günah yüküne nasıl dayanacaksın?" deyince zalim kişi yaptığına pişman olup tarlayı sahibi olan kadına iade eder.

İşte Almanlar, bu hadis-i şerifi böyle bir hikâye ile vatandaşlarına anlatıyorlar.

YALAN YERE YEMİN ETMENİN CEZASI

Allah Rasulü (s.a.v.) şöyle buyuruyor:

مَنِ اقْتَطَعَ حَقَّ إمْرِئٍ مُسْلِمٍ بِيَمِينِهِ فَقَدْ أَوْجَبَ اللهُ لَهُ النَّارَ وَحَرَّمَ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ فَقَالَ رَجُلٌ يَا رَسُولَ اللهِ وَإِنْ كَانَ شَيْئًا يَسِيرًا قَالَ وَإِنْ كَانَ قَضِيبًا مِنْ أَرَاكٍ*

"Bir kimse yalan yere yemin ederek bir müslümanın hakkını zayi ederse, Yüce Allah o kimseye cehennemi vacip kılar. Cennetini de haram kılar."[42] Bunun üzerine bir zat:

"Ey Allah'ın Rasulü! Yalan yere yemin eden kimsenin zayiine sebep olduğu hak ufak bir hak ise de yine bu cezayı görür mü?" demesi üzerine Allah Rasulü:

"Bir misvak dalını haksız yere elde etmek için yemin etse yine de bu cezayı görür" buyurdu.

Bu konuda bir hadis-i şerif de şöyledir:

لِيَتَّقِ أَحَدُكُمْ وَجْهَهُ عَنِ النَّارِ وَلَوْ بِشَقِّ تَمْرَةٍ*

"Sizler cehennem ateşine mahkum olmaktan kendinizi, yarım hurma sadaka ile de kurtarmaya bakınız."[43]

Yarım hurmayı hor görmeyiniz. Çünkü bu

---

[42] Sahih-i Müslim, c.1, sh. 85, Ebû Ümame (r.a.)'den rivayet edilmiştir.

[43] Buharî, Adî İbni Hâtem (r.a.)'dan rivayet etmiştir.

kadarı bile hayatta kalmaya sebeptir. Sevabı ise büyüktür. Özellikle muhtaç çocuklar çok sevinirler. Yetimlere, yoksullara, fakirlere yardımda bulunan hayır kurumları ve bu amaçla kurulmuş vakıfları yaşatmaya çalışmalıdır.

MÜ'MİNLERE DOYUNCAYA KADAR YEDİRMENİN VE İÇİRMENİN SEVABI

Allah Rasulü (s.a.v.) şöyle buyuruyor:

مَنْ أَطْعَمَ أَخَاهُ مِنَ الْخُبْزِ حَتَّى يُشْبِعَهُ وَسَقَاهُ مِنَ الْمَاءِ حَتَّى يُرْوِيَهُ بَعَّدَهُ اللهُ مِنَ النَّارِ سَبْعَ خَنَادِقَ كُلُّ خَنْدَقٍ مَسِيرَةُ سَبْعِ مِائَةِ عَامٍ*

"Kim, din kardeşine doyuncaya kadar yemek yedirir, kanıncaya kadar su içirirse, Allah Teala Hazretleri onu cehennem ateşinden yedi hendek uzaklaştırır ki, her hendek arası yediyüz yıllık uzaklıktır."[44]

Yani o kimse cehenneme girmez, demektir.

Ekin ekenlere ve buğdayı ekmek haline getirinceye kadar çalışan emek sahiplerine ne güzel bir peygamber müjdesidir.

Aynı konuda Peygamberimiz şöyle buyuruyor:

---

[44] Nesaî, İbni Ömer (r.anhüma)'dan rivayet etmiştir.

مَنْ أَطْعَمَ مُؤْمِنًا حَتَّى يَشْبَعَهُ مِنْ سَغَبٍ (أَىْ جُوعٍ) أَدْخَلَهُ اللهُ بَابًا مِنْ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ لاَ يَدْخُلُهُ الاَّ مَنْ كَانَ مِثْلَهُ*

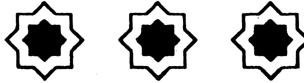
"Her kim, bir mü'mini doyurursa, yüce Allah o kimseyi, açları doyuranlara mahsus olan kapıdan cennete davet eder ki, bu kapıdan yalnız bu yolda bulunan kimseler girer."[45]

İmaretler, çeşitli aşevleri ve insan yiyeceği ile ilgilenen hayır kurumları, bu hadis-i şerifin feyzi sayesinde meydana gelmişlerdir.

Yine aynı konuda bir hadis-i şerifte Allah Rasulü (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

إِنَّمَا يَرْحَمُ اللهُ مِنْ عِبَادِهِ الرُّحَمَاءَ*

"Yüce Allah ancak kullarından merhamet ve şefkat sahiplerine acır ve merhamet eder. Dünyada merhametli olanlar, rahmete nail olurlar."[46]

---

45 Taberânî, Muaz b. Cebel (r.a.)'dan rivayet etmiştir.
46 Câmiu's-Sağîr, İbni Ömer (r.anhüma)'dan rivayet edilmiştir.

BEŞ ŞEY GELMEDEN ÖNCE BEŞ ŞEYİ GANİMET BİLMEK

Allah Rasulü (s.a.v.) şöyle buyuruyor:

إِغْتَنِمْ خَمْسًا قَبْلَ خَمْسٍ: حَيَاتَكَ قَبْلَ مَوْتِكَ وَصِحَّتَكَ قَبْلَ سَقَمِكَ وَفَرَاغَكَ قَبْلَ شُغْلِكَ وَشَبَابَكَ قَبْلَ هَرَمِكَ وَغِنَاكَ قَبْلَ فَقْرِكَ*

"Beş şey gelmeden önce diğer beş şeyin kıymetini biliniz. Bunlar:

1. Ölüm gelmeden önce yaşamın,
2. Hastalık gelmeden önce sağlığın,
3. Meşguliyetten önce boş vaktin,
4. İhtiyarlık gelmeden önce gençliğin,
5. Yoksulluğa düşmeden önce zenginlik ve servetin."[47]

Ölüm gelmeden önce, vakti boş geçirmeyip şeriat ve akıl terazisini elden bırakmayıp mükemmel ve hayırlı insan olmak, bu günün işini yarına bırakmamaya son derece dikkat etmek gerektiği gibi, hasta olmadan önce sağlığın kıymetini bilmek gerektiği insanlık görevlerimizdendir.

"Halk içinde mûteber bir nesne yok devlet gibi,
Olmaya devlet cihanda bir nefes sıhhat gibi."

Kanunî Sultan Süleyman Han

[47] Hâkim, Müstedrek.

Beytinde olduğu gibi insan için sağlık ve esenlikten daha kıymetli bir şey yoktur. Sağlığı korumak, hasta olmamak için tedbirli davranmak demektir. Hasta olduktan sonra alınacak tedbir, tedavi ise de tedavinin verimli olması, verimli olsa bile, hastalığın eserinin çoğu zaman bedende kalması çok görülmüş şey olduğundan sağlığın iyi korunmasına elden geldiğince çalışılmalıdır.

Ülkemizde maddeten ve mânen üzerinde önemle durulan bilgilerden biri olan "sağlığı koruma ilmi" (Halk sağlığı) tıp biliminin önemli bir kısmını teşkil eder. Peygamber Efendimiz'in: "Allah'tan af ve afiyet dileyiniz" ve benzeri hadis-i şerifleri ile sağlığın kıymetini şereflendiren mübarek sözleri, sağlık ve afiyeti korumak hususunda asla gaflet olunmamasını emreder.

اَلْعِلْمُ عِلْمَانِ عِلْمُ الْأَبْدَانِ ثُمَّ عِلْمُ الْأَدْيَانِ*

"İlim ikidir. Biri beden (zahirî), diğeri ise dinîdir."

Hikmetli ve ibretli sözü, pek çok gerçekleri içinde toplayan bir mübarek sözdür:

Sağlık ve afiyet yerinde olmadıkça o din emrinin istenilen şekilde yerine getirilemeyeceğinden, dünya ve ahiret mutluluğunun gereği olan dinî emirlerin tamamının yerine getirilmesi için en gerekli şeyin sağlık ve esenlik olduğu çok iyi bilinmektedir.

İşte bunun içindir ki, sağlık ve afiyetin korunması emrine dikkat etmemek, önemsememek en büyük günahlardandır. Başımızın tacı Efendimiz (s.a.v.) Hazretlerinin:

أَوَّلُ مَا يُسْأَلُ عَنْهُ الْعَبْدُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنَ النَّعِيمِ أَنْ يُقَالَ لَــهُ

أَلَمْ تَصِحَّ جِسْمَكَ*

"Kıyamet gününde ilahî nimetlerden ilk sorulacak şey: "Sağlığına önem verdin mi? Hasta olmamak için elinden geleni yaptın mı?" sorusudur." Buyurması, bu husustaki en önemli açıklamalarından biridir. Diğer bir hadis-i şerifte şöyle buyurulmuştur:

نِعْمَتَانِ مَغْبُونٌ فِيهَا كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ الصِّحَّةُ وَالْفَرَاغُ*

"İki nimet vardır ki, insanların çoğu bunların kıymetini bilmeyerek elden kaçırıverirler. Bunlar da sağlık ve boş vakittir."

Pek çok kimseler sağlığın kıymetini bilmeyerek bundan gafil oldukları, gösterilen tavsiyelere uymayarak çeşit çeşit korkunç hastalıklara yakalandıkları bilinmektedir. Özellikle bu kusur gençlikte daha çok işlenir. Yaş ilerledikçe ve sağlık elden gittikten sonra anlaşılır. Ne yazık ki fırsat kaçırılmış olur.

Gençlikte her azanın sağlığına ayrı ayrı önem verilmeyecek ve bakılmayacak olursa, ihtiyarlıkta azab içinde yaşamak gerekeceğinden her azaya ayrı ayrı önem verilmeli ve sağlıkları ayrı ayrı korunmalıdır.

Boş zamanın kıymetini bilmek kaçırılacak fırsatlardan değildir. Fakat çoğu kimseler bu boş vakitlerinde, vakit geçirelim diye hiç bir yararı olmayan oyun eğlence peşinde koşarlar. "Vakit geçirme"

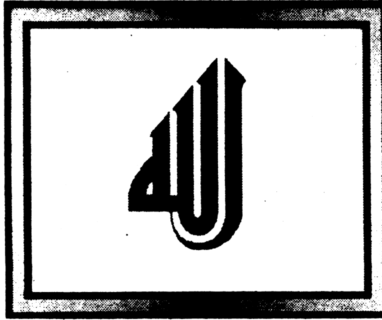
sözünü ortadan kaldırmalı. “Vakit değerlendirme”yi düşünmelidir.

Fakirliği yaşamadan önce maddî ve manevî zenginlik ve servetin kıymetini bilmek pek önemli sosyal yararlardandır. Tasarrufa ve ölçülü yaşamaya dikkat etmeyen bir zenginin sonunun fakirlik olacağında şüphe yoktur.

Hayatının son döneminde yoksulluğa düşmüş zengin bir dostum:

“Kardeşim, ne olursan ol, kapını büyük açma” diye nasihatta bulunmuştu.

Bu hadis-i şerifin gereğine göre hareket edemediğimizden, maddî ve manevî zararlar ortadadır. Bundan sonra olsun vakit kaybetmeyip maddî ve manevî mutluluğumuzu elde etmeye çalışalım.

RASTGELE AĞAÇ KESEN KİMSEYİ YÜCE ALLAH TEPETAKLAK CEHENNEME YUVARLAR

Allah Râsulü (s.a.v.) şöyle buyuruyor:

مَنْ قَطَعَ سِدْرَةً صَوَّبَ اللهُ رَأْسَهُ فِى النَّارِ*

"Sahrada, kırda, bayırda sidre ağacını ve benzerini kesen kimseyi yüce Allah tepetaklak aşağıya, dünya ve ahiret cehennemine koyar (atar)."[48]

Hadis-i şerifte geçen Sidre, "Arabistan kirazı" denilen ağacın adıdır. Araplar bu ağaca ayrıca "Nebk" de derler. İki türü vardır. Bir türü meyveli olur ve yaprağıyla da el yıkanır. Bu türün meyvesi tatlıdır. Diğer türünün meyvesi ekşimsi olur ve yaprağıyla da el yıkanmaz.

İnsanlığın hizmetinde olan her şeyin korunması gerektiği bu hadis-i şerif ile açıkça tespit edilmiş bulunmaktadır. Yol kenarlarında ve park ve bahçelerde ağaç yaşatmayan cahillerimizin gözleri önüne konacak çok önemli bir mesajdır bu hadis-i şerif.

Çevrede gezindiğiniz zaman dağların sırtlarına ve yamaçlarına bakınız. Ağaçlık ve çalılık olan sırtlar üzerindeki topraklar yerinde kaldığı ve yağmur sularının çıplak sırtlardan ince toprakları alıp derelere indirdiğini görürsünüz. Bundan da anlarsınız ki, sırtlar ve yamaçlar üzerindeki çalıları ve ağaçları kesmek

[48] Sünen-i Ebî Davud, Abdullah b. Habeşî (r.a.)'dan rivayet edilmiştir.

çok kötüdür, çok kötü sonuçlar doğurur.

Yeryüzünü güzelleştiren ağaçlardır. Bizim ülkemizde ağaçların ne derece kıymetli ve yararlı olduğu henüz anlaşılamadı. Köylüler, tarla açmak bahanesiyle o güzelim ormanları yaktılar ve kestiler. Bu yüzden bir çok kötülükler, zararlar görüldü. Savaş yıllarında da dehşetli ağaç kıyımı oldu. Yağmurlar mevsiminde yağmamaya başladı. Sürekli kuraklıklar ürünleri kasıp kavurdu.

İstanbul'da su bentlerini yaptıran hayır sahipleri, bendlere yağmur suyu dolması için bendler çevresinde ormanlar yetiştirmişler idi. O ormanlar da müthiş talana uğradı; İstanbul'un suyuna büyük bir zarar verilmiş oldu.

Dağların sırtlarında ve yamaçlarında ince toprakları tutan çalılar ve ağaçlar kesildiği için, yağmurlar bu toprakları sürükleyip derelere götürdü. Yatakları dolup kabaran derelerin suları taşıp çevredeki tarlaları bastı ve bunun sonucu olarak oralardaki ürünler bozuldu.

Dere sularının şurada burada toplanmasından meydana gelen bataklıklar havayı bozdu ve göl sıtması denilen hastalık geçmişte köylere çok zarar verdi. Böyle yaşamaya mecbur ve mahkum kimselerin nesilleri bozuldu ve fenalaştı. Ağaçlar kesildiği için ülkenin tabii güzelliği de bitti.

Bazı yörelerde dıştan gelen muhacirlerin tarla açmak için ne kadar geniş ormanlıkları ve ağaçlarını tahrip ettiklerini görüp insanın içi dolmakta ve ağlamaktan başka çare de bulamamaktadır. Bu çok kötü gidişatın sonunda dağlar, vadiler, dereler, ovalar harap olmaktadır. Çıplak dağlarda eriyen karlarla yağmur sularını tutacak bir dal, bir kütük bile kalmadı.

Seller, hiçbir engele takılmadan geçip derelere gidiyor; en iyi ve verimli toprakları da sürükleyip çayırların, ırmakların yataklarını dolduruyor.

Ağaçları kestikleri için topraklarını korumaya gücü yetmeyen dağ köylüleri, havası ve suyu daha iyi olan yerlerini bırakıp ovalara inmeye ve saklayamadıkları topraklarının, taşırdığı derelerinin, durgun ve kokuşmuş suları arasında barınmaya mecbur oluyorlar. Bütün bu kötülükler ormanları, ağaçları insafsızca kesmekten ileri geldi ve şimdi yapılan kötülüklerin cezası çekiliyor.

Ülkenin tarımsal hayatını kurtarmak, halkı ağaç kesme alışkanlığından vazgeçirmeye ve yeniden ormanlar yetiştirmeye bağlıdır. Bir ormanı gelişi güzel kesip tahrip etmek ne kadar kötü ise onu hiç kesmeyip olduğu gibi saklamak da o derece kötüdür. Çünkü birincide sermaye mahvolup gidiyor. İkincide de sermayeden yararlanılmıyor.

Sağlığı korumanın temel şartlarına uygun bulunan ve yüce İslam dininin ebedî imkanlarından olan mezarlıklar, yaz-kış yeşilliğini koruyarak sonsuzluğu hatırlatan ölümsüz ağaçlarıyla çevrili idi. Selvi ağaçları her zaman yeşillik içinde bulunduğu için kabristanın havasını inbikleyip, kökleriyle çürümüş ve kokuşmuş maddeleri emdiği gibi, aksine güzel koku yayarak havayı ve çevreyi temizlemektedir. Bu ağaçların ufak dalları da pek az olduğundan, kabristanın zemini havadan ve güneş ışığından tamamıyla yararlanır.

Fakat bunların gereğinden fazla olması mezarlığa sıkıntılı bir görünüm verir. Biraz seyrek olmaları daha uygundur.

AĞAÇ YETİŞTİRMENİN SAĞLIK TEKNİK VE EKONOMİK YÖNLERDEN YARARLARI

Sıtma mikrobunu taşıyan ve hastadan, sağlama aşı yapan sivrisineklerin yeri olan bataklık ve büyük küçük su birikintilerini kurutup toprağı verimli hale getirmek mümkündür. Mesela Adapazarı'nda Çavuş Gölü'nün bataklığı ve diğerleri böyledir.

Ülkemizde bazı köyler vardır ki, yılın bir mevsiminde suları varken, diğer mevsimlerde bu sular çekilerek oraları bataklık haline gelmektedir. Kurak yıllarda büsbütün sular çekilir. Bunlara sebep akıntıların rastgele akmaları, nehir ve sel yollarının düzensiz bulunmasıdır. Bu yüzden bunlar taşar, ovaları basıp bataklık haline getirir. Bunların kurutulması, bugünün teknik gelişmelerine karşı hiç de zor değildir.

Bir kısım bataklıklar da köy ve kasabalar civarında bulunup o kasabanın ve yakınında bulunan köylerin sağlığına zarar verdiği gibi tarıma da elverişli olmadığından, bomboş kalarak ekonomiye zarar vermektedir. Bu bataklıkların kurutulması için ne kadar masraf yapılsa çok görülmemelidir. Çünkü ortaya çıkacak yerin ekonomiye dönüştürülmesi bu masrafı çok kısa zamanda kat kat öder. Ayrıca da sağlığı bozulan halkı kurtararak ülke sağlığına değerli hizmetlerde bulunur.

Kurutulamayan veya kurutulması zor olan bataklıklarla yerleşim yerleri arasına ağaçlar dikilerek

sun'i engeller yapmalıdır. Sulak yerlerdeki suyu çekmek için oralara ağaç dikmelidir. Avrupa ülkelerinde ve onların nüfuzlarının bulunduğu yerlerde böyle yerlere "Okaliptüs" adı verilen ağacı dikiyorlar. Suyu seven söğüt, dişbudak ve kavak ağaçları da dikilir. Bunların hepsi suyu çekerler ve hem de kökleriyle yeraltına suyu gönderirler. Beş on yıl sonra kereste ve odun olarak kullanılabilirler. Sıtma mikroplarını taşıyan ve aşılayan sivrisinekler, rüzgarın akımı az olan sık ormanlarda pek güzel barınabilirler.

BİR ÇEŞİT ZENGİNLİK KAYNAĞI OLAN ORMANLARDAN NASIL YARARLANABİLİRİZ?

Ormanlardan elde edilen yararlar çok çeşitlidir. Orman ürünleri zamanımızda sanayi ürünü olarak da boy göstermektedir. Ülkemizde daha çok kerestecilikte yararlanılmaktadır. Kereste yapılan ağaçlar, özellikle çam, kestane ve meşedir. Çamlardan tahta, meşe ile kestanelerden de inşaatlarda yararlanılmaktadır.

Sıkılarak yağ veren ağaçlar da vardır. Terebentin, ağaçlardan akan bir sıvıdır. Çam kabuklarından dericilikte çok yararlanılmaktadır. Kestane, meşe ve gürgen dallarından odun olur ve nice dallardan kömür yapılır.

Meşe ağacı çok büyür ve sert ve dayanıklı bir odun verir. Meşe cinsinden olan palamut ağacının

meyveleri dericilikte kullanılır. Söğüt ve kavak ağaçları, ovalarda ve sulak yerlerde olur. Bazı ağaçlar asla yapraklarını dökmezler. Birçokları da kış girmeden yapraklarını dökerler.

Bazı ormanlarda ağaçlardan dökülen tohumlar, yerde filizlenip çıkar. Bundan ağaçlar meydana gelir. Odun çıkarılan korular, baltalıklar, birkaç yıl kesim yapılmazsa yeniden büyür, kısa zamanda tekrar kesilecek bir hale gelir. Ormanlara zarar veren, onları tahrip eden unsurlar arasında keçiler de unutulmamalıdır. Bunlar, taze sürgün ve filizlerin başlarını koparıp kemirirler ki, bu kemirilenler de bir çalıdan başka bir şey olmaz. **Başları koparılan fidanlar büyüyemez!!!**

Ormanların yararlarından bir kısmı da: ülkeye zinet, havaya oksijen vermesinin yanında yağmur bulutlarını üzerine çekip toplayarak çevresini kuraklıktan kurtarmasıdır.

Geçmişte ülkemizin her tarafında çok zengin olarak bulunan ormanlar, —tarla açacağız, ormanlarda gizlenen anarşistlerden ülkeyi kurtaracağız diyerek— mahvedildiği gibi bir de işin içine hıyanet girerek, kasıtlı olarak yakılarak o güzelim yerler çırıl çıplak kalmıştır. Örnek olarak bir zamanlar Manisa şehrinin sırtları çam ormanları ile kaplı iken, şakiler barınıyor diye yakılmış, yıkılmış ve bu şekilde havası çekilmez bir hale gelmiştir.

Bir zamanlar Biga ormanları, şehrin evlerine kadar dayanırdı. Bir oduncu sabah erkenden hareket ederse, öğleden önce bir araba odun yapıp getirebilirdi. Bugün ise o bölgede bir araba odun yapabilmek için birkaç gün uğraşmak gerekir.

Afyon, Eskişehir dağları yakın geçmişe kadar

ormanlarla kaplı iken 93 göçmenleri tarafından yok edilmiştir. Birinci Cihan Harbi yıllarında lokomotifler odunla çalıştığı için, Kütahya ormanlarında ve Pozantı ormanlarında insafsızca kesimler yapılarak o güzelim çam ormanları tahrip edilmişlerdir. Kesilen ağaçların çoğu Mardin istasyonuna nakledilmiş, mükemmel bir kereste fabrikası çalıştırılarak, lokomotifler için ufak ufak kıyılmaya devam ettirilmiştir.

Konya, Ankara, Sivas, Erzurum ve Diyarbakır illerinin bazı yörelerinde ormanlar yavaş yavaş ya kesilmek veya yakılmak suretiyle yok olma derecesine gelmiştir. Orman yandıktan sonra yanan ağaçların yerleri kolay kolay dolmaz. Derhal yeniden dikime geçilmesi gerekir.

Anadolu'nun birçok yerlerinde ormanlar kesilip tahrip edilmiş olduğundan bugün o yerlerde ağaç bulamazsınız. Erzurum ile Hasankale arasında bir zamanlar ulu çam ağaçları ile bezeli ormanların bulunduğu bilinmektedir. Erzurum gibi öyle yüksek yerlerde, öyle büyük ağaçlar yetiştiğine göre, ülkenin bilhassa o yörelerinin halen çırıl çıplak bulunması, ağaçların cahil halk tarafından kesim ve diğer yollardan tahrip edilmesi ve arkasından dikim yapılmaması ve buna önem verilmemesinden ileri geldiği açıktır.

Avusturya ve Almanya'nın her tarafında bulunan birçok sun'i ormandan çok büyük gelirler elde edilmektedir. Ülkemizde odun, kömür ve keresteye ihtiyaç çok fazla olduğundan, bunun giderilmesi için mevcut ormanların iyi korunmalarının yanında, orman olmayan yerlerde yeniden yetiştirmenin çarelerine bakılması, ormancılığı teşvik edip halka benimsetilmesi için her yola başvurulması, daha çok ormancılıkla ilgili okullar açılıp bu önemli konunun

gençliğe kazandırılması gerekmekte olduğunu biliyoruz.

Ağaç ve orman yetiştirip de adı tarihe geçen valiler, kumandanlar, diğer yetkililer vardır. Artık en alt kademesindekinden en üst basamaktaki memura kadar her şahısta ağaç merakı ve ağaç sevgisi uyandırılmalıdır. Bir taraftan yeniden ağaç dikmeye ve dikilen ağaçların bakımını yapmaya ve bu hususta bayramlar ihdas etmeye önem verilmelidir.

Halkı da bu hususta her yol ve kanaldan teşvik ederek sun'i ormanlar meydana getirmeye teşvik ederken, diğer taraftan tabii bir servet olan ve ülke halkının her ferdinin yararlanması tabii olan ormanların korunmasında onlardan yardım istenmelidir.

Birinci Cihan Harbi sırasında, Tekirdağ'ın "Kurnalı" denilen yerinde, tarlalara çıkılacak yol üzerine rastlayan araziyi önce şehir halkı sanki süprüntülük imiş gibi kullanırken "Bey baba" adıyla bilinen bir Nizamiye Binbaşısı, burasını sırf kendi himmet ve gayretiyle güzel bir park haline getirmiş, pek güzel tanzim (dizayn) etmiş olduğu için tatil günlerinde halk muhakkak oraya gitmekte idi. Diğer günlerde de, orası yine boş kalmazdı. Bu parkta öyle özel ve güzel bir yer varmış ki, Hacı Adil Bey orasını teftiş ettiğinde pek hoşuna gitmiş, ağaç ve çiçeklerin çocuklardan ve cahil halktan korunması için, değişik yerlerine birer demir levha dikilmesini ve üzerlerine de:

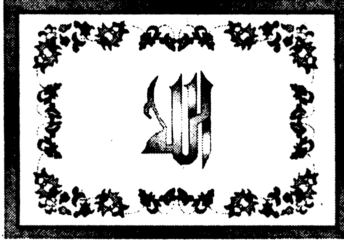
Dokunmayınız çiçeklere
Yazık olur emeklere

yazılmasını emretmiştir.

İşte olduğu gibi uygulanan şu usul ve nezaket kaidesi sayesinde, bu parkın ne bekçisi, ne de sürekli olarak kollayan bir kollayıcısı vardır. O levhâlar

dikildikten sonra çiçekleri koparan olmamıştır. Halkı bir taraftan eğitimi aldırılıp diğer taraftan usul, kaide ve nezaket kuralları telkin edilmekle birlikte, şu arzolunan levhalar gibi yazıların, ormanın değişik yerlerine asılmak suretiyle insanlar üzerinde etki uyandırmak mümkündür. Buna deneyler şahit ve konuşmaktadır.

İnsanın nefes alması ciğerlerle,
Şehrin nefes alması da ağaçlarladır.

AĞAÇ VE ORMAN

a) Yeryüzünde kuraklığa çare, ormanlar.

b) Gün geçtikçe ağaçların ortaya çıkan yararları.

c) Ormanlar, bir şiir ve mutluluk aracıdır.

d) Orman yangınları.

e) Göksel olaylara karşı ormanların görevleri.

f) Dolu, don, nem ve rüzgarların etkileyicisi olan ormanlar...

Şüphesiz medenî insanların en zevkli ve en güzel görevlerinden biri de ağaç dikmektir. Ağaçlar, yalnızca bize yağmuru getirmek değil, aynı zamanda havamızı da filitre etmektedirler. Çünkü ağaçlar, insanların aksine nefes alırlar. İnsanlar havanın oksijenini alır, karbon dioksit halinde havaya salarlar.

Eğer havamızı filitre edecek bir düzen olmasaydı, şimdiye kadar yerküreyi çevreleyen güzel hava çoktan zehirlenir, yeryüzü kupkuru bir toprak yığınından ibaret kalırdı. Bereket versin ki ağaçlar bize tamamıyla ters bir şekilde nefeslendiklerinden, karbonu emerek oksijeni salıverdikleri için havamız her zaman pırıl pırıl kalmaktadır. Bilhassa bu noktayı iyi kavramak, ağaçların bize ve hayatımıza olan farz derecesinde gerekliliğini takdir için yeterlidir.

Bir de batılı fen adamlarınca yapılan tedkikler sonunda anlaşılmıştır ki, ağaçların her tarafı, yani kütükleri, dalları, yaprakları, bulutlardan düşen suların yüzde 30-45 kadarını emip kendilerinde tutmaktadırlar. Bundan dolayıdır ki, ağaçlar gerçek anlamda bir sarnıç ta sayılırlar. Bundan başka ağaçların bir

yararı daha vardır. Ağaçlar, güneş ışınlarının toprağa doğrudan etki etmesi ve bunun sonucu olarak da kurutmasına engel olurlar. Toprağın nemli kalmasına hizmet ederler. Ağaç kökleri ise yerin derinliklerine doğru bir şebeke oluşturarak suların çabucak akmalarına meydan bırakmaz. Bu kökler, toprağın derin tabakalarına kadar inerler. Kökler çürüyünce bıraktıkları boşluklara su kolayca girer ve orada bir müddet kalır. Bundan dolayı orman bulunan yerlerin altına su daha kolay girer ve orada daha çok durur. Bu da toprağın nemli kalmasına yarar. Suların akışını yavaşlattıklarından dolayıdır ki, ormanlar, nehirlerin akışını düzenli bir ölçüde bulundurmaya hizmet ederler. Nehirlerin birdenbire taşması gibi olaylar ancak, ormansız yörelerde görülür.

Kış mevsiminde ağaç altlarındaki karların, açıktaki karlara nisbetle daha yavaş eridiği de meydandadır. Bu da faydadan hali değildir. Çünkü karlar yavaş yavaş eriyince sular yavaş yavaş toprağın derinliklerine nüfuz eder, işler. Birdenbire erimiş olsalar sel olarak çevreyi tahrip ederler.

Ormanların, yer ısısı üzerinde etkileri meşhurdur. Değişik yerlerde yapılan deneylerden anlaşıldığına göre ormanlar, zeminin ısı ortalamasını zemin üzerinde birbuçuk dereceye kadar indirirler. Bu ise bazı yörelerde sağlık için çok yararlıdır.

Ormanlar, bir başka bakış açısına göre ise, yani hareket gücü üretmesi bakımından da büyük iyilikler içerir. Uzmanlar tarafından yapılan araştırmaya göre, ormanların tahribi ve hatta yok olması yüzünden yağmur bulutlarının hareketi, nehirlerin durumu, dağ doruklarına karın inmesi gibi olayların değişikliğe uğradığı ispat edilmiştir.

Avrupa dağlarında, "Cümûdiye" denilen bir çeşit donmuş nehirler vardır ki, bunlardan akan suları hareket enerjisine çevirmek istiyorlar. Ortaya çıkacak enerjiyi uzak yerlere ulaştırmak hususunda günümüz tekniği işe yarıyor. Fakat ormanlar tahrip edilip yok edildikçe bu cümûdiyeler, yani donmuş nehirler de yer değiştirip geri çekiliyorlar. Bu duruma göre bir müddet sonra bu tabii kaynaklardan yararlanma imkanı kalmayacaktır. Ormanlar, dağlar bir mutluluk aracıdırlar. Bunları tahrip etmekten son derece sakınmalıdır. Ormanların tahrip edilmeleri yalnız bir hata değil, ülke için bir felakettir. Ormanları mahvolmuş bir ülke halkı derin bir sefalete ve yoksulluğa mahkûmdur.

ORMANLARIN YAKILMASI BÜYÜK BİR FELAKETTİR

Şimdiye kadar orman yakmalardan şikayet eder dururduk. Bir takım cahiller eliyle yakılan ormanlar karşısında acıyla titrememek mümkün değildir.

Eski orman yangınlarının sebebi aşağıya maddeler halinde çıkarılmıştır.

Orman yangınları, genellikle yaz mevsiminde ve kuraklığın en çok hüküm sürdüğü aylarda meydana gelmektedir.

Yaz mevsiminde inen yıldırımlardan pek ender olarak meydana gelen yangınlardan başka orman-

larda çıkan yangınların başlıca sebepleri şunlardır:

1. Ormanların içine ve yakınına hayvanlarını otlatmak üzere giren çobanların, kendilerini soğuktan koruması için yaktıkları ateşi söndürmeyip olduğu gibi bırakmalarından veya kaybettikleri hayvanları bulmak için, geceleri yaktıkları çıranın çevreye sarmasından yangın çıkmaktadır.

2. Ağaçsız yerlerde kuraklık sebebiyle otlar kurur. Hayvanlar sıkılır. Bundan dolayı çobanlar ve yazlamak için yaylalara çıkan aşiretler, hayvanlarına taze ot yedirmek için ormanları bilerek ateşe verirler. Çünkü yanık bir yerde hafif bir yağmurdan veya sonbaharda sık sık görülen sislerin etkisinden taze ve yumuşak ot yetişebilir.

3. Halkın tarla açmak için ormandaki ağaçları kırarak, diğer bir yere götürülmesi mümkün olmadığından, amacına ulaşmak maksadıyla ve bilerek bu ağaçları yakarlar ve bu yangın çoğu zaman bütün ormanı sarıp yakar. Yahut da ormanların içerisinde veya civarında bulunan köylüler, ekili tarlaları ile evcil hayvanlarını vahşi, etobur hayvanların tahrip ve paralamalarından korumak için geceleri yaktıkları ateşin çevreye sıçramasına engel olacak tedbiri almamaları yangına sebep olmaktadır.

4. Kasaba ve köy halkı ile yolcuların ormanlar içerisinden veya çevresinden geçerken, yakıp söndürmeksizin bıraktıkları ateş ile sigara içtikten sonra attıkları izmarit ve benzeri ateş ve avcıların barınmak için yaktıkları ateş ve attıkları silahtan çıkan ateş ile tutuşabilir.

5. Ormanlarda bulunan kovuk ve oyuk ağaçlar ile kayalar arasında arılar tarafından yapılan balları ve porsuk gibi hayvanları inlerinden çıkarmak için

tütsü vermek üzere yakılan ateşler yangın sebebi olabilir.

6. Ormanlarda yakılmak üzere oluşturulan ağaç kömürü harmanları ile kireç ve katran ocakları ateşlerinin, iyice kapatılamamasından çıkan ateşlerin çevreye sirayetiyle meydana gelebilir.

7. Kesimi ve yapımı yasak olan keresteliği ve odunu, .yanmış ağaçlar diye göstermek için reçineli ağaçlardan oluşan ormanlara halk ve tüccar tarafından ateş verilmesi sonucu çıkan yangınlar.

8. Ormanlar içinden veya yakınından geçen kömürle işleyen lokomotiflerin bacasından çıkan kıvılcımlardan tutuşmak suretiyle maydana gelen yangınlar ki, bu durum artık tarih olmuştur.

Bir de halk özel ihtiyaçları için kesecekleri ağaçları bir usûle uygun kesmediklerinden, bir ağaç seçinceye kadar birçok ağaçları kesip bırakırlar ki, bunlardan hiçbir zaman yararlanılmaz ve geçen uzun bir sürede kurumaları ateşin yakmasını pek kolay duruma getirir. Hatta bu ağaçlar, kabuklarının dökülmesi sebebiyle kav halini alarak bir sigara izmaritinin dokunmasıyla bile ateş alarak yangına sebep olduğu .görülmüştür.

Bu gibi dikkatsizliklerle ormanın tahribatına ve yangın çıkmasına sebebiyet veren kimselerin yakalanarak cezalandırılmaları gerekirken, üzerinde fazla durulmadığı için tekrar aynı suçu işlemekten kaçınmadıkları görülür. Bu ormanları bekleyen görevliler yok mu? Bunca yangına rağmen bu kişiler ne yaparlar, ne işlerle meşgul olurlar?

ORMAN ESKİ MÜŞAVİRLERİNDEN MÖSYÖ FAYT'IN ORMANLARIMIZLA İLGİLİ UZUN BİR MAKALESİ

Ormanlar, işte geniş bir araştırma konusu! Bu öyle bir konudur ki, sayfalar dolusu yazmaya elverişlidir. Çünkü bu konuyu, değişik bakış açısından düşünmek ve incelemek mümkündür.

Ormanları, günden güne artmakta olan oduna gereksinimi ortadan kaldıracak bir araç olarak düşünmek doğru değildir. Hiç şüphesiz ki, kainatın tek sahibi yüce Allah, ormanlara bundan başka yararlı özellikler de sunmuştur. Bu özelliklerden biri, ormanların insan sağlığına olan etkileridir.

Son zamanlarda ülkelerin sağlıklarının önemi, ormanlarının bolluk derecesine veya yokluğu ile ölçülmeye başlanmıştır. Bir ülkenin iklim şartlarının o ülke halkının sağlığı üzerinde etkili olduğu, ormanlarların da iklim üzerinde fevkalade etkisi bulunduğu artık anlaşılmıştır.

Araştırmalar ve teknik deneylerle anlaşılmıştır ki, ormanlarda oluşan nemin yarısından fazlası yine ormanlarda kalmaktadır. Ormanlar ne kadar örtü gücüne sahip iseler nem oranı da o ölçüde artar. Bundan dolayı ormanlarda su israfı ormansız yerlerdekinden dört defa daha az olarak meydana gelir. Ormanlardan kalan su bilindiği üzere yerin alt katmanlarına iner.

Ormanların su akıtma üzerindeki yararlı etkileri özellikle şunlardır:

a) Yağmurların tahribat gücünün zayıflaması,

b) Nemin ölçülü bir şekilde dağılımı,
c) Suyun toprak altında korunması,
d) Buharlaşma basıncının artması,
e) Su kaynaklarının artması ve bunun yararları.

Hava ve toprağın, değişimler sonucu, bilinmeyen zararlarını önlemek için en büyük ve en güçlü etken yine ormanlardır. Ormanların menba çokluğu hususundaki yararı ise bir ülke için başlı başına büyük bir nimettir. Bunun önemi, özellikle suya kandırılamayan Anadolu için daha fazladır.

Suyu olmayan ülkenin doğru dürüst tarımı da olamayacağından, Türkiye'nin çoğu bölgesinde nemin bulunmayışı, tarımın geleceğini güvenilir hale getirmek bakımından elde bulunan su kaynaklarının iyi korunmaları gerekmektedir. Kaynakların sürekli veriminin ormanların korunmalarına bağlı olduğu artık herkes tarafından bilinmektedir. Bundan dolayı her şeyden önce ormanların çoğaltılmaları ve korunmaları gerçeği ile karşı karşıya kalmaktayız.

Ne yazık ki Türkiye ormanları günümüzdeki perişan durumlarıyla ülke tarımının geleceğini tehdit eder durumdadır. Kaynakların korunması, mevsimlik taşkınların ve tahribatın önüne geçilmesi gerekirken, ormansız bölgelerin zaman içinde kuruyan kaynakları, nehirlerin de kurumalarına sebep olmaktadır. Bazı bölgelerde tarımın gerilemesini —bölge insanını besleme şöyle dursun— fakirlikten kıvrandırdığını sürekli olarak kaybolan orman varlığında aramak gerekir.

Ormanların, bulunduğu bölgede oluşturduğu iklim farklılığı, bölge insanının sağlığı üzerinde de farklı durum meydana getirmektedir. Yaprakların

hareketinden meydana gelen oksijenin ciğerler için ne derece önemli olduğunun bilinmesi yanında bölgeye getirdiği serinlik yaz aylarında aranan bir şey olduğu gibi, kış aylarında da havanın sertliğini kırmakta ve yumuşak bir hava meydana getirmektedir.

Geniş yapraklı ağaçlar, sivri yapraklı ve reçineli ağaçlara nisbetle, yaz aylarında daha fazla serinlik meydana getirirler. Sivri yapraklı ağaçlardan meydana gelen ormanlar serinletici özelliği daha az olan ormanlardır. Bu farklılık her iki sınıf orman ağaçlarının havayı buharlaştırma ve nemlendirme özellikleriyle ilgilidir.

Buharlaştırma yeteneği, meşe ve kayın ağaçlarının yapraklarında daha fazladır. İğne yapraklı ve reçineli ağaçların yapraklarında tabiatıyla daha azdır. Uzun yıllar deneylerden sonra şu sonuca varılmıştır:

110 yaşındaki bir kayın ağacı, bütün bir yaz boyunca, yaklaşık 9000 kg. suyu buharlaştırmaktadır. Bu duruma göre böyle bir ormanın bir hektarında yaklaşık 3.6 milyon kg su havaya yollanmaktadır ki, bir başka deyim ile ormanın her hektarına 360 mm kalınlığında yağmur düşmüş oluyor demektir.

Yine aynı şekilde yapılan teknik ve bilimsel deneyler sonucu olarak iyi yetişmiş ve orta yaştaki bir meşe ağacı, yaklaşık 3.4 milyon yaprağı bulunan bir meşe ağacının bir günde ortalama 800 litre suyu buharlaştırdığı anlaşılmıştır ki, bunu da hektar olarak hesaplarsak, bir hektarlık bir meşelikte her gün 320 bin litre suyun buharlaştığı ortaya çıkar.

Yaprakların üzerinde oluşan buharlaşma sonucunda fazla ölçüde serinleme meydana gelir ki,

bu da geniş yapraklı ağaçlarda görülen serinliğin sebebini açıklamış olur. Sıcak iklimlerde yaşayan insanlar için geniş yapraklı ağaçların bulunması son derece önemlidir. Yeşil bir gölgelik altında gezip dinlenmenin beden ve beyin üzerindeki ferahlatıcı ve şifalı etkilerini hiç şüphesiz yaşamı sırasında her insan, defalarca sezmiş ve anlamıştır. Bundan dolayıdır ki, Alman halkında ormanlara karşı pek büyük bir ilgi ve koruma anlayışı ve sevgisi vardır. Nesilden nesile intikal ederek gelen bu sevgi ve ilginin derecesi ve çocuklarına telkin şekli hakkında bir fikir verebilmek için, Alman okuma kitaplarından birinde bulunan bir okuma parçasını olduğu gibi aşağıya aktarıyoruz:

"Haftanın yorgunluk veren uğraşları altında ezilen, kapalı çalışma yerlerinden veya çıplak tarladan bir ormanın zümrüt gibi yemyeşil altına koşarak burada esen temiz havayı ciğerlerine çeken, yaşamın ağır yükü altında ezilen omuzlarına taze güç toplamak veya şikayetlerine, iniltilerine saf bir duyum almak ve teselli bulmak isteğiyle bir ormanın mahrem kucağına atılan herkes, biraz önce pek yorgun, pek şikayetçi olarak girdiği bu yeşil gölgelikten taze güç, taze cesaret, taze umut ve taze iradelerle yerine döner.

Bundan dolayıdır ki ormanları sevmek ve onları geliştirip korumak her insan için bir görev olduğu gibi, ormanların halk sağlığı üzerinde gösterdiği etkileri hayret edilecek derecede takdir ederek bunları gereği gibi idare etmek ve geliştirip korumak ve kollamak da hükümetlerin en önemli görevlerindendir."

Burada belirtilen görüşler ve temenniler,

medenî bir milletin ormanlara karşı duymakta olduğu kadir ve kıymetbilir düşüncelerinin bir ifadesidir. Bu ülkede şehir halkının ormanlara, dağlara inip çıkmaları için getirilen kolaylıklar, yapılan yollar ve çeşitli ulaşım araçları, ormanların geliştirilip devamını sağlamak için sarfedilen çabalar, okulların peyder pey ormanlık bölgelere nakli, gençlik için ormanların yakınında kamp ve eğitim alanları oluşturulması... hep bu üstün düşüncenin etkisi ile meydana getirilmiş şeylerdir.

Ormanların, yukarıda gösterildiği şekilde yararları ve önemi, sıcak iklimli ülkeler için birkaç kat daha fazladır. Anadolu'nun, yazın kavurucu sıcakları altında bunalan halkına, hiçbir şey ormanlar kadar dinlendirici ve rahatlatıcı olamaz.

Büyük şehirler, özellikle İstanbul'da yaşayanlar, çevre ormanlarında yeteri kadar dinlenme ve eğlenme imkanı bulabilselerdi şüphesiz daha sağlam ve daha mutlu bir yaşama kavuşturulmuş olurlardı.

Bütün bu anlatılan yararlarından ve öneminden dolayı halkımıza uygun araç, gereç ve yollarla ormanların önemi ve yararlarının anlatılması gerekmektedir.

Bir milletin yükselmesi ve olgunlaşması en çok okullarla sağlanabileceğinden daha şimdiden çocuk kitaplarına ormanların yararları ile ilgili hikâyeler, fıkralar, resim ve karikatürlerin konulması tavsiye edilebilir.

Nisbeten belli bir yaşa gelmiş gençlere gelince, bunlarda da ormanlara karşı bir sevgi ve ilgi aşılamak için ormanlık bölgeleri gezdirmek, kendilerine diktirilecek ağaçların yine kendileri tarafından korunmaları, ormanlara yakın yerlerde gençlik kampları,

oyun ve eğlence yerleri açılması yerinde olur.

Halkın bu hususta eğitilmesi ve yetiştirilmesi ise orman teşkilatının, dolayısı ile devletin görevidir. Bu hususta köylerde köy muhtarlarına, köy imam ve öğretmenlerine de görevler düşmektedir. Bunlar uygun zamanlarda halkın dikkatini çekmelidirler.

ORMANLARIMIZDAN NASIL YARARLANMALIYIZ?

O güzelim ovalarımız, bozkırlarımız bomboş yatıyor. Yeşil meralarımız, ormansız ve ağaçsız dağ ve tepelerimiz asırlardan beri tenhaca duruyor. Yeterince orman ve orman mamullerini işleyecek sanayi tesisleri kurulmadığı için her kârdan arslan payını Avrupalılar alıp bize yalnız hammallığı kalıyor. Acaba yüce Allah bu zengin yurtları böyle bomboş yatırmamız için mi yarattı?

Bizi hazine üzerine oturmuş bir dilenciye benzetenler, pek doğru söylemişler; ayaklarımızın altındaki doğal hazinelerden yararlanmasını bilmeyiz de ellerimizi göğe açarız. Şimdilerde göğe el açtırmamak için çalışanlar da var. Şüphesiz bu davranışlarımızla çok büyük günaha giriyoruz. Yüce Allah'ın bu büyük nimetine karşı nankörlük ediyoruz.

Farzedelim ki biri çiftliğini beş on kişiye kiraya vermiş. Çiftliğe giren kiracılar bahçeyi, tarlayı verimli hale getirecekleri yerde ağaçlarını kesmişler, tarlaları boş bırakmışlar, çiftliğin orasını burasını harap

ederek orada yerli olanlara da eziyette bulunmuşlar. Çiftlik sahibi bunlara öğütte bulunmuş, yol göstermiş ise de dinlememişler. Sonunda bunların düzeleceğinden ümit kesen çiftlik sahibi bunları koğarak başka kiracılar koymuş... İşte bizim halimiz de aynen o kiracılara benziyor. Hele uzun yıllardan beri hayli azıttık. Güzelim vatanı bir baştan bir başa ormanları ile sanayi kuruluşları ile. tarımsal yeniliklerle ayağa kaldırmak şöyle dursun, var olan ormanları yok etmekle uğraşıyoruz. Osmanlıdan koparılan toprakların nasıl yavaş yavaş elden çıktığını düşünelim. Yüce Allah bize ilim. akıl, fikir ihsan eylesin.

Yıllar önce bir ilçeye hakim olarak tayin edilen bir zattan dinledim. Bana şöyle anlattı:

"Görevli bulunduğum yerde unutulması mümkün olmayan bir olayla karşılaştım. Görevime devam ettiğim sırada bölgede çetin yaz sıcakları ve kuraklık oldu. Bölge halkı yağmur duasına çıktı. Tesadüf bu ya, orada bu yabancı turist varmış. Telaşla bana geldi:

"Mösyö, bütün halk, çoluk çocuk arabalarla bir yere gidiyorlar. Ne oldu? Zorunlu bir göç durumu mu sözkonusu yoksa?" dedi. Ben kendisine:

"Hayır. yağmur duasına çıkıyorlar" deyince, yabancı kişi:

"Tuhaf şey. şaştım doğrusu. Allah Teala Hazretleri yağmur yağdırmaya kadirdir tabii. Fakat sizde hiç utanma yok" dedi. Ben söylediğinden bir şey anlayamadım:

"Neden biz de utanma yok? Allah'tan yağmur istiyoruz. O'nun aciz kulları değil miyiz?" dedim. Yabancı kişi cevap olarak:

"İş öyle değil. Fırat ile Dicle yanıbaşınızdan

deniz gibi akarken, sizin bu nehirlerden yararlanmayarak Allah'tan su istemeniz utanmazlık değil de nedir? Allah bize bol bol su vermiş. Daha ne istiyorsunuz?" dedi.

ORMANLARIN YARARLARI

Nem, dolu ve don gibi göksel olaylarda ormanın görevi aşağıya çıkarılmıştır.

Ormanlar, yağmuru davet eder, nemi korurlar. Temelde arazisi kuru olan çevrelerde yağmur da az yağacak olursa tarımsal ürünlerin verimi düşer. Belki de hiç ürün alınamaz. Hayatın suya, suyun da ormana ihtiyacı unutulmamalıdır.

Değişik ülkelerde ve değişik yüksekliklerde, değişik şartlar dahilinde değişik cinsten ağaçlar üzerinde yapılan araştırma ve inceleme sonucunda hep bu sonuç elde edilmiştir. Demek oluyor ki, bir yere çok yağmur yağması için orada çok ormanın bulunması gerekir.

Doluların tahribatına gelince:

Dolunun tarım ürünleri üzerinde ne derece tahribat yaptığını anlatmaya gerek yoktur. Tarım ürünlerini dolunun tahribatından korumak için bir takım çareler düşünülmüştür. Bunlardan en iyisi, dolu taşıyan bulutları özel teknik aletler kullanarak ve hava akımlarına tesir edip bulutları dağıtarak halletmek mümkündür. Fakat tarımla uğraşanları doluların yapacakları tahribattan korumak için daha

kolay çare ormandır.

Ormanlar, havada oluşan fırtınaların hızını keserler. Havada bulunan elektriği kendine çeker ve dolu düşmesini azaltırlar. Tarlaların çevresine reçineli ve sivri yapraklı ağaçlardan yapılacak tabii bir çit, dolulara karşı siper hizmeti görür. Özetlersek ormanlar, tarım ürünlerini koruma altına alırlar. Ağaçların sayısı az bir miktarda olsa bile, bulunduğu yerdeki tarım ürünlerine faydalı olmaktan geri kalmaz. Onları korumaya devam eder.

Ağaçlar yalnız dolulara değil kırağı ve dona karşı da siper görevini görürler. İlkbaharda görülen donlar tarım ürünleri için çok zararlıdır. Don, geceleri havanın açılmasından ileri gelir. Ormanlardan çıkan nem çevreye yayılarak havanın bu donduruculuğunu azaltır, hatta bir ölçüde önler. Bir de ormanlar, soğukluğun toprağın derinliğine işlemesini önler. Soğuk havaya karşı bir örtü görevini görür.

Ağaçlar olmasa, rüzgar doğrudan doğruya ekili ürünlere çarparak onları yatırır, büyüyüp gelişmelerini önler. Rüzgarın tarım ürünlerine ve özellikle de aynı ağaçlar üzerinde çok kötü etkisi olur. Tarım için orman çok yararlıdır. Bunun için ilk yapılacak iş ormanların kesimine ve yok edilmesine kesin olarak karşı çıkmak olmalıdır. Orman yangınlarının çıkmaması, çıktığı takdirde derhal söndürülmesi için gerekli hazırlık muhakkak yapılmış olmalıdır. Bir orman yanınca yerine hemen ağaç dikilmeli, en kısa zamanda yetişip yararlanılacak duruma gelmesi için gereken hizmet aksatılmadan verilmelidir. Hiçbir şekilde ormansız yer bırakılmamalıdır.

ORMANLARIMIZI İŞLETMELİYİZ

Ormanlarımızdan yeterince yararlanamadığımız bir gerçektir. Bu eski bir hastalığımızın devamıdır. Halkın bilgisizliğine idarelerin de bilgi ve yönetim eksikliği eklenerek ormanların usulsüz ve bilinçsiz tahribinden (yok edilmesinden) bütün ülke topraklarına kötülük edilmiştir denilebilir.

Ormanların yok edilmesinden dolayı uğramış olduğumuz zararlar çok çeşitlidir. Tarımdan tutun da odunculuğa kadar bundan zararlar çekilmiştir. Geçmişte ülkemizi sıtma ve malarya yuvası yapan, yüzbinlerce insanımızı yok eden, milletçe güç ve kudretimizi allak bullak eden, ölümleri çoğaltan, nice yerlerde insanlarımızın fizik güzelliğini bozan, dehşet derecede çocuk ölümlerine sebep olan, hep ormanların bilgisel olarak kıymetini bilememenin bir cezasıdır ki, bu cezaya ülkemiz halkının tamamı uğramıştır. Bilgili ve yetenekli bir milletin kalkınmasına, zenginlik ve refah kazanmasına bizim ormanlarımız muhakkak yeterdi. Geçmişteki halkımız ve hükümetlerimizin cehalet ve vurdum duymazlıklarına ormanlarımızın uğradığı tahribat şahit olabilir.

Sanayide örnek olarak zamanımızda kağıtçılığın getirdiği serveti düşünelim. Dünyanın bugünkü kağıt tüketimi akla sığmayacak bir ölçüye ulaşmıştır. Ormanlarını korumasını ve geliştirmesini bilen ülkeler bundan sonsuz derecede yararlanıyorlar. Denize yakın ormanlarımız, biz de yeteri kadar korunup işletilebilseydi daha kaç tane kağıt fabrikası kurmak mümkün olurdu? Bilindiği gibi kağıdın ana hammaddesi odundur. Hele gazete kağıtlarında, odundan başka

paçavra ve pamuğa benzer bir zerre bile yoktur. Odun parçacıkları öğütülerek meydana getirilen hamurdan daha sonra o güzel kağıtlar üretilip ortaya çıkarılıyor. Biz inanıyoruz ki, kağıt üretiminde kullanılan ve "Kaulin" adı verilen beyaz cins bir kil zamanla bizim memleketimizde de bulunacaktır.

Biz dünyaya kağıt satacak bir millet iken halen kağıt satın almak için büyük ölçüde döviz harcıyoruz. Bu durum hâlen bilim ve teknikte yeterli ölçüde gelişemediğimizi ve yeterli kağıt sanayiini kuramadığımızı göstermektedir. Biz de elbette yeterli derecede ormanlara sahip olmak ve onu kendi fabrikalarımızda işletmek isterdik. Çünkü ülkemizin paraya, özellikle de dövize ihtiyacı çok fazladır.

İnsan, Avrupa'nın büyük ormanlara sahip ülkelerinde ağaçlara ne kadar önem verildiğini ve nasıl korunduğunu görünce bizdeki kadir ve kıymet bilmezliğe hayret etmekten kendini alamaz. Bizim ormanlar konusunda millet ve devlet olarak işlediğimiz cinnet derecesindeki ormanları yok etmenin günahını tarif edecek bir kitap bulmak mümkün değildir.

Ormanları korumayı bilmemek ve becerememek yüzünden bizde ağaç sevgisi de oluşup gelişememiştir. Köylerimizin ve köy evlerimizin yeşilden mahrum çıplaklığı insanı şaşkına çevirmektedir. Halbuki ağacın ve yeşilin kıymeti bilinen yerlerde köyler ne kadar şirin, ne kadar güzel ve ne kadar bolluk ve bereket içerisinde yüzmektedir! Her evin çevresinde behemahal elma, armut, erik, ceviz ağaçları bulunur. Bunların ürünlerinden de ayrı yararlanılır.

Avrupa'da uzun süre kalan bir zat anlatıyor:

"Ben Zürih'te oturduğum günlerde şehrin her cadde ve sokağında dolaşır, gezer ve her şeyini görmek isterdim. Ticarethanelerin bulunduğu caddelerin arkalarındaki yerleşim yerlerindeki bahçelerde büyümüş olan meyveli meyvesiz ağaçlar her tarafı öylesine kaplamış idi ki, her ev bana kudsî bir uzlet, bir sessizlik içine saklanmış bir ibadet evi gibi gelirdi. Halbuki İstanbul'da bile şehrimizce öteden beri şöhreti bilinen meyveler orta yerden kaybolup gittiler. İşte bu bizim ağaçlara sevgimizin olmamasının bir sonucudur."

Ormanlardan gereği gibi yararlanan ülkelerde odun olmak üzere kesilen ağaçların, dal uçları, kırpıntıları bile boşa verilmez, bunlar ince teller ile bağlanıp satılırlar. Ekonomik olmanın bu derecesi bizim rüyamıza bile girmemiştir. Bizim ormanlarımız içinde kesilip de terkedilmiş koca koca ağaç kütükleri görülür.

Ormanlarımızdan elde edeceğimiz yararlardan bir kısmı da "selüloid" imalatı yüzünden olacaktır. Bugün bu maddeden neler yapılıyor neler. Vaktiyle kemikten yapılan maddeler zamanımızda artık selüloidden yapılıyor.

Bundan başka kağıt üreten, fakat ormanları bulunmayan ülkelere kağıt hamuru da satabiliriz.

Efendimiz (s.a.v.) şöyle buyuruyor:

مَا مِنْ مُسْلِمٍ غَرَسَ غَرْسًا فَأَكَلَ مِنْهُ إِنْسَانٌ أَوْ دَابَّةٌ إِلاَّ كَانَ لَهُ صَدَقَةٌ*

"Herhangi bir Müslüman bir ağaç dikip de onun meyvesinden insan veya hayvan yese,

yenilen şey o ağacı diken kimsenin sadakası olur."

Şair ne güzel söylemiş:

"Bizden önce gelenlerin diktikleri ağaçlardan yararlanmaktayız.

Biz de elbette geçmiş büyüklerimiz gibi ağaç dikeriz ki, onun meyvesinden, bizden sonra gelenler yesin."

EVDE AĞAÇ

Evlerimizdeki ağaçların bize pek çok hizmeti ve yararı vardır. Bir defa ağaçlar evin havasını temizler, eve neşe ve ferahlık saçar. Evimizin yanında kuşların barınmasını sağlar. Bülbüllerin dallara konması, orada burada ötmesi ruha ferahlık ve huzur verir, zevkimizi okşar. Kuş yavrularının cıvıltıları, analarının kuşkulu hareketleri çocuklara sevgi ve şefkat dersi verir.

Ağaçlar, tabii ve güzel kokularıyla da bize hizmette bulunurlar. İlkbaharda ağaçların yaprak ve çiçek açmaları ruhlara güç ve hareketlilik kazandırır.

Evin ağacı, ailenin ve aile ocağının bir anılar mecmuasıdır. Evlat, anasını ve babasını diktikleri ağaç ile de hatırlar.

Evlerimizde ağaçların meyvelerinden, gölgelerinden, çiçeklerinden her zaman yararlanırız.

KIRDA VE BAYIRDA AĞAÇ

Ekilmiş ovaların, su kenarlarının, yolların, ağaçsız, dağların ormansız kalması ne hazin bir görünümdür!

Bir akarsuyun, bir nehrin her iki sahili boyunca dizilmiş söğütler, kavaklar, yalnız manzaraya güzellik katmakla kalmazlar, birçok maddi yarar da sağlarlar. Akarsuyun iki kenarı kemirmesine, toprakları alıp götürmesine engel olurlar. Kökleriyle toprağı yerinde tutarlar.

Bizim için çok iyi bir besin kaynağı olan balıklar da nehirlerin, göllerin çevresindeki ağaçlardan yararlanırlar. Ağaçların su üzerindeki gölgeleri suyun ısı ayarını korurlar. Yazın şiddetli sıcaklarda serinlik verir, suyun berrak kalmasına yardım eder. Ağaçların dallarından suya düşen böcekler, tohumlar, meyveler balıklar için iyi bir besin kaynağı olurlar.

Su kenarlarında bulunan ağaçlar tarlalar için de yararlıdırlar. Çünkü toprak içindeki kökler, topraktaki suyu alıp havaya dağıtırlar. Böylece bataklıkların oluşmasına da engel olurlar. Bataklıkların insanlar için ne derece zararlı olduklarını anlatmaya gerek yoktur. Ağaçların kökleri sayesinde fazla sular, sızmak imkanını da bulurlar. Su kenarında olduğu kadar, yol kenarındaki ağaçların da yararları pek çoktur. Yolcuları fazla sıcaktan korurlar.

İki tarafı ağaçlı bir yolun güzelliği yazın yolcuların yorgunluğunu giderir. Kışın karlı günlerinde ağaçlar yolculara yolun ne tarafa doğru gittiğini işaret eder ve gösterirler. Kar fırtınasına tutulan yolcular

ancak ağaçlar yardımıyla bir köye, yaşam bölgesine sığınırlar.

Ağaçlar, yol kenarındaki toprakların akmasına, yolların bozulmasına engel olurlar.

Tarlaların etrafına ağaç dikmek de çok yararlıdır. Ağaçlar tarlaların en kesin ve bozulmaz sınırlarıdır. Tarla çevresindeki ağaçların tarlaya hiç zararı olmaz. Bu ağaçların kapladığı yerler, çiftçi için kaybedilmiş bir tarla parçası değildir. Ticarette olduğu gibi tarımda da kazanmak için biraz kaybetmeyi göze almak gerekir. Bütün tarlaların yararı için tarlanın kenarından biraz kaybetmekte bir sakınca yoktur.

Bu fedakârlığa karşı tarla çevresinde bulunan ağaçların yararları bitip tükenmez. Önce tarlayı şiddetli rüzgarlara karşı korur. Tarlanın nemini yalayıp geçecek olan sıcak yaz rüzgarlarını keserler. Sabah ve akşam gölgeleriyle tarlanın serin kalmasını sağlarlar.

Tarladan çiğ yavaş yavaş kalkar. Bunun yararını çiftçiler çok iyi bilirler. Bir de bu ağaçlar küçük kuşlara barınak olurlar. Bu kuşlar, tarladaki ürünün düşmanları olan böcekleri yok ederler. Sonra sonbaharda toprağa düşen yapraklar tarla için iyi bir gübre olurlar.

Ağaç köklerinin tarlaya zarar vereceği akla gelebilir. Halbuki bu zararı kolaylıkla önlemek elimizdedir. Ağaçların tarla tarafına bir hendek çevirmekle, köklerin tarlaya doğru geçmesine engel olur.

5-6 yılda bir ağaçların fazla dallarını kesersek, hem fazla gölge yapmalarının önünü almış oluruz, hem de odunlarından yararlanırız. Tarla çevresinde bulunan ağaçlar meyveleri yenilen veya sanayide kullanılan ağaçlar olursa, meyvelerinden ve diğer

ürünlerinden ayrıca yararlanmış oluruz.

Bazen ağaçlar ve yaprakları hayvanlar için iyi bir besin olurlar. Fazla yaşlanan ağaçları, yerlerine yeni fidanlar dikerek keser, odunlarından yararlanırız. Kesilen ağaçların odunları bazen tarla sahipleri veya sahipleri için önemli bir servet teşkil ederler.

İsviçre'de, İsviçre'nin meşhur ağaçlarına dair bir kitap yayınlanmıştır. İsviçre'nin neresinde eski, ihtiyar ve güzel ağaçlar varsa onların resimlerini yapmışlar, yahut fotoğraflarını çekmişler, üzerlerine tarihlerini yazmışlar ve bunların korunmalarını belediyelere, halkın millî duygularına emanet etmişler, gazeteler bunlar için sütunlar dolusu yazılar yazmışlar, büyük bir ağacın hatırı için tramvay yolunu ve diğer yolları değiştirmişler, tarihî olanların ve pek yaşlı olanlarının altlarına demir direkler koymuşlar. Çünkü asırlardan kalma bir ağaç yaşlı bir insan gibi saygıya layıktır. Bir köyde bir koca çınar, bir ulu meşe o köy halkı için bir hatıralar kaynağı, bir âbide, bir tarih, özetle her şeydir.

Köyün ihtiyar ağacı köylünün acı, tatlı bütün anılarının en dürüst tanığıdır. Analar, babalar, ihtiyar nineler askere giden oğullarını o ağacın yeşil gölgesi altında uğurlamışlardır. Mezarlığa gidenlerin son anılarını o ağaç bağrında saklar. Gözyaşlarını onun kökleri içer, köyün gençleri kur'alarını o ağaç altında çekerler.

Gençlerin evlenme cüzdanları o ağacın altında tanzim olunur. Köyü ebedî olarak terkedenlerin adları köy defterinden orada düşürülür. Belki köy harap olup yıkılır, köylü toprağa karışır. Fakat köyün o sembol ağacı canlı bir tarih gibi orada kalıverir.

Nice ulu ağaçlar vardır ki, en şöhretli insanlık

olaylarını dallarında taşırlar. Altından gelip geçenlere bütün bir tarihi hatırlatırlar. Her yolcuya bir bekleme yeri olurlar, ona güç ve kuvvet ikram ederler. Yolcu bütün yorgunluğunu ağacın gölgesi altında giderir. Ağaç onun ciğerlerini taze ve serin hava ile doldurur, kendisine sağlık ve cesaret ikram eder.

MEYVE AĞAÇLARI VE YARARLARI

Halkımız genellikle tarıma olağanüstü elverişli arazi sahibidirler. Fakat tarımın değişik dallarının uygulanmasındaki bilgisizlikleri yönüyle yararlanmaları sınırlı ve hiç diyecek kadardır. Tarım öyle bir mübarek sanattır ki, bir çiftçi veya bahçıvan bilmediğini öğrenerek uygulamada bulundukça her zaman gelişip ilerler ve o ölçüde de zengin olur.

Arpa ve buğdaygillerden ekenler, tarlasının bir köşesine bir iki dönüm de meyve bahçesi yapsalar veya tarlalarına gayet seyrek olmak üzere biraz da meyve ağacı dikseler, yetiştirdikleri meyvelerin korunmalarını bilmekle birlikte, nasıl ve kimlere satılacağını öğrenseler arpa ve buğdaydan daha çok yarar sağlarlar.

Ülkemizin tadı ve güzelliği ile meşhur olan meyveleri, yabancı ülkelerde olağanüstü rağbet görmekte olduğu halde mükemmel ve fenne uygun bahçeler meydana getirip yararlanmayı üzülerek söyleyeyim ki kimse düşünmüyor. Gerçek şu ki, bizde sanat hayli gerilediği halde, halkımız sahibi

bulundukları olağanüstü bitkisel arazide tarımın çeşitli dallarına merak salıp üretimde bulunurlarsa yabancı ülkelerin yardımına ve himayesine muhtaç olmazlar. Bu da az yerden çok ürün elde etmenin yolunu bilmekle olur.

Meyvesinin tadı ve güzelliğiyle ünlü birçok şehirlerimizde özel büyük meyve bahçeleri görülmez. Görülse de çok azdır. Örnek olarak Bursa'da çok güzel şeftali, kestane ve diğer birçok meyve yetiştiği, İstanbul ve diğer civar şehirlerimizde olağanüstü sürüm olduğu halde bu hususa gereği gibi önem verilmemekte, şu veya bu sebeple o güzelim meyve bahçeleri bir bir yok edilmektedir.

Bursa'dan başka ülkemizin diğer bazı yerlerinde o kadar güzel meyveler yetişir ki, eğer oralarda bulunan halk meyve yetiştirmek isteseler kazanacakları paranın, edinecekleri servetin sınırı olmaz.

Biz ise her zaman babalarımızdan, dedelerimizden kalmış şeylerden kâr bekliyoruz. Bugün elimizdeki ağaçların çoğu öyledir. Onlar da kuruyup giderse çocuklarımız bizi nefretle anmazlar mı?

وَأَنْ لَيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى*

"Bilsin ki insan için kendi çalışmasından başka bir şey yoktur."[49]

Mübarek ayetler ve hadisler bize son derece çalışmak ile emir ve teşvikte bulunduğu halde çalışmayıp tembel tembel durmak müslümanlar olarak bizlere yakışır mı? Şehrin etrafında, yol kenarlarında, her türlü meyve ağaçları yetiştirmeye elverişli birçok

---

[49] Necm Suresi, ayet: 39.

araziyi bomboş görünce insanın ciğerleri parçalanıyor.

Komşu ülkelerin değişik yörelerine kadar gidip görenler, oralardaki bağ ve bahçelere hayran olduklarını anlata anlata bitiremiyorlar. Dış ülkelere gitmeye ne gerek var. Ülkemizde yaşayan azınlık Hıristiyan ve Musevilerin bahçelerindeki düzen ve verimliliği bizler de burada görmekteyiz.

Gerçi dış ülkelerde hükümetler halklarını teşvik için çeşit çeşit ödüller vermekte, tarımın gelişmesine engel ne varsa bir bir ortadan kaldırmakta, halk böylelikle gece gündüz çalışıp bir karış toprağı bile boş bırakmamaya ve hatta yalçın kayalardan ibaret bazı yerlere dışarıdan toprak getirerek tarımsal üretim yapılmaya çalışılmaktadır.

Bizim için bu yollara başvurmaya gerek yoktur. Yüce Allah'ın ve sevgili Habibi'nin emirleri doğrultusunda çalışacak olursak, biraz da devletten yönlendirici ve destekleyici bir tavır görürsek, toprağımızın verimliliği ve bereketi sayesinde, tadı ve güzelliği ile başka ülkelerde yetiştirilen meyve ve sebzeleri piyasada geride bırakacak meyveler ve sebzeler yetiştirmek her zaman mümkündür.

Bundan sonra artık halkımız gaflet uykusunu bırakıp yavaş yavaş ağaçları çoğaltmaya başlamalıdır. Eğer yine de aldırış etmezsek unutulmasın ki mezarlarımızda rahat yatamayacağız, çocuklarımızın ve torunlarımızın ve hatta tarihin bedduaları altında ezim ezim ezileceğiz.

Büyük ölçekte meyve bahçesi yapmak için masraftan çekinenler, hiç olmazsa beş on meyve ağacı dikip sonuçta meyveciliğin ne güzel kârlı bir iş olduğunu görürler.

"Ağacın meyvesi oluncaya kadar kim bekleyecek?" diyenler pek çoktur. Fakat bu alemde derhal meyve yenir mi? Küçük ölçekte işe başlayıp yıldan yıla işi ileri götürenleri görenlerde büyük bir heves başlayacağından istenilen sonuca doğru bir hareket başlamış olur.

Unutulmaması gereken bir husus varsa o da **bilgisiz hiç bir şeyin olmayacağı veya başarıya ulaşamayacağıdır.**

Allah Rasulü (s.a.v.) bir hadis-i şeriflerinde şöyle buyuruyor:

كَانَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اذا أَتَا بِالْبَاكُورَةِ مِنْ كُلِّ شَيْئٍ قَبَّلَهَا وَوَضَعَهَا عَلَى عَيْنِهِ الْيُمْنَى ثَلاثًا ثُمَّ عَلَى عَيْنِهِ الْيُسْرَى ثَلاثًا ثُمَّ يَقُولُ اللّٰهُمَّ كَمَا بَلَّغْتَنَا أَوَّلَهَا فَبَلِّغْنَا آخِرَهَا ثُمَّ يُعْطِيهَا بِهَا أَصْغَرَ الْوِلْدَانِ*

"Rasulüllah (s.a.v.) Efendimiz, sahabeleri tarafından kendisine turfanda meyve takdim edilince o meyveyi önce öperek üç defa o meyveyi sağ, üç defa da sol gözlerine koyduktan sonra: "Allah'ım! Sen bizi bu meyvenin evveline yetiştirdiğin gibi sonuna da yetiştir" diyerek dua buyururlar ve orada bulunanların yaşça en küçüğünden başlamak üzere çocuklara ikramda bulunurlardı. Yanlarında ehl-i beyte mensup çocuklar ile sahabe çocukları bir arada bulunurlarsa sahabe çocuklarını ehl-i beyt çocuklarına tercih ederdi."[50]

Hadis-i şerifin yorumu:

---

[50] Nevâdîr-i Hakîm, Tirmizî, Bab: 96, Enes b. Mâlik (r.a.)'dan rivayet edilmiştir.

Sahabe-i kiram, her meyvenin turfandasını teberrük olarak önce Allah Rasulü (s.a.v.)'ne takdim ederlerdi. O da meyve ikramından hoşlanır, sahabelerine bereketli olması için dua ederdi. Efendiler Efendisi olan Efendimiz, bu gibi ikramlara daha büyük ikramlarla karşılık verirdi.

Sahabe-i kiramdan Muavviz ibni Afra kızı Rabia ile birgün Allah Rasulü'ne bir tabak turfanda meyve getirmişti. Allah Rasulü (s.a.v.) bu hediyeden memnun kalıp, yanında Bahreyn'den gönderilmiş olan birçok tatlı ile diğer bir rivayete göre altın var idi. Kendisine hediye olarak turfanda meyve getiren Rabia'ya bu altınlardan bir avuç ikramda bulundular.

Bir hadis-i şerifte de Allah Rasulü (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

مَنْ أَحْيَا أَرْضًا مَيْتَةً ثِقَةً بِاللهِ وَاحْتِسَابًا كَانَ عَلَى اللهِ حَقًّا أَنْ يُعِينَ وَاَنْ يُبَارِكَ*

"Bir kimse Allah'a tevekkül ederek bir yeri imar eylese, ekse, dikse... yüce Allah o kimseye yardım eder ve o yeri onun için bereketli ve yararlı eyler."

Dünyanın en münbit ovaları bizde olduğu ve ovaların çoğundan ırmaklar, nehirler geçtiği halde, çoğunda yeterli derecede sulu ve bilimsel tarıma geçemediğimiz için karnımızı doğru dürüst doyuracak kadar tahıl üretemiyoruz. Yabancı ülkelerden milyonlarca dolar vererek buğday ithal ediyoruz.

Her hususta ilerlemek için aydınlatıcı rehbere, ilme, fenne, ahlaka, çok çalışmaya, sebata, imana ve

servete ihtiyaç vardır. Zamanımızı boş geçirmeyelim, boş konuşan değil, çok çalışan bir toplum olalım. Toprağımızın değerini bilelim.

Bir hadis-i şeriflerinde yine Allah Rasulü (s.a.v.) şöyle buyuruyor:

مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَغْرِسُ غَرْسًا إِلاَّ كَانَ مَا أُكِلَ مِنْهُ لَهُ صَدَقَةٌ وَمَا سُرِقَ مِنْهُ لَهُ صَدَقَةٌ وَمَا أَكَلَ السَّبُعُ مِنْهُ فَهُوَ لَهُ صَدَقَةٌ وَمَا أَكَلَتِ الطَّيْرُ فَهُوَ لَهُ صَدَقَةٌ وَلاَ يَرْزَؤُهُ أَحَدٌ الاَّ كَانَ لَهُ صَدَقَةٌ*

"Herhangi bir müslüman bir ağaç dikerse, o ağacın meyve ve diğer yönlerinden yararlanıldıkça o ağacı diken kimsenin sadakası olur. Ondan çalınan şey de onun sadakasıdır. Hayvanlar bile ondan yeseler yine onun sadakası olur. Ondan kurt kuş yese yine onu diken için sadakadır. O ağaçtan ne yolda yararlanılırsa yine onu dikenin sadakası olduğu gibi ağacın yemişine bir kimse zarar verse yine sadakadır, ona sadaka sevabı yazılır."[51]

Bir hadis-i şerifte de Allah Rasulü (s.a.v.) yine şöyle buyurmaktadır:

لاَ يَغْرِسُ رَجُلٌ مُسْلِمٌ غَرْسًا وَلاَ زَرْعًا فَيَأْكُلُ مِنْهُ سَبُعٌ أَوْ طَائِرٌ أَوْ شَيْئٌ الاَّ كَانَ لَهُ فِيهِ أَجْرٌ*

"Bir müslüman ağaç dikse, çeşitli hububat,

[51] Sahih-i Müslim, c.5, sh. 27, Câbir (r.a.)'dan rivayet edilmiştir.

sebze ve yemlik ot ekse de ondan yırtıcı hayvanlar, kuşlar ve herhangi bir yaratık yese, bundan meydana gelen sevap, ağacı diken ve sebzeyi, otu ekene aittir."[52]

Sebze, meyve ve yemlik yetiştirme hakkında, bahçıvanlıkla ilgili bilgiler veren hayli eser bulunmaktadır. Bu eserlerden edinilip yararlanmak gerekir. Ülkeye ve insanlarımıza yararlı olmak için çok okumak, bilgi ve görgülerimizi geliştirmek gerekir.

Bir başka hadis-i şerifte yine Allah Rasulü (s.a.v.) şöyle buyuruyor:

لاَ يَغْرِسُ الْمُسْلِمُ غَرْسًا فَيَأْكُلُ مِنْهُ إِنْسَانٌ وَلاَ دَابَّةٌ وَلاَ طَيْرٌ
اِلاَّ كَانَ لَهُ صَدَقَةٌ اِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ*

"Herhangi bir müslüman bir ağaç dikip de ondan insan, hayvan ve kuş yese, kıyamete kadar o ağaçtan aşı, daldırma, çelik ve çekirdekleri ile çoğaltılsa, onlar ilk ağacı dikenin sadakası olurlar."[53]

Bilindiği üzere ağaçlar belli bir süre yaşadıktan sonra her canlı gibi ölürlerse de (kururlarsa da) onun aşısından, tohumundan ve diğer şekilde kıyamete kadar silsilesi devam edeceğinden, bunlardan meydana gelen sevap, hem ağacı ilk dikene, hem de çoğaltanlara ait olacaktır ki, bu da kıyamete kadar sürüp gider. Bunun içindir ki, Allah'tan hakkıyla korkan bir millet, şiddet, otorite ve masrafsız, bu yolda

---

52 Sahih-i Müslim, c.5, sh. 28, Câbir b. Abdullah (r.a.)'dan rivayet edilmiştir.

53 Sahih-i Müslim, c.5, sh. 28, Ümmü Ma'bed (r.anha)'dan rivayet edilmiştir.

Allah ve Rasulü'nün emir ve tavsiyelerine uyarak dünyayı geliştirmek, güzelleştirmek ve daha yararlı hale getirmek için çalışır.

Yine Allah Rasulü (s.a.v.) buyuruyor:

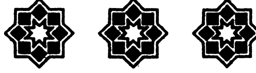
أَيَحْسَبُ أَحَدُكُمْ مُتَّكِئًا عَلَى أَرِيكَتِهِ يَظُنُّ أَنَّ اللهَ لَمْ يُحَرِّمْ
شَيْئًا الاَّ مَا فِى هَذَا الْقُرْآنِ الاَ وَإِنِّى قَدْ أَمَرْتُ وَوَعَظْتُ
وَنَهَيْتُ عَنْ أَشْيَاءَ إِنَّهَا مِثْلُ الْقُرْآنِ أَوْ أَكْثَرُ وَإِنَّ اللهَ لَمْ يَحِلَّ
لَكُمْ أَنْ تَدْخُلُوا بُيُوتَ اَهْلِ الْكِتَابِ الاَّ بِإِذْنٍ وَلاَ ضَرْبَ
نِسَائِهِمْ لِأَكْلِ ثِمَارِهِمْ إِذْ أَعْطُوكُمُ الَّذِى عَلَيْهِمْ*

"Ey sevgili sahabelerim ve kıyamete kadar gelecek ümmetlerim! Sizden biriniz koltuğuna yaslanarak sanar mı ki, Allah Teala Hazretleri yalnız Kur'an-ı Kerim'den herkese açık ve belirgin bulunan yasakları haram buyurmuştur? Onlardan başka haram yoktur. Öyle mi zanneder? Hayır, öyle değil! Belki ben herkesin anlayamayacağı pek çok Allah'ın emir ve yasağını sizlere duyurdum. Bu duyurduğum emir ve yasakları da yine Kur'an-ı Kerim'den aldım. Size vaaz ve nasihatte bulundum. (Yani neleri yapmanız gerektiğini, neleri işlememeniz icab ettiğini, nelerde kâr, nelerde zarar bulunduğunu bir bir açıkladım.) Sizlere nice şeyler anlattım ki onlar Kur'an-ı Kerim'de açıkça belirtilen yasaklar kadardır, hatta daha da fazladır.

Bilmiş olunuz ki, yüce Allah, Yahudi ve Hıristiyanlardan ibaret olan kitap ehlinin evlerine onların izinleri olmadıkça girmenize, kadın ve

çocuklarına eziyet etmenize, size karşı yükümlülüklerini yerine getirdikleri müddetçe onlara tecavüz edip haklarını yemenize, meyvelerini izinsiz koparmanıza izin vermiyor..."[54]

Bizim ülkemizde, başka ülkelerde bulunmayan binlerce tıb ve sanayide kullanılan bitkiler vardır ki, dağlarda, ovalarda kendi kendine yeşerip kuruyor ve yok oluyorlar. Bunlardan yararlanma usulünü bir türlü bilemiyor ve öğrenmiyoruz da. Eğer bu bitkiler ehil kimseler tarafından bilinçli olarak toplanır, istenilen şekilde kurutulursa bunlardan büyük çapta maddî yarar elde edeceğimize asla şüphe etmemeliyiz.

MEYVE AĞAÇLARI NASIL DİKİLMELİDİR?

Meyve ağaçlarını dikmezden önce her ağacı ayrı ayrı inceleyerek hastalıksız ve sağlam olanlarını seçmelidir. Ağacın köklerinin bozuk olmamasına, kabuklarının yumuşak bulunmamasına dikkat etmek gerekir.

Ağaçlar başka yerlerden satın alınmış veya uzak yerlerden getirilmiş ise bu gibileri doğrudan doğruya bahçeye dikmeyip kuzey tarafa, yani poyraza doğru açılan iki karış derinlikte bir hendek içine yatırılmalı, köklerin üzerini bir iki karış toprakla kapadıktan sonra hafifçe sulamalıdır.

---

[54] Sünen-i Ebî Davud, sh. 422.

Eğer hava yağmursuz ise 1-2 gün sonra bu şekilde yatırılan ağaçlara bolca su verip 5-6 gün daha kendi haline bırakmalı ve bu zamana kadar bahçenin toprağı da hazırlanmış olmalıdır. Daha sonra, yani 8. günü ağaçlar gerektiğince hazırlanan yerlerine dikilmeye başlanır.

Ağaç dikmek önemli bir iştir. Bunu, eli çapa tutan herkes yapamaz. Ağaç dikmek için nice bilinmesi gereken usûl ve kaideler vardır, bunların hepsini bilmek gerekir.

Ağaç dikme mevsimi Aralık ayında başlar. Ağacın yaprakları tamamen dökülmüş olmalıdır. Kışı şiddetli olarak geçen yerlerde, Kasım ayının ilk günlerinde dikim işine başlamalıdır. Çünkü yaz sıcağının hâlâ etkisi kaldığından bu sayede kökler toprağa daha çabuk alışarak güçlü ve korkusuzca yetişir.

Ağaç dikilecek toprakların ne kadar derinlikte kazılacağını ve ağaçların ne şekilde dikileceğini bilmek çok önemlidir. Bu hususta üç noktaya dikkat gerekir:

Birincisi:

Arazinin her tarafının iki bel derinliğinde kazılmasıdır. Burada dikkat edilecek bir taraf vardır. O da eğer iklim yağışlı veyahut da arazinin suyu bol ise toprağı daha hafif kazmalıdır. Halbuki suyu kıymetli olan ve yağmuru pek seyrek düşen yerlerde araziyi daha derince kazmalıdır. Çünkü derince kazılmış olan topraklar, yağmur yağdıkça suyu alt tabakalarında biriktirir, kurak mevsimlerde ağaçlar için gerekli olan suyu verir. Yani toprak nemli durur. Böyle arazinin her tarafını krizma etmek, ağaçların

büyümesi ve güzel meyve vermesi için pek uygundur. Böyle kazılarak hazırlanmış olan bir toprak üzerinde birbirinden —toprağın gücüne göre— beşer, altışar veya sekizer metre aralıklı sıralar üzerinden ve birbirlerinden beşer, altışar metre aralıklar ile çukurlar açılır. Bu çukurların genişliği, dikilecek ağaçların köklerinden daha geniş olarak 75 santim veya bir buçuk metre olarak değişir.

Verilecek derinliğe gelince:

Bu da, dikilecek ağacın köklerinin uzunluğundan daha fazla olmak üzere 75 santimden daha derin olmalıdır. Eğer toprağın alt tarafı fena, üst tarafı iyi ise, çukur açıldığı zaman iyi toprak ayrıca bir tarafa konulur ve gereken derinlik verildikten sonra, iyi topraktan bir kısmı çukurun alt tarafına dökülür, ağacın kökleri de bunun üzerine oturtulur. Sonra yine iyi toprak ile örtüldükten sonra, alt tabakadan çıkan kötü toprak bunun üzerine atılarak çukur doldurulur.

Bir çukura ağaç dikmek için genellikle ağaç çürüğü, yani birkaç yıllık gübre ile toprağın karışmasından meydana gelen karışım kullanılır. Çukurların en altına her zaman bu karışımdan bir miktar konmalıdır.

Ağaç dikilirken her zaman bir kişi ağacı tutup toprağa ve çukurun tam orta yerine fidanı serbestçe oturtmalı, diğer birisi de yukarıda tarif olunduğu üzere toprağı kökler üzerine dökmelidir. Toprak atıldıkça, gövdeyi sağa sola hafifçe sallayarak, toprağın her kök arasına girmiş olmasına dikkat edilmelidir. Bazı acemi bahçıvanların yaptığı gibi bu toprağı kesinlikle ayak ile basarak sıkıştırmamalıdır. Şayet çukur dolmuyorsa bir başka yerden biraz toprak alınarak üzerine ilave edilirse de buraya doldurulacak

toprağın yumuşak ve kuvvetlice olması gerekir.

Çukur kapatıldıktan sonra üzerine ayak ile hafifçe basmak, hava yağmursuz gidiyorsa her ağaca bir kova su vermek yararlı olacaktır. Çünkü su köklerin yaralarını kapatır, bu şekilde kökler daha iyi beslenir.

Ağaçları dikmezden önce bahçeye krizma yapılacak en uygun zaman Eylül ayıdır. Şayet Temmuz sonunda veya Ağustos başlarında hava yağmurlu devam etmiş ve toprak da işlenebilecek kadar yumuşamış ise bu ay içerisinde bile krizma yapılabilir.

Eğer bahçe baştan başa meyvelik yapılmazsa, yani çayır veya bostan gibi yerlere ağaç dikilecek ise bahçeyi tamamen krizma etmeye gerek yoktur. O zaman kaç ağaç dikilecek ise o kadar çukur yapmak veya boydan boya bir hendek açmak yeterlidir.

İkincisi:

Hendek usulü dikimdir. Bu usulde tarlanın her tarafı krizma edilmez. Yalnız ağaçların dikileceği sıra üzerinde, 1 metre genişliğinde ve 75 santim derinliğinde açılır. Daha sonra bunlar üzerinde, birinci usulde tarif edildiği şekilde çukurlar açılarak ağaçlar dikilir. Bu usul ile arazinin kazılan kısmı az olduğundan doğal olarak kazma masrafı da daha azdır. Hendek, 1 metre genişliğinde ve 75 santim derinliğinde açılır.

Üçüncüsü:

Çukur usulüdür. Bu usulde, toprağın gücüne göre, ağaçların arasına gereken aralık verildikten sonra doğrudan doğruya işaret edilmiş noktalara

çukurlar açılarak, yukarıda açıklandığı şekilde ağaçları dikmekten ibarettir. Bu usulün masrafı daha azdır.

Çukur bir metre genişlik ve uzunlukta ve 75 santim derinlikte, dört köşeli veya daire şeklinde açılan deliklerden ibarettir.

Bazı arazi pek zayıf olur, her dikilen ağaç bu topraklarda istenildiği derecede büyüyemez. Eğer böyle yerlerde ağaç yetiştirmek gerekirse, iki metre kadar genişlikte ve o ölçüde de derinlikte çukurlar açılır. Bu çukurların içerisine başka yerlerden güzel toprak getirip doldurduktan sonra ağaçlar dikilir. Bu, biraz masraflı olursa da muhakkak iyi sonuç alınır. Masraftan kaçınanlar hiç olmazsa bu usulde yılda üçer beşer ağaç dikecek olurlarsa az zaman içerisinde onlar da birer meyve bahçesine sahip olurlar.

Çukur ve hendekten çıkarılacak en üst kat toprağı sol tarafa, alt toprağı da sağ tarafa yığmalıdır. Gerek hendeği, gerekse çukuru iki gün boyunca olduğu gibi bırakmalıdır.

Bütün bahçe krizma edilmiş ise, burada tarif edilen genişlikte ve derinlikte çukurlar açarak iki gün bırakmak ve bu iki gün zarfında ağaçları hazırlamak lazımdır.

Meyve ve orman ağaç fidanları genç ve körpe iseler, açılacak çukur ve hendekler, ağaç ve köklerinin büyüklüğüne göre olmalıdır.

Ağaçların hazırlanması:

Dikilecek fidanın kırık, ezilmiş, incinmiş köklerinin temizlenmesinden ve kalınca kök uçlarının budama makası ile kesilmesinden ibarettir.

Ağaçların kolayca tutması:

Bu husus, ağaçların iyi dikilmiş olmasına bakar. İyi dikilmiş ağacın kökleri çukurun içinde düzgün olmalı, yatık ve hiçbir tarafı bükülmemiş olmalıdır. Eğer kökler istedikleri gibi geniş ve rahat bir yere girmemiş iseler oraya zorlukla alışırlar ve doğal olarak da güzel sonuç vermezler.

Dikilecek ağaç alt tarafından aşılı ise aşılı yerini topraktan hiç olmazsa bir karış kadar yüksekte bulundurmalıdır ki buradan köklenmesin.

Dikilmiş ağaçları diktikten bir gün sonra hergelemelidir. Hergelemek demek, fidanı rüzgarın sallamasına karşı "herek" denilen ve kalınlığı ağacın kalınlığından fazla olan sırık veya düzgün odunlarla bağlanması demektir. Rüzgarı çok olan yerlerde dikilen ağaçlar hemen o gün hergelenirse de bu gibi yerlerde hergeleri gevşek bağlamak şarttır. Çünkü toprak oturdukça ağacı da aşağıya çekeceğinden, gövde sıkı bağlanmış ise kökler sıkışır, zedelenir, ağaç da tabiatıyla tutmaz.

Çamların dışında kalan bütün orman ve süs ağaçları meyve ağacı gibi dikilir. Çamlar, gerek orman ağacı, gerek süs bahçeleri için dikilecek iseler muhakkak toprağı ile birlikte çıkarılmaları gerekir. Topraksız dikilen, hatta toprağı oynatıp da köklerine hava giren çam fidanı hiçbir zaman tutmaz. Çok soğuk olan yerlerde topraksız olarak dikildiği takdirde istisna olarak tutan iki çeşit çam vardır. Fakat bunların bile ülkemizde topraksız dikilirlerse kurudukları görülmüştür.

MEYVE AĞAÇLARINI NERELERE DİKMELİDİR?

ARMUT AĞACI:

Armut ağacı, her yerin havasından hoşlanır. Ova, yayla ve dağ eteklerinde, hatta denizden 800-1000 metre yükseklikteki arazide bile yetişir. Derin ve sert toprakları sever.

Ahlat üzerine aşılı olursa, derin olmayan topraklara iyi gelirse de meyvesi güzel olmaz. Ayva üzerine aşılı olursa her yere iyi gelir. Meyvesi bereketli ve güzel olur. Serbest bırakılan armut ağacına 5-6 metre aralık vermelidir.

ERİK AĞACI:

Erik ağacı, yayla, vadi ve tepeciklerde iyi yetişir. Her toprağa gelir. En çok da killi, yani serin topraklardan hoşlanır.

Şam eriği ve Kırmızı Çakal eriği üzerine aşılı olursa bol meyveli ve güçlü olmaz. Sakız ve Dişbademi ve Sarı Çakal eriği üzerine aşılanırsa güzel yetişir.

Erik ağacına, fidanlar arasında 6-8 metre kadar aralık bırakmalıdır.

ELMA AĞACI:

Elma ağacı, dağlık, yüksek, yayla ve nemi bol derelerden çok hoşlanır. Kuru sıcağa hiç gelemez. Armudun sevdiği toprak elmanın da hoşuna gider.

Yabanî elmaya aşılanırsa çok daha güçlü yetişir. Elma ağacına, dikim sırasında 5-6 metre kadar aralık bırakmak yeterlidir.

ZERDALİ VE KAYISI AĞACI:

Bu ağaçlar, korumalı, sıcak ve sis tutmayan yerlerde pek uygun olarak yetişen ağaç türleridir. Don tutmayan tepeciklerden de memnun kalırlar. Yabanî aşılı olan kayısılar kuru, çakıllı ve kumsal topraklar için iyi gelir.

Erik ağacına aşılanırsa meyvesi sıkı ve küçük, Sarı Çakal eriğine aşılanırsa meyvesi büyük ve nefis olur. Bademe aşılanırsa kuru ve derin, hatta kireçli topraklara bile iyi gelir.

Kayısı fidanı dikimi sırasında her fidan arasına 5-8 metre kadar aralık verilmelidir.

ŞEFTALİ AĞACI:

Şeftali ağacı, don ve sis tutmayan, korumalı ve sıcak yerleri seven bir ağaçtır.

Eğer badem ağacına aşılı ise derin ve kuru ve az yüksekçe tepelere, yabanî şeftaliye aşılı olursa hafif ve nemsiz topraklara, erik ağacına aşılanmış ise az rutubetli ve serin topraklara iyi gelir.

Dikim sırasında şeftali fidanları 5'er metre aralıklarla dikilmelidirler.

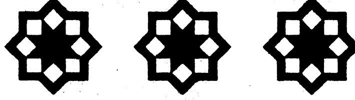
KİRAZ AĞACI:

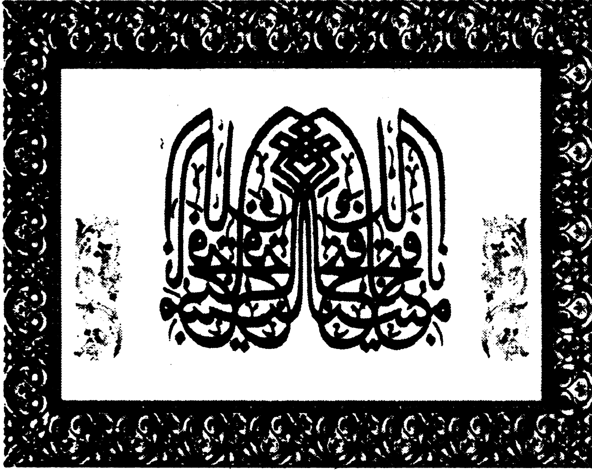
Kiraz ağacı, yayla ve yüksek tepeler gibi havası güzel yerlerden hoşlanır, vadi ve derelere pek uygun gelmez.

Bataklık olmayan her cins toprağa alışır. Yabanî kiraza aşılı olanların ağacı güçlü olur. Kuş kirazına aşılı olanlar, kireçli ve çakıllı topraklar için uygun gelir. Böyle yerlerde daha iyi ürün verir.

Kiraz fidanının dikilişi sırasında her fidan

arasına 5-8 metre arasında aralık verilmelidir. Yaban kirazı diye kendi çekirdeğinden yetişmiş olanına derler.

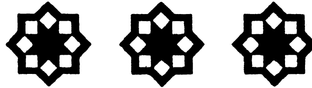

MEYVE BAHÇELERİNİ NERELERE YAPMALI?

Denemek için yapılacak meyve bahçelerinin yerinin seçiminde çok dikkatli olmalıdır. Eğer arazi ucuz ve satın alınması mümkünse meyve bahçelerini şehirlerin yanında ve yakınında yapmak çok yararlıdır. Çünkü şehre yakın olursa her gün satılacak meyveyi gayet kolaylıkla pazara getirmek mümkün olur. Yetiştirilen ürün satılmamak ve çürümeye terkedilmek gibi bir tehlikeyle karşılaşmaz.

Şehre yakın yerlerde yapılacak meyve bahçesinin toprağının o kadar güçlü olup olmamasının pek önemi yoktur. Bu gibi yerlerde toprak güçsüz olsa da gübre kolaylıkla ve çok miktarda bulunabileceğinden toprakları gübre ile güçlendirmek mümkündür.

Şehir ve kasabalar civarında uygun arazi bulunmaz veya bulunur da çok pahalı olursa o vakit biraz uzakça yerlere de meyve bahçeleri kurulabilir.

AĞAÇLAR NERELERDE DAHA İYİ YAŞARLAR?

Bilindiği üzere ağaçlar iki doğal çevrede yaşarlar. Bunlardan biri hava, diğeri de topraktır.

Havanın ağaçlar üzerinde olan etkisi daha fazladır. Çünkü toprak ne kadar iyi olursa olsun, bir yerin havasında ağaçlar istediği ölçüde soğukluk veya sıcaklığı bulamazsa, orada istenilen şekilde büyüyemezler. Gerçi havanın etkisine engel olmak biraz zorsa da aşağıda tarif edileceği şekilde çalışkan bir bahçıvan, ağaçlarını bu havanın etkisinden koruyabilir. Toprak güçsüz ve verimsiz ise az zaman zarfında gübre ile güçlendirebilir.

Bununla birlikte hangi yerlerin havası, hangi ağaçların büyümesine elverişli olduğu konusu her zaman gözönünde bulundurulmalıdır.

Dünyanın hiçbir yerinde ısı aynı derecede değildir. Bazı yerleri sıcak, bazı yerleri ılık, bazı yerleri de soğuktur. Her çeşit ağacın büyümesi için gereken ısı her yerde eşit derecede olmadığından her ülkede ve bölgede yetişen ağaçlar başka başkadır. Türkiye'nin coğrafî durumunu gözönüne getirecek olursak genellikle üç ayrı bölge gözümüze çarpar.

Birinci Bölge:

Orta sıcaklıktaki bölge. Bu bölgenin ısı derecesi orta sıcaklıkta olup bu yerler Adana, Mersin, Antalya, Muğla, Aydın illerinin bir kısmını içerir. Bu yörelerde zeytin, incir, portakal, limon ve diğer narenciye ağaçları çok güzel yetişir.

<u>İkinci Bölge:</u>

Ilıman bölgedir. Buralar İstanbul, Bursa, Ankara ve diğer İç Anadolu Bölgeleri, Ege ve Trakya bölgesinin bir kısmı buna dahildir. Sıcak bölge ağaç ve meyvelerinden başka her ağaç ve meyve bu bölgelerde yetişir. Bu geniş bölge bereketli ve feyizli bir geniş çevre oluşturur.

<u>Üçüncü Bölge:</u>

Soğuk bölgedir. Erzurum ve Doğu Anadolu ile Sivas, Kastamonu, Karadeniz bölgesinin iç kesimleri bu gruba girer. Bu bölgelerde daha çok elma, armut, kayısı, şeftali ve bunlara benzer meyve ağaçları yetiştirilir.

Açıklamaya çalışılan şu bölgeler içerisinde gerek arazinin dört ana yönden birine bakması ve gerekse denizden yüksek olması ve denizlere, dağlara ve tepelere yakın bulunması gibi sebeplerin etkisiyle birçok özel iklimler meydana gelir ki, bu husus gerçekten özellikle dikkate alınmalıdır.

Meyve ağaçlarını yetiştirmek için en uygun yerler, iklimi ılıman olan yerlerdir. Buralarda don etkisinden o kadar korkulmaz. Soğuk ülkelerde ve bölgelerde de ilkbaharda havalar ılık geçerse elma, armut gibi meyveler güzel ve bol yetişirler.

Soğuk yerlerde meyve ağaçlarını dondan korumak için, meyve ağaçları ova ve derelerden daha çok, sırt ve yüksekçe yerlere dikilmelidir.

Mamafih ağaçlar ne kadar korumalı yerlerde dikilirse dikilsin, ilkbaharda çiçekleri yine havanın etkisine maruz kalır. Bir gecelik don çiçek mevsiminde meyvenin sıfırlanmasına yeterlidir.

Şiddetli yağmurlar ve kırağı ilkbaharda ağaç

çiçeklerinin en birinci düşmanıdırlar. Çoğu yıllar hava uygun giderse, çiçekler meyveye dönüşür. Fakat 4-5 yılda bir defa ağaçlardan biraz meyve almakla kazanç elde edilmiş olmaz. Meyve ağaçlarından her yıl yeterli derecede ürün almak için aşağıdaki fasıl muhakkak gözönünde bulundurulmalıdır:

MEYVE AĞAÇLARINDAN HER YIL MUNTAZAM BİR ŞEKİLDE ÜRÜN ALMANIN ÇARESİ

Şehirler ve çevrelerinde birçok bahçe ve bostanlara rastlanır. Bu bahçe ve bostanlarda kışın öteden beri bilinen ve yazın alışkanlık olarak yetiştirilen sebzelerden başka rastgele ve bilinçsiz olarak dikilmiş biraz da meyve ağaçları görülür. Bu meyve ağaçları çoğu yıllar Şubat ayında birkaç gün havalar uygun gittiği için erkenden çiçek açarlar. Fakat arkadan yağmur ve kırağı yağarsa çiçekler hemen bozulur. Bunları düşünmeden cahil bahçıvanlar "meyve ağaçları her yıl ürün vermez" derler. Her yıl niçin meyve vermediğinin sebeplerini araştırmazlar.

Ağaçlar, 5-10 yılda bir meyve vermek için yaratılmamıştır. Birçok çiçek açan ağaçlardan niçin her yıl ürün alamadıklarının sebeplerini tedbirsiz ve bilinçsiz bahçıvanlardan soracak olursak bu soruya karşı cahilce ve anlamını da bilmeden tevekkül gösterirler. Yani işi takdire havale ederler, takdire mazhar olmak için teşebbüs ve tedbirde kusur etmemek

gerektiğini hiç düşünmezler.

Ülkemizde giderek yeni usuller denenmeye başlanmış, özellikle seracılık hayli ilerlemiş, sera sebze ve meyveciliği ülkenin çoğu bölgelerinde çiftçilerimizin yüzünü güldürmeye başlamıştır.

Bir meyve ağacının ne kadar çok çiçek açtığını burada açıklamaya gerek yok ise de eğer bu çiçekler her yıl meyveye dönüşmüş olsalar edilecek yararın çok büyük ölçülere varacağında şüphe yoktur.

Yukarıda açıklandığı üzere açıkta bulunan ağaçlardan her yıl bol ürün elde etmek mümkün değildir. Fakat her yıl, değişik hava koşullarında geçiren Şubat ve Mart aylarında ağaçların çiçeklerini yağmur, kırağı ve soğuktan, poyraz ve karayel rüzgarlarından koruyacak olursak her yıl çok miktarda meyve üretmek ve elde etmek mümkündür. 2-3 yıllık ağaçlardan bile, bu usulün uygulanması ile pek çok yarar elde edilir.

Muntazam bir şekilde dikilmiş ve budamakla istenilen şekil ve yükseklikte yetiştirilmiş olan meyve ağaçlarının iki tarafın gerilecek tellere bağlanacak olan ucuz naylon ve sentetik kumaşlar, ağaçların çiçeklerini kırağı ve yağmurdan istenilen şekilde korurlar. Eğer ağaçların poyraz tarafına ucuz tahtalardan siper yapılacak olursa, ağaçlar şiddetli soğuklardan, poyraz ve karayel rüzgarlarının etkisinden korunmuş olacağından çiçekler de bir zarar görmez ve her yıl pek çok meyve elde edilmiş olur. İlk bakışta bu biraz masraflı gibi görünürse de sayılamayacak kadar çok çiçek açan ağaçlar ilk yılda gerilen naylon ve sairenin, tente, tahta ve diğer perdelerin masrafını çıkarırlar.

2-3 yıllık ağaçlar bu şekilde korunduğu takdirde büyük çapta ürün elde etmek mümkündür.

En kolay bir iş bile tenbel adamlara zor gibi gelir. Tarla ve bahçe sahibi olan çalışkan, aynı zamanda da bilinçli bulunan kimseler, tarif edildiği şekilde meyve ve sebze bahçeleri kurup bu bahçeleri yıldan yıla geliştirerek işletebilirlerse toprak bereketinin ne olduğunu anlayacakları ve az zaman içinde sınırsız yararlanacakları muhakkaktır.

MEYVE AĞAÇLARI HANGİ TOPRAĞI SEVERLER?

Meyve bahçesi yapılacak arazi toprak verimi bakımından çok güçlü toprağa sahip olmalıdır. Çünkü ağaç bu yerde uzun müddet kalacaktır. Verimli ve güçlü topraklarda yetişen meyveler hem nefis hem de lezzetli olurlar.

Bahçenin toprağı bir metre derinliğe kadar aynı şekilde bulunmalıdır. Üst tarafı 1-2 karış kadar güzel olup da alt tarafı kireçli ve fena bir şekilde bulunan topraklara dikilen ağaçların kökleri ikinci tabakaya girince büyüyemez; az zaman içinde birçoğu kurur. Kurumasa bile cılız kalır ve meyveleri de ufak olur.

Toprak ele alındığı zaman gayet yumuşak ve avuç içinde ufalandığı zaman kum gibi dağılıvermek özelliğine sahip olmalıdır. Özellikle siyah, esmer toprak üzerine dökülen suyu kolaylıkla çeker. Semiz

topraklar meyve ağaçlarına pek iyi gelir. Bu gibi toprakların işlenmesi de kolay olur.

Ele alındığında parmaklara yapışan ve sulu hamur gibi cıvık bir halde bulunan, yazın kurak zamanlarda da çatlayan topraklar meyve ağaçlarına iyi gelmez. Böyle killi topraklar suyu emmediğinden ağaçların kökleri zarar görür.

Sözün kısası, ağaç dikilecek topraklar gayet kuvvetli olmalıdır. Aksi halde gübre ile güçlendirilmelidir.

Bazı kimseler, ağaç fidanlarını güçsüz bir toprakta yetiştirildikten sonra güçlü bir yere dikilmesini söylerler ise de bu yanlıştır. Herkes çok iyi bilir ki, anasının sütünü iyice ememememiş kuzular sonradan ne kadar bol ve güzel yemlerle beslenirlerse beslensinler sıska ve zayıf kalırlar. İşte ağaçlar da aynen böyledir. Bunun için ağaç fidanları yetiştirilecek topraklar ile fidanların dikileceği arazinin güçlü ve verimli olması muhakkak dikkate alınmalıdır.

DİKİLEN AĞAÇLAR NASIL CANLANDIRILMALIDIR?

Ağaçlar dikildikten sonra yapılacak işlerin en başta geleni, zararlı otlar çoğaldıkça hafif bir çapa ile bunları kesmek ve ilkbaharda bahçenin her tarafını güzelce bellemektir. **Kurak zamanlarda da ağaçlar muhakkak sulanmalıdır. Fakat çiçekte iken ağaçlara su vermek bazen bunların çiçeklerinin düşmesine**

sebep olur. Bunun için ağaçları çiçek mevsiminde sulamamalıdır. Zaten tabiatıyla ağaçlar bu mevsimde suya pek ihtiyaç göstermezler.

Uzun denemeler sonunda erişilen bir gerçek vardır ki, o da **çiçekleri meyveye dönüşmüş, yani meyveleri daha henüz büyümemiş olan ağaçları kesinlikle sulamamaktır. Çünkü böyle ağaçlar sulanırsa meyvesini döker. Hele şeftali ağacında bunun önemi daha da fazladır. Hepsinden iyisi ağaçları, meyveleri büyümeye başladığı zaman sulamalıdır.**

Kayısı ve şeftali ağaçları ile erken olgunlaşan armutlar, Mayıs ve Haziran aylarında, kış armutları ile ayva ağaçları Ekim ayının başına kadar sulanır. Sulama sonucu olarak, %25 nisbetinde her sulamada ürün artışına gider. Mamafih havanın yağışlı veya kurak devam etmesi de gözden uzak bulundurulmamalıdır.

İYİ VE NEFİS MEYVE ELDE ETMEK İÇİN NE YAPMALI?

Meyve ağaçlarında en çok kullanılan aşı, kalem aşısıdır. **Aşı kalemlerini her zaman en güzel meyve veren, meyveleri erken yetişen, hiçbir hastalığa tutulmamış olan sağlam ağaçlardan almalıdır.** Bir bahçede yıllar boyu denenmiş ağaçlara "Ana ağaç" adı verilir.

Aşı kalemleri, ağaçların ne tepe dallarından, ne de alt dallarından alınmalıdır. Aşı kalemlerini tepe

dallarından alacak olursak böyle bir fidan meyveden çok gövdeye kaçar. Alt dallardan alınırsa meyveleri o kadar güzel olmaz. **Bunun için aşı kalemlerini her zaman ağacın ortasındaki bir yıllık dallardan kesmelidir.**

Aşı kalemlerini Şubat ayının ilk günlerinde kesip 3-5 tanesini bir araya getirerek ufak demetler yapmalı, sonra da bunları hafif nemli kum içerisine gömmelidir. Mart ayında ağaçları aşılamaya başlayınca her gün gerektiği kadar demetler kumdan çıkarılır. Ağaçların kalınlığına göre bir veya iki kalem aşı vurulur.

Aşı kalemlerinin Şubat ayında kesilip kum içerisinde saklanmasının pek çok yararı vardır. Eğer aşı kalemi önceden kesilmeyip de bırakılırsa buna su yürür ve gözleri uyanmaya başlar.

Halbuki ana ağaca henüz su yürümemiş olursa, bunun üzerine uyanmış bir aşı kalemi koyduğumuzda, anaç kaleme gereken suyu topraktan henüz çekmeye başlamış olduğundan aşı tutmaz, kurur. Herhalde anaca, kalemden önce su yürümüş bulunmalıdır.

Aşıyı yaptıktan sonra, anaçtan çıkan filizleri, bazı kimseler, güç, aşıya gitsin diyerek hemen koparırlarsa da bu iyi değildir. Bunları 10-15 gün kadar bırakmalıdır. Bunun da sebebi, kesilen yerden ağaca yürüyen suyu kaçırmamaktır.

Aşı kalemlerinin uçlarını her zaman meyilli kesmeyi unutmamalıdır. Düz kesilirse üzerlerine düşen yağmur suları akıp gidemeyeceğinden aşının çürüme ihtimali vardır. Kesildiği zaman gözün her zaman aksi tarafından kesilmelidir ki akan su gözleri bozmasın.

AĞAÇLAR AŞILANDIKTAN SONRA NE YAPILMASI GEREKİR?

Aşılı fidanlar 2-3 yıl sonra gerektiğince boylu bir ağaç olurlar. Bu zamanda ağaçlar ne kadar yüksekte bırakılmak istenirse ona göre fidanın üst tarafı kesilir. **Çoğu meyve fidanları insanın omuzu ile beraber olan noktasından ilkbaharda kesilir.** Çıkan sürgünlerden fidanın gücüne göre 3-4 adet sürgünü bırakılır. Diğerleri kaldırılır. İkinci yılın ilkbaharında, birinci yıldan kalan sürgünlerin gerekli görülenleri bırakılıp diğerleri kesilmeli ve bunlardan fışkıran filizlerden ikişer tanesi bırakılmalıdır.

Artık bundan sonra bu genç aşılı ağaçlar asıl meyve bahçesine götürülerek dikilirler.

AĞAÇLARI BUDAYACAĞIMIZ ZAMAN NELERE DİKKAT ETMELİYİZ?

Ağaç ister büyük, ister küçük olsun budandığında dikkat edilecek bir husus vardır. O da ağacın her zaman bir kâse şeklinde bulunmasıdır. Yani ağacın ortası boş olmalıdır. Bunun yararı, güneşin ağacın her tarafına güzelce etki etmesidir. Bu şekilde yetiştirilen ağaçların meyveleri hem çok, hem de çok lezzetli olur. Bunun denenmesi kolaydır.

Gölgede yetişmiş bir ağaç ile güneş görmüş aynı ağacın meyveleri arasında pek büyük fark vardır. **Elma, armut ve ayva ağaçlarından çok ve güzel ürün almak için bunları her yıl birer miktar budamalı ve dallarını her zaman seyrek bir halde bulundurmalıdır.**

Şeftali ağaçlarını her yıl budamaktan ise öylece bırakmak daha iyidir. Çünkü şeftali ağaçları çok budanırsa "zamağ?" hastalığı meydana gelir ki, bu da ağaçların daha kısa sürede mahvolup kurumalarına sebep olur. Bununla beraber ilkbaharda korunmayan şeftali ve kayısı ağaçlarının çiçekleri kırağı ve yağmurdan bozulursa çiçek açan ufak dallar da zamklanıp kuruyacağına ve ağacı 4-5 yılda bütün bütün mahvedeceğinden, çiçeği bozulan ve zamklandığından dolayı kuruyan dalları her yıl makasla temizlemek gerekir.

Bütün kuvvetiyle gövdeye kaçmış, ürüne yatmamış olan ağaçlar insafsızca budanmalıdır.

AĞAÇLAR MEYVE TUTTUKTAN SONRA NE YAPMALI?

Ağaçlar meyve bağladıktan sonra bahçeyi güzelce gözden geçirerek, **bir dalda çokça meyve bulunduğu görülürse —özellikle elma, armut, kayısı ağaçlarında— bunların bir kısmı koparılıp atılmalıdır. Böyle yapılmazsa gerçi meyve çok olur, fakat meyveleri çok ufak kalacağından, ucuz bir fiyatla bile satılamaz.**

Ticaret amacıyla yapılan bahçelerde öyle meyveler yetiştirilmelidir ki, bütün güzelliği ile alıcının gözüne çarpsın. Her ürünün güzeli her zaman alıcısını bulur.

ARILARIN MEYVE BAHÇESİNE YARARLARI VAR MIDIR?

Meyve bahçelerinden bereketli ürün almak isteyenler arı beslemeyi alışkanlık haline getirmelidirler. **Deneyler sonunda anlaşılmıştır ki, içerisinde arı kovanları bulunan bahçeler daha bereketlidirler.** Hatta bahçelerinde arı kovanı bulunduğu zaman çok fazla ürün veren ağaçlarda, kovanların bahçeden kaldırılmasıyla birlikte meyve yoğunluğunun kaybolduğunu birçok bahçe ve meyve meraklıları defalarca denemelerde bulunarak ortaya çıkarmışlardır. Bunun da sebebi, **arıların, çiçeklerin kolayca döl tutmasında yardımcı olmalarıdır.**

KALİTELİ MEYVE ELDE ETMEK İÇİN NE GİBİ ÇAREYE BAŞVURMALI VE AĞAÇLARI HASTALIKTAN NASIL KORUMALI?

Yabancı ülkelerde modern meyve yetiştiriciler, meyve yetiştirmeye o kadar özeniyorlar ki, ağaçları duvarların diplerine dikiyorlar ve her dalını duvara yapıştırıyorlar. Ağaçların verdiği meyveleri her zaman gözden geçirerek, gerekirse ağaç üzerindeki meyveyi silkeliyor, bahçelerini arı kovanı ile dolduruyorlar.

Kışın meyve bahçelerini her zaman dolaşarak, ağacın gövdesi üzerinde bulunan yosunları, sert ve telden yapılmış bir fırça ile fırçalayarak çıkarıyorlar. Çünkü meyve hastalıklarını oluşturan tohumlar buralara sığınır, daha sonra çıkarak meyvelere zarar verirler.

Ağacın dallarından birinin üzerinde çürüklük görülürse derhal o dalı kesip atmalıdır. Eğer çürük ağacın gövdesinde bulunursa bunu keskin bir bıçak ile oyarak çıkarmalı ve oluşan yarayı göztaşı karıştırılmış bir ecza karıştırılarak yıkamalıdır.

Ağaçların herhangi bir tarafında görülen çürüğe önem verilmeyerek öylece bırakılırsa, çürük günden güne daha da büyüyerek sonunda ağacın önce zayıf düşmesine, sonra da bütün bütün mahvolmasına sebep olur.

Ağacın çürük yerlerini temizledikten sonra, yara pek büyük olursa hem göztaşı karışımı ile yıkamalı, hem de gayet ince katran sürülmelidir.

Meyveler olgunlaşırken çoğu zaman birçok

kurtların hücumuna uğrar. Bu kurtlar, yağmurların sonunda ortaya çıktığından, **yağmurdan sonra yaprak ve meyvelerin üzerinde kalan suların dökülmesi için ağaçları silkmeli ve biraz da kükürt serpmelidir.**

Kükürt, meyvelerin kurtlardan korunmalarına yardım etmiş olur. Yağmurlardan sonra ağaçların dalları sallanacak olursa çiçeklerin içine birikmiş olan yağmur suları döküleceğinden, çiçeklerin bir dereceye kadar çürümemesine hizmet edilmiş olur.

AĞAÇLAR DA GÜBREYE MUHTAÇTIR

Ağaçlardan bol ve güzel ürün almak için hiç olmazsa bunları 2 yılda bir gübrelemek gerekir. Bunun için sonbaharda ağaçların dipleri derince kazılır. Açılacak çukura yıllanmış hayvan gübresinden bir karış kalınlığında gübre serilir. Sonra çukurdan çıkarılmış toprak ile örtülür. Kışın yağan yağmurlar bu gübredeki kuvveti ağaçların köklerine kadar götürür.

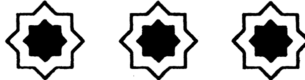
Gübreleme işi Kasım ayında yapılmayıp da Şubat veya Mart ayına kadar kalırsa, gübreledikten sonra ağaçların diplerine birkaç defa bolca su dökmelidir. Meyve ağacı için en iyi gübre hayvansal gübredir. Bir de **ipek böceği beslenenen yerlerde böceklerin altından toplanan gübrelerle güvercin gübreleri de ağaçlara yararı çok olan gübrelerdir.**

AŞI KALEMLERİ UZAK YERLERE NASIL GÖNDERİLİR?

Her bölgenin ve her ilin meşhur bir meyvesi olduğu yukarıda arzedilmiştir. Böyle bir yerden diğer bir yere aşı kalemi göndermek gerekirse, kalemleri açıktan göndermek bu aşı kalemlerinin bozulmalarına sebep olur. Bunun için kalemler, yaş yosunlar ve buna benzer şeylere sarılarak küçük sandıkların içine istif edilmelidir. Böyle yosun ve benzeri nemli bir şeyle korunan aşı kalemleri, istenilen yerlere bozulmadan gönderilebilir. Eğer yosun bulunmazsa nemli kum da aynı görevi görür.

Bir başka yerden getirilen aşı kalemlerini önce denemek için birkaç ağaca aşılamalı, eğer iyi sonuç veriyorsa bunların çoğaltılmasına çalışmalıdır. İyi sonuç alınamamışsa başka türlü denemelere devam edilmelidir.

Meyve çeşitlerinin gerek çoğaltılması, gerekse cinslerinin ıslahı hususunda aşının ne derece önemli bir yer tuttuğu dikkate alınarak nerede güzel ve iyi meyve bulunduğu duyulursa oradan aşı kalemi getirmelidir.

FİDANLIK KURULMASI

Ülkemizde arazi sahipleri ağaç fidanı tedariki hususunda sıkıntı çekmektedirler. Çünkü istenilen fidanı elde etmek için ülkemizde yeterli fidanlıklar bulunduğu söylenemez. Tarım okulları, bu husus için açılmış yüksek okullar ve fakülteler örnek fidanlıklar kurmaya çalışıyorlar ve bazı bölgelerde de yeterli oluyorlar. Ama ülke geneline bakınca olanlar elbette yeterli olamamaktadır. Bir de her işi devletten bekleme hastalığından bir an önce kurtulmalıyız artık. Ağaç fidanı yetiştirmek pek kolay bir iş olduğundan her arazi sahibi özel fidanlığını kurmalıdır.

Ülkemizde en çok sarfedilen meyveler kayısı, şeftali, ayva, armut ve elma olup bunların fidanlarının ne şekilde yetiştireleceğini ve bunların hangi ağaçların üzerine aşılanacağını şurada arzetmeyi uygun buluyoruz.

Kayısı, Çakal eriği denilen yabanî erik ağacına ve şeftali, badem ağaçlarına aşılanır. **Şeftali kendi cinsine de aşılanırsa da badem ağacına aşılanacak olursa daha uzun ömürlü olur.**

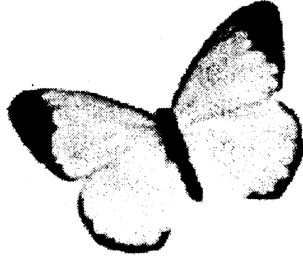
Toprak, 75 santim kadar derinlikte krizma edilerek yastıklar hazırlanır. Bu yastıklara Kasım ayında şeftali çekirdekleri ile bademler, araları, birer karış kadar olmak üzere, 3-4 parmak derinliğinde birer birer dikilir.

Ayva, armut ve elma fidanı yetiştirmek için de bunların yabanî cinslerinin çekirdeklerinden temin edip kum ile karıştırılarak sepetlerin içerisine yerleştirilir. Bu sepetleri, Kasım ayında evlerin poyraz görmeyen taraflarına asmalıdır. İçindeki çekirdekler

Mart ayına kadar kendi kendine filizlenir. Filizlenmiş olan çekirdekleri krizma edilmiş yastıklara seyrekçe olmak üzere ekmeli, ortaya çıkacak fidanları, Mayıs ve Haziran aylarında, havalar kurak giderse sulamalıdır.

Yukarıda arzolunduğu üzere meydana getirilen ufak fidanlar, ikinci yılda ayrıca hazırlanan yerlere, araları bir metreye yakın aralıklarla dikilir. Bu fidanlar, toprak güçlü olursa ikinci yılda aşı yapılacak duruma gelir.

Fidanlık kuran kimseler, kendi gereksinimlerini temin ettikleri gibi fazladan yetiştireceği fidanları da ihtiyaç duyanlara satarak kazanç elde edecekleri şüphesizdir.

BİR AĞAÇ BAYRAMINDA ŞEHİR MEYDANINDA YAPILAN KONUŞMA

Güzel Anadolu'muzun bağrı yanık köşelerinden biri olan şirin Emirdağı'mızda, gönüllerimizde mutluluğunu yaşattığımız "Ağaç Bayramı" hepimiz için hayırlı ve uğurlu olsun!

Bir ülkede hastane, eczane açmak kadar önemli bir diğer konu da, o ülkenin sağlığı ve tarımsal ilerlemesi bakımından ağaçlandırılması; bağlar, bahçeler ve güzel ormanlarla yeşillendiril-mesidir. Ağaçsız, ormansız, yeşilliksiz bir ülkede ne güzellik olur, ne sağlık ve ne de saadet...

Ağacı, ormanı ve yeşili canımız kadar sevmemiz, yurdumuzu bir baştan öbür başa ağaçlandırmaya, bağlar, bahçeler ve ormanlar yetiştirmeye gayret göstermemiz dinî, millî ve insanî en kutsal görevlerimizdendir.

Bundan binlerce yıl önce, anayurdumuz olan Ortaasya'da, ormanların telef edilmesiyle ortaya çıkan kuraklık ve çölleşme sonunda, yaşam şartlarını yitiren atalarımız, ormanı, suyu uygun olan dünyanın dört bir bölgesine, bu arada Anadolu'ya da göçetme mecburiyetinde kalmışlardır.

Allah göstermesin, bir gün mevcut ormanlarımız da yok olur, yeniden ve ülke çapında ormanlaştırma cihetine gidilmezse, kuraklıktan çölleşecek bu cennet vatanımızda yaşanılmaz bir durum meydana gelirse halimiz nice olur? Nereye gidebilir, nereyi yurt edinebiliriz?

Ağacın, ormanın, bağın, bahçenin ne büyük

bir nimet ve ne paha biçilmez bir kıymet olduğunu, sayısız yararlar sağladığını, binbir çeşit ihtiyacımızı karşıladığını bilmeyen yoktur.

Evimizin eşiğinden çocuğumuzun beşiğine, kibrit çöpünden telgraf direğine, kağıttan sun'i ipeğe kadar en hayatî maddelerimiz için ağaca, dolayısıyla ormana muhtacız.

Üzüntüyle belirtmek isterim ki, uzun yıllardan beri, ormanlarımızı korumaya, ağaçsız bölgelerimizi ağaçlandırmaya, bağ, bahçe yetiştirmeye gereği gibi önem vermedik. Ormanlarımızı gelişigüzel telef edip yurdun büyük bir kısmını ağaçtan, ormandan yoksun bıraktık.

Halbuki, bir zamanlar yurdumuzun baştan başa ormanlarla kaplı olduğunu, bağ ve bahçelerle süslü bulunduğunu, içaçıcı, göz alıcı bir güzellik taşıdığını biliyoruz. Nitekim ünlü seyyahımız Evliya Çelebi, meşhur Seyahatnâme'sinde, Timur ile Yıldırım arasında geçen Ankara savaşında, Çubuk ovasında, Timur'un fillerini ormana gizlediğini... Amasya'lı bir tarihçi de, Amasya'dan Kırşehir yoluyla Ankara'ya geldiğini, buraların, içerisi gün ve güneş görmeyen ormanlarla kaplı bulunduğunu, geçtiği yolların bağ ve bahçelerle süslü olduğunu yazar. Halbuki bugün buralarda köstebek yığıntılarını örtebilecek bir yeşilliğe dahi rastlamak mümkün değildir.

Ünlü Hakan Fatih Sultan Mehmet Han Hazretleri, İstanbul'u fethedince şehrin her tarafına ağaçlar diktirmiş, bu hizmete bizzat kendisi de katılmış, bir ağaç telef edene idam cezası vereceğini ferman buyurmuş, ağaca elbisesi takılan kimsenin ağacı kesmemesi ve elbise bedelinin ödenmesi için vakfiyede bulunmuştur.

Dinimizin temel kitabı olan Kur'an-ı Kerim, baştan başa yeraltı cevherlerinden, yerüstü servetlerinden, Allah'ın yerde ve göklerde bulunan bütün nimetlerinden yararlanmayı, zümrüt gibi ormanlar, cennetler gibi bağlar, bahçeler, altın başaklı tarlalar meydana getirmeyi, her alanda gelişmeyi emretmektedir.

Peygamber Efendimiz: **"Kıyametin kopacağını haber alsanız bile, elinizde bir fidan varsa onu dikmekten vazgeçmeyin. Bir ağaç yaşadığı ve ondan yararlanıldığı müddetçe onu dikene ve yetiştirene sevap yazılacaktır. Bir ağacı gereksiz telef eden kimse tepetaklak cehenneme atılacaktır..."** gibi birçok hadisleriyle dinimizin bu husustaki titizliği görülmektedir.

Asırlar ötesinden Koca Yunus'un, ilahi aşk ile tabii (beşerî) aşkı birbirine katarak seslenişi, her dalın, her yaprağın, her goncanın **"Allah, Allah"** diyerek raksa geldiğini dile getirişi; ağacı, ormanı ve yeşili sevdirmek için yeterli değil midir?

Salınır Tûbâ dalları,
Kur'an okur hem dilleri,
Cennet bağının gülleri,
Kokar Allah deyû deyû.

Yeşilin hasretini çeken Anadolum, Anadolulum! Yeşerteceğin bir fidan, büyüttüğün yavrun kadar mukaddes, onun kadar lüzumlu ve kıymetlidir. Ağacı ve yeşilliği dile getiren ozanların sesini dinle:

Yeşil bir avizeden süzülen ışık benim.
Yeşilin kapısını bekleyen âşık benim.

Yeşile hasrettendir alnımda biriken ter,
Vücudumu yaksalar dumanım yeşil tüter.

Yemyeşil dursun ağaç yeşilin ortasında,
Gönlüm bir damla sudur yeşilliğin tasında.

O suyun her zerresi bir avuç yeşil saklar,
Şu toprak anamızdan yeşil doğar başaklar.

Eremediği için yeşildeki sihre,
Kırmızılık renk vermiş her nedense fecre.

Dalda meyve renk alır, yeşilden doğar doğmaz,
Yeşile ermek için bir ömür harcansa az.

Yeşil bir çinideki gizlenen mânâ başka.

Çam yeşilinde ümit, çim yeşilinde heves
Dal yeşilinde sabır, gül yeşilinde nefes.

Baharın seccadesi yeşillerden örülü.
Yeşil bir kabuk korur gülümseyen her gülü.

Ölürsem mezarıma yeşil bir dal dikilsin.
Yazılsın başucuma: "Yeşile âşık" diye.

Yeşili görmeyen gözler, renk zevkinden mahrumdur. Hayat ve muradın remzi olan yeşil gözü, gönlü açar, yaprakları arasından süzülüp gelen tertemiz yeşil havası, ciğerlerimize dolar, cana can katar.

Yeşilin şirinliği şairlere, güzelliği ressamlara ilharn kaynağı olur. Yüce Allah güzellik alametlerinin bütün özelliklerini özene bezene ormana işlemiştir.

Orta Anadolu'muzun kurak yaylalarından sahillere doğru açılırsak, yurdumuzu çevreleyen sahillere yaklaştıkça meyve dolu bahçeleri, çam kokan ormanlarıyla o güzelim yeşil sanki bize "Hoş geldiniz" der. Bütün dünyanın hayranlığını sahillerimize çekmede, deniz kadar yeşilin de payı vardır.

Orman ve yeşil sevgisi, onu yaratanın sevgisinden bir parçadır. O sevgiyi, ormanı koruyarak, kollayarak ve çoğaltarak, bütün yurt yüzeyine yayarak geliştirelim.

Rahmi Serin

AĞAÇ VE ÖNEMİ

Değerli okuyucularım!

İslam mecmuasında Hüseyin Karakaya imzası ile neşredilen bu yazıyı sizinle paylaşmak isterim:

"Ağaç, en büyük nimetler arasında zikredilir. Meyvesiyle gıda, gövdesiyle eşya ve enerji kaynağıdır ağaç. Kışın dondurucu soğuklarında ısınmak, yazın yakıcı sıcaklarında gölgelenmek ne büyük bir nimet. **Bataklıkları kurutarak mikropların yuvalanmasını önler;** havanın temizlenmesi, sellerin tahribatına karşı konması ve toprak kaymalarına mâni olmakta ağacın rolü küçümsenemez.

Cenab-ı Hak bir âyet-i kerimede şöyle buyuruyor: **"Biz yeryüzünde hem sizin faydalanmanız, hem de hayvanlarınızın faydalanması için buğday ve arpa taneleri; üzümler, yoncalar, zeytinlikler, sebzeler, hurmalıklar, sık ve bol ağaçlı bahçeler, çeşitli meyveler bitirdik, otlaklar vücuda getirdik"**(1) Allah'ın bu lütfuna, zevkimiz yahut menfaatimiz için ağaçları kesmekle mi mukabele edeceğiz.

Bir hadisi şerifinde Yüce Peygamberimiz: **"Kıyamet kopmağa başladığında elinde bir ağaç fidanı varsa, onu dikmekte tereddüt etmeyiniz. Dikiniz."** buyurmuşlardır. Bu hadis, ağaç dikmenin ne kadar mühim olduğuna işaret buyuruyor.

(1) Kur'an-ı Hâkim ve Meali Kerim, H. B. Çantay C. 3. S. 1149

Ruha neş'e veren; yemyeşil ağaçlar, mis kokulu çamlar, gölge veren selviler, gözlere ışık veren yeşillikler değil midir?..

O Ağaç ki; köyde karşılar, beldede uğurlar, yolda yoldaşlık eder...

O Ağaç ki; toprağın zafer çelengi, yeşil yaprağı, Anayurdun sıhhat kaynağı, nesillerin can damarıdır.

O Ağaç ki; çölde kurtuluş, yolda işaret, mezarda duacı, pınarda devacıdır.

Ağacın, fayda ve lüzumunu anlatmaya dilim ve kalemim kâfi gelmiyor. Gelemez de... Zira, bu değerli varlığı Yüce Allah, anlatmış, faydalarına işaret etmiştir. Âyetten hadisten daha kuvvetli bir izahı yapmak için; "denizler mürekkep, Ağaçlar - ormanlar - kalem olsa gene kimse yapamaz ve yapamıyacaktır."

O halde; **ey insan! Niçin âyete karşı geliyorsun? Gelirsin, çünkü İslâm'la müşerref olamamışsın. Acırım sana. Allah'ın hışmına uğramışsın. Bari, milletin, gelecek nesillerin hışmına uğrama..."**

Kapak:
İdris PAMUK

Bu Ağaçları Dedelerimiz Bizim İçin Dikmişler, Bizler de Bizden Sonra Gelenler İçin Dikelim.

Baskı ve Cilt:
Pamuk Yayıncılık ve Matbaacılık Ltd.Şti.

Baskı Tarihi:
Kasım / 2001

İÇİNDEKİLER